

IsiCwangciso sokuFundisa

ISIXHOSA

ULWIMI LWASEKHAYA

IKOTA 3

IBANGA

3

IsiCwangciso sokuFundisa

IBANGA 3 | IKOTA 3

ISIXHOSA

Copyright © 2026 National Educational
Collaboration Trust (NECT)

This work is licensed under a Creative Commons
Attribution–NonCommercial–NoDerivatives 4.0
International License (CC BY-NC-ND 4.0).

Additional permissions beyond the scope of this license
may be available. For further information, please
contact the publisher at **materials@nect.org.za**.

First edition, 2026

IKOTA 3 ISICWANGCISO SOKUFUNDISA

Ukuphulaphula nokuthetha: Yazisa umxholo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Imifanekiso
nezixhobo
zokwenyani
zomboniso
womxholo

INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Lungisa umboniso womxholo:** *Singoosomashishini*
2. **Buza umbuzo ovulekileyo ukuqalisa ulwazi lwemvelaphi lwabafundi.**
 - Zeziphi ezinye izinto ezithengiswa ngabantu kwindawo ohlala kuyo?
 - Kutheni abantu beqala amashishini abo?
 - Xa unokuqala ishishini, ungathanda ukuthengisa ntoni?
3. **Yenza imephu yengqondo usebenzisa imibuzo neempendulo zabafundi.**
4. **Yongeza ezakho iimpendulo kwimephu yengqondo ukwandisa ulwazi lwabafundi.**
5. **Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 2.**
6. **Xelela abafundi bakhombe kwindawo yokutyebisa ulwimi lomxholo.**
 - a. Funda ngokutyetyiswa kolwimi ngokuvakalayo.
 - b. Yalela abafundi bafunde kunye nawe, okanye bayiphinde emva kwakho: Andonzakalisi mntu, kodwa ndiyakhula. Ndiqala ndimncinci. Ndithengisa amaqanda, iziqhamo okanye imifuno. Abantu beza kum bathenge. Ndingubani?
7. **Xoxa nabafundi ngokutyetyiswa kolwimi.**
 - a. Buza: Ungandixelela ukuba kuthetha ukuthini oku? / Uyakwazi ukufumana impendulo?
 - b. Khuthaza abafundi babelane ngezimvo.
 - c. Cacisa intsingiselo okanye unike impendulo njengoku kulandelayo: Ipendulo: Ndingusomashishini omncinci.

Izandi nemofoloji: Uhlalutyo lweklasi

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Bhala le theyibhile kunye nezandi ebhodini zibonakale ngokucacileyo:

a	o	i	e	u
b	f	d	n	t
bh	kh	sh	qh	th
m	v	w	z	q

- Zinzisa abafundi emethini okanye phantsi, phambi kwakho.**
- Bamba ingxoxo malunga nokufunda kunye nokubhala.**
- Cela abafundi baguquke bathethe baze baxoxe ngalo mbuzo ulandelayo Kufuneka sikwazi ukwenza ntoni ukuze sifunde kwaye sibhale amagama?**
- Emva kwemizuzu embalwa, cela abafundi banike ingxelo.**
- Zama ukuqinisekisa ukuba iimpendulo zabo ziquka la manqaku alandelayo:**
 - Kufuneka sikwazi ukufunda zonke izandi ezahlukileyo zolwimi lwethu*
 - Kufuneka siyazi indlela yokuhlenganisa izandi sakhe amagama*
 - Kufuneka siyazi indlela yokucaculula amagama abe zizandi, sibuye sizihlanganise ukuze sifunde igama*
 - Kufuneka siyazi indlela yokubhala izandi, ukuze sibe nako ukubhala amagama*
- Njengoko abafundi benika ezi mpendulo, biza umfundi abe mnye okanye ababini beze ebhodini ukubonisa ukusetyenziswa kwezandi ezikwitheyibhile.**
- Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoMvulo.**
 - Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 4.
 - Fundela abafundi itekisi, emva koko funda itekisi kunye nabafundi.
 - Xoxa ngemibuzo elandela itekisi.
 - Qaphela abafundi abanexhala ngokufunda, nokuba lingantoni na ixhala elo.
 - Nika ingqalelo lo miba ngexesha lokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele esi sivakalisi sibhalwe ngokudibanisa:**
 - *Ndisebenzisa izandi nokuzidibanisa ukufunda amagama.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonga ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncedo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxelele bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Yazisa ibali

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha
lentshayeleyo
1

1. Yazisa ibali.

- Yithi: Kule veki siza kufunda ibali elisihloko sithi, *Amaqanda amatsha ayathengiswa.*
- Yithi: *Umakhulu ka-Anele uneenkukhu ezininzi ezibeka amaqanda! Maninzi kakhulu amaqanda kude kwakho afihlwe kwindawo yonke eyadini. Ngenye imini, emva kokuba umhlobo ka-Ayanda onguVuyani etyelele waza wawathanda amaqanda, uMakhulu ufumana umbono omhle. Uthatha isigqibo sokwakha indawo yokuhlala iinkukhu aze aqale ishishini losapho. UAyanda upeyinta uphawu oluhle, aze udadewabo uAndiswa enze amaphepha ezibhengezo anemibalabala okwazisa ngamaqanda abo amatsha. Ingaba liza kuba yimpumelelo na ishishini labo elitsha elinika umdla? Kwaye banganakho na ukulikhulisa ishishini labo libe likhulu?*
- Buza: Ikhona into oyaziyo malunga noku?
- Bonisa ngokufutshane abafundi imifanekiso esebalini.

2. Yakha ulwazi lwemvelaphi lwabafundi.

- Yabelana uze ucacise iinkcukacha ezinikiweyo ngemvelaphi ebalini.
- Bonisa abafundi apho ibali liqhubeka khona usebenzisa imephu yeNgqokelela yamaBali.
- Buza: Ingaba unemibuzo malunga neli bali?

3. Cacisa indlela yobuchule bengqiqo nokuqonda.

- Yithi, kule veki siza kufunda indlela: Thatha izigqibo ezisekelwe kulwazi olunikiweyo.
- Cacisa le ndlela kubafundi.

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 1 no2

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 4.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 1 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 1 edesikeni yalo uze ubize iQela 2.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: Fundisa isigama

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Oonotsheluzi
besigama,
imifanekiso,
izixhobo

INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Khumbuza abafundi ngomxholo.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 2.
 - b. Funda okanye ubize indawo yokutyetyiswa kolwimi kwakhona.
 - c. Bonisa abafundi uluhlu lwesigama somxholo.
 - d. Cacisa ukuba la magama aza kusinceda siqonde kwaye sithethe ngomxholo.
 - e. Bafundele uluhlu lwamagama.
2. **Sebenzisa iYLXY ukufundisa isigama.**
 - a. Fundisa esi sigama silandelayo:
 - *indlu yeenkuku: Indlwana okanye indawo yokufihla intloko apho kuhlala khona iinkuku.*
 - *bhengeza: Ukuchazela abantu ngento ethile ofuna ukuyithengisa.*
 - *iphepha lesibhengezo: Iphetshana elinika abantu ulwazi.*
 - *yandisa: Ukwenza into ibe nkulwana okanye uyikhulise.*
3. **Sebenzisa indlela yobuchule iYLXY elungele igama ngalinye:**

Y: Yalatha emfanekisweni okanye kwisixhobo sokwenyani

L: Linganisa igama

X: Xelesa abafundi intsingiselo yegama

Y: Yitsho igama kwisivakalisi

Izandi nemofoloji: Uhlalutyo lweklasi

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Bamba ingxoxo ngokufunda ngotyibiliko.**
2. **Khumbuza abafundi ukuba utyibiliko luthetha:**
 - a. *Ukukwazi ukufunda ngaphandle kweempazamo.*
 - b. *Ukukwazi ukufunda ngesantya esihle, ngathi siyathetha.*
 - c. *Ukukwazi ukufunda ngemvakalozwi nembonakalo echanekileyo (ukukwazi ukutshintsha ilizwi njengoko sifunda, ukuze songeze intsingiselo).*
3. **Cela abafundi baguquke bathethe baze baxoxe ngalo mbuzo ulandelayo**
Singenza ntoni ukuze siphucule ukufunda kwethu ngotyibiliko?
4. **Emva kwemizuzu embalwa, cela abafundi banike ingxelo.**
5. **Zama ukuqinisekisa ukuba iimpendulo zabo ziquka la manqaku alandelayo:**
 - a. *Singaphulaphula ngenyameko xa utitshala wethu efunda, ukuze sive ukufunda ngotyibiliko.*
 - b. *Singaziqhelisa ukufunda ibali elinye amathuba embalwa.*
 - c. *Singafunda yonke imihla kuba okukhona siziqhelisa ukufunda, kokukhona kuba ngcono.*
Singafundela abantakwethu noodade wethu abancinane sibone ukuba bayayonwabela na indlela esifunda ngayo.
6. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoLwesibini.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 5.
 - b. Fundela abafundi itekisi, emva koko funda itekisi kunye nabafundi.
 - c. Xoxa ngemibuzo elandela itekisi.
 - d. Ekugqibeleni, buza abafundi ukuba kukho zinto zibanga ixhala na ngokufunda ngotyibiliko. Ukuba zikho, yibhale phantsi.
 - e. Nika ingqalelo lo miba ngexesha lokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele ezi zivakalisi zibhalwe ngokudibanisa:**
 - *Ndiyathanda xa _____ esifundela ibali.*
 - *Ndithanda amabali a_____.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonga ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncdo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxebele bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Yenza uFundo lwangaphambili

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha 31

1. **Hlalisela abafundi uFundo lwangaPhambili.**
 - a. Biza abafundi bahlale emethini okanye phantsi.
 - b. Hlala phambi kwabafundi neNgqokelela yamaBali.
 - c. Qinisekisa ukuba bonke abafundi bayayibona incwadi.
 - d. Khumbuza abafundi ngendlela yokuziphatha oyilindeleyo ngexesha lokuFunda noTitshala, umz. ukwakha isathanga; ukubeka izandla emathangeni, ukuphulaphula ngononophelo, ukuphendula xa ebuzwa, ukuphakamisa isandla ukubuza umbuzo.
2. **Yenza uFundo lwangaPhambili ngolu hlobo:**
 - a. Biza isihloko sebali: *Amaqanda amatsha ayathengiswa*
 - b. Cacisa isakhono soqikelelo. Yithi: Xa sisenza uqikelelo, sisebenzisa isihloko kunye nemifanekiso ukuzama ukufumana ukuba ibali lingantoni na.
 - c. Bonisa abafundi imifanekiso kwiphepha ngalinye.
 - d. Buza: Ucinga ukuba kwenzeka ntoni apha?
 - e. Buza: Ucinga ukuba le mifanekiso inxulumana njani?

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 3 no4

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 5.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 3 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 3 edesikeni yalo uze ubize iQela 4.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: Fundisa isigama uze uxoxe ngomfanekiso womxholo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Oonotsheluzi
besigama,
imifanekiso,
izixhobo

INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Sebenzisa iYILXY ukufundisa isigama.**

- a. Fundisa esi sigama silandelayo:
 - *usomashishini: Umntu oqala ishishini athengise izinto okanye anikeze iinkonzo ukuze azuze imali.*
 - *ishishini: Umsebenzi owenziwa ngabantu ukuze bazuze imali ngokuthengisa izinto nokunikeza iinkonzo.*
 - *ukubala: Ukuza neempendulo usebenzisa amanani.*
 - *umthengi: Umntu othenga into evenkileni okanye kwishishini.*
- b. Sebenzisa indlela yobuchule iYILXY elungele igama ngalinye.

2. **Yakha ulwazi lwemvelaphi lwabafundi.**

- a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 6.
- b. Xelela abafundi ezi nkukacha zilandelayo malunga nomfanekiso:
 - *Abantu basoloko bethengisa izinto okanye benikeza iinkonzo ukuze bazuze imali. Oku kubizwa ngokuba lishishini. Amanye amashishini makhulu kakhulu, amanye ngamashishini amancinane eentsapho.*
 - *Xa abantu besebenza kunye kwishishini, basoloko benemisebenzi eyahlukileyo. Omnye umntu angakhulisa izityalo, omnye anganceda abathengi, aze omnye ajonge amaxabiso.*
 - *Usomashishini ngumntu oqala ishishini. Oosomashishini basoloko becinga iindlela zokunceda abantu ngexesha bezuza imali ngokuthengisa izinto okanye ukunikeza iinkonzo ezidingwayo kwiindawo abahlala kuzo.*

3. **Xoxa ngomfanekiso.**

- a. Sebenzisa umbuzo olandelayo ukuxoxa ngomfanekiso njengoku kulandelayo:
 - Buza umbuzo wokuqala.
 - Yalela abafundi baxoxe ngombuzo neqabane labo.
 - Biza abafundi ngabanye babelane ngeempendulo zabo.
 - Yakha ulwazi lwemvelaphi lwabafundi ngokulungisa ukungaqondi kwabo kunye nokwabelana ngolwazi olunxulumene nomxholo.
 - Phinda le nkqubo ngemibuzo yonke.

4. **Imibuzo:**

- a. *Yeyiphi imisebenzi eyahlukileyo oyibona isenziwa ngabantu abakulo mfanekiso?*
- b. *Ucinga ukuba kutheni olu sapho lulima ze luthengise izityalo?*
- c. *Zeziphi izakhono ocinga ukuba ziyadingeka ukuze uqhube ishishini?*

Izandi nemofoloji: Uhlalutyo lweklasi

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Zinzisa abafundi emethini okanye phantsi, phambi kwakho.**
2. **Bamba ingxoxo ngengqiqo nokuqonda.**
3. **Khumbuza abafundi ukuba ukufundela ingqiqo nokuqonda kuthetha:**
 - a. *Siyalilandela ibali.*
 - b. *Siyalikhumbula ibali.*
 - c. *Sicinga ngebali ze sibuze sibuye siphendule nemibuzo ngalo.*
4. **Cela abafundi baguquke bathethe baze baxoxe ngalo mbuzo ulandelayo:**
Singenza ntoni ukuphucula ukufundela ingqiqo nokuqonda?
5. **Emva kwemizuzu embalwa, cela abafundi banike ingxelo.**
6. **Zama ukuqinisekisa ukuba iimpendulo zabo ziquka la manqaku alandelayo:**
 - a. *Singalifunda ibali amathuba angaphezu kwethuba elinye.*
 - b. *Singazama ukuzifumanela intsingiselo yamagama esingawaziyo, okanye sibuze komnye into ayithethayo.*
 - c. *Singafunda yonke imihla kuba okukhona sifunda, kokukhona siya kwazi.*
 - d. *Emva kokuba asifunde ibali, singazama ukukhumbula okanye sifumanele oku:*
 - *Yeyiphi ingcamango ephambili yeli bali*
 - *Kwenzeke ntoni kuqala, kwalandela ntoni kwaye yintoni eyokugqibela*
 - *Ngoobani abalinganiswa*
 - *Into oyithandileyo ngeli bali*
 - *Into oyifundileyo kweli bali*
7. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoLwesithathu.**
 - a. *Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 7.*
 - b. *Fundela abafundi itekisi, emva koko funda itekisi kunye nabafundi.*
 - c. *Xoxa ngemibuzo elandela itekisi.*
 - d. *Ekugqibeleni, buza abafundi ukuba banemiba ebaxhalabisayo na ngokufundela ingqiqo nokuqonda. Ukuba kukho ekhoyo, yibhale phantsi.*
 - e. *Nika ingqalelo lo miba ngexesha lokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.*

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele ezi zivakalisi zibhalwe ngokudibanisa:**
 - *Ndiyakuthanda ukuphendula imibuzo ngamabali.*
 - *Ndiyakuthanda ukubhala awam amabali.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonga ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncdo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxebele bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Yenza uFundo lokuQala

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha 31

1. Lungiselela abafundi uFundo lokuQala.

- Hlalisa abafundi emethini.
- Bakhumbuze ngendlela yokuziphatha elindelekileyo.
- Khumbuza abafundi ngesihloko sebali: *Amaqanda amatsha ayathengiswa.*
- Yithi: *Umakhulu* ka-Anele uneenkuku ezininzi ezibeka amaqanda! Maninzi kakhulu amaqanda kude kwakho afihlwe kwindawo yonke eyadini. Ngenye imini, emva kokuba umhlobo ka-Ayanda onguVuyani etyelele waza wawathanda amaqanda, uMakhulu ufumana umbono omhle. Uthatha isigqibo sokwakha indawo yokuhlala iinkuku aze aqale ishishini losapho. UAyanda upeyinta uphawu oluhle, aze udadewabo uAndiswa enze amaphepha ezibhengezo anemibalabala okwazisa ngamaqanda abo amatsha. Ingaba liza kuba yimpumelelo na ishishini labo elitsha elinika umdla? Kwaye banganakho na ukulikhulisa ishishini labo libe likhulu?

2. Yenza uFundo lwangaPhambili ngolu hlobo:

- Funda iphepha ngalinye leballi ngokuvakalayo, ngotyibiliko nangokucacileyo.
- Bonisa abafundi imifanekiso.
- Apho kuyimfuneko, yima uze ucacisele abafundi.
- Yalatha isigama njengoko sibonakala.
- Ekupheleni kwebali, buza imibuzo yoFundo 1 ngolu hlobo:
 - Bhekisa Umbuzo 1 no2 kubafundi ngabanye.
 - Bhekisa Umbuzo 3 kwiklasi yonke. Cela abafundi baxoxe ngombuzo neqabane.
 - Biza abafundi abambalwa babelane ngeempendulo.
- Khumbuza abafundi indlela yobuchule bengqiqo nokuqonda.
 - Yithi, kule veki sifunda indlela yoku: Thatha izigqibo ezisekelwe kulwazi olunikiweyo.
 - Buza abafundi: Singaqikelela sithini ngokufanekileyo ngoku esingakuchazelwanga ngumbhali? Ungaqikelela ntoni ngeengcinga / iimvakalelo zomlinganiswa?

Ukubhala: Yazisa uze uqhelanise iGML

IXESHA:
20 imizuzu

IZIXHOBO:
Abadingeki
oovimba
bolwazi

1. **Yazisa ukugxila kwiGML (imiGaqo neMimiselo yoLwimi).**
 - a. Yithi, kule veki siza kugxila ku: Usebenzisa iimpawu zocaphulo ukubonisa amagama athethwe ngumntu (intetho ngqo).
 - b. Bhala isivakalisi ebhodini: Wathi, "Ndifuna ukuqala ishishini."
 - c. Cacisa umongo weGML: Iimpawu zocaphulo zisetyenziswa ukubonisa amazwi umntu awathethileyo (intetho ngqo).
2. **Qhelanisa abafundi neGML.**
 - a. Bhala ebhodini: Umakhulu wathi sineetumato ezininzi.
 - b. Buza abafundi: Sizifaka ndawoni iimpawu zocaphulo ukubonisa ngqo into ethethwe ngumntu? Loluphi olunye uphawu lokubhala ekufuneka silusebenzise?
 - c. Xoxani ukufumana izimvo zabafundi: Umakhulu wathetha la mazwi: sineetumato ekufuneka sizithengisile. Kuba la ngamazwi ngqo kamakhulu, siwafaka phakathi kwiimpawu zocaphulo. Iimpawu zocaphulo zifana neempawu zentetho ezikhethekileyo ezibonisa okuthethwe ngumntu othile. Singalandela la manyathelo: Umakhulu uthe usixelesa ukuba ngubani othethayo. Kufuneka sibhale isiphumlisi phambi kwamazwi athethiweyo. Iimpawu zocaphulo zirhangqa amazwi ngqo athethwe ngumakhulu. Kufuneka silenze unobumba omkhulu igama lokuqala phakathi kwiimpawu zocaphulo. Kufuneka sibhale isingxi phambi kokuvala iimpawu zocaphulo, kuba yinxalenye yokuthethwe ngumakhulu. Sibhala: Umakhulu uthe, "Sineetumato ezininzi ekufuneka sizithengisile."
3. **Nika abafundi ixesha lokuziqhelanisa neGML ngokuzimeleyo.**
 - a. Bhala ebhodini:
 - Wathi ndinecebo elihle.
 - Umama wathi masiye ezivenkileni.
 - Masiwathengise amaqanda ethu ashiyekileyo.
 - b. Cacisela abafundi: Fakela iimpawu zocaphulo endaweni echanekileyo kwezi zivakalisi. Ukhumbule ukufakela isiphumlisi, unobumba omkhulu, kunye nesingxi kwisivakalisi sakho.
 - c. Nika abafundi imizuzu embalwa yokugqibezela umsebenzi.
4. **Khangela ukuqonda kwabafundi.**
 - a. Hlanganisa abafundi ndawonye.
 - b. Biza abafundi abahlukileyo babelane ngeempendulo zabo.
 - c. Yalatha: Iimpawu zocaphulo zisetyenziswa ukubonisa amazwi umntu awathethileyo (intetho ngqo).

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 5 no6

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 7.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 5 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 5 edesikeni yalo uze ubize iQela 6.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Izandi nemofoloji: Uhlalutyo lweklasi

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Zinzisa abafundi emethini okanye phantsi, phambi kwakho.**
2. **Bamba ingxoxo ngemofoloji.**
3. **Khumbuza abafundi ukuba:**
 - a. *Imofimi sesona sakhi sincinane segama esinentsingiselo.*
 - b. *Igama lingakhiwa ngemofimi enye, umz.: ewe*
 - c. *Igama lingakhiwa ngeqela leemofimi, umz.: ba-fund-ile*
4. **Buza abafundi ukuba bangacinga na ngomzekelo wemofimi. Phulaphula iimpendulo zabo.**
5. **Xelela abafundi ukuba kule kota, siza kumilisela iingqondo kakhulu kwiimofimi njengendlela yokusinceda xa sifundela ingqiqo nokuqonda.**
6. **Cela abafundi baguquke bathethe baze baxoxe ngalo mbuzo ulandelayo**
Kusinceda njani ukuba sikwazi ukufunda siqonde iimofimi ezahlukileyo?
7. **Emva kwemizuzu embalwa, cela abafundi banike ingxelo.**
8. **Yamkela uze uxoxe ngazo zonke iimpendulo, kwaye wongeze la manqaku alandelayo ukuba kukho imfuneko:**
 - a. *Ukuba siyakwazi ukufunda imofimi, oko kungasinceda ukuba sifunde amagama amaninzi, kuba sikwazi ukufunda eso sakhi segama ngokulula.*
 - b. *Ukuba siyakwazi ukufunda imofimi, kungasinceda ukufunda amagama amade, kuba sikwazi ukufunda eso sakhi segama ngokulula.*
 - c. *Ukuba siyayazi intsingiselo yemofimi, kungasinceda sizifumanele intsingiselo yegama esingalaziyo.*
9. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoLwesine.**
 - a. *Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 8.*
 - b. *Fundela abafundi itekisi, emva koko funda itekisi kunye nabafundi.*
 - c. *Xoxa ngemibuzo elandela itekisi.*

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele ezi zivakalisi zibhalwe ngokudibanisa:**
 - *Imofimi yinxalenye yegama.*
 - *Yongeza okanye itshintshe intsingiselo yegama.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonga ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncdo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxelele bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Yenza uFundo lwesiBini

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha 31

1. **Lungiselela abafundi uFundo lwesiBini.**
 - a. Hlalisa abafundi emethini.
 - b. Bakhumbuze ngendlela yokuziphatha elindelekileyo.
 - c. Khumbuza abafundi ngesihloko sebali: *Amaqanda amatsha ayathengiswa*
 - d. Khumbuza abafundi indlela yobuchule bengqiqo nokuqonda.
 - Yithi, kule veki sifunda indlela yoku: Thatha izigqibo ezisekelwe kulwazi olunikiweyo.
 - Yithi, khumbula sithethile ngale nto izolo, xa ndikubuzo: Singaqikelela sithini ngokufanekileyo ngoku esingakuchazelwanga ngumbhali? Ungaqikelela ntoni ngeengcinga / iimvakalelo zomlinganiswa?
2. **Yenza uFundo lwesiBini ngolu hlobo:**
 - a. Funda iphepha ngalinye lebali ngokuvakalayo, ngotyibiliko nangokucacileyo.
 - b. Bonisa abafundi umfanekiso.
 - c. Sebenzisa imizekelo ekwiphepha lentshayeleyo ukwenza umzekelo wobuchule bengqiqo nokuqonda.
 - d. Ekupheleni kwebali, buza imibuzo yoFundo 2 ngolu hlobo:
 - Bhekisa Umbuzo 1 no2 kubafundi ngabanye.
 - Bhekisa Umbuzo 3 kwiklasi yonke. Cela abafundi baxoxe ngombuzo neqabane.
 - Biza abafundi abambalwa babelane ngeempendulo.

Ukubhala: Utitshala wenza umzekelo wokucwangcisa

IXESHA:
20 imizuzu

IZIXHOBO:
Isakhelo
sokubhala

1. **Yazisa isihloko sokubhala.**
 - a. Yithi, kulo mjikelo siza kubhala: Ibali elingomlinganiswa owaqala ishishini.
2. **Cacisa impendulo yakho yomsebenzi wokubhala, uyithethe ngomlomo, phambi kokubhala. Sebenzisa isakhelo sokubhala.**
 - a. Yithi: Ndiza kubhala ibali elingomlinganiswa oqala ishishini lo...
3. **Yenza umzekelo wokucwangcisa umsebenzi wokubhala ebhodini.**
 - a. Zoba ngokukhawuleza umfanekiso obonakalisa: Umlinganiswa kunye neshishini lakhe.
 - b. Sebenzisa imephu yengqondo ukucwangcisa ibali lakho:
 - Ngubani umlinganiswa wakho? (Igama nobudala)
 - Leliphi ishishini afuna ukuliqala umlinganiswa wakho?
 - Uthetha nabani umlinganiswa wakho ngecebo lakhe?
 - Bacinga ze bagqibe entweni emva kwale ncoko?
 - Baliqala nini phi ishishini labo?
 - Kwenzeke ntoni ngosuku lokuqala lweshishini?
 - Uthini umxumi wokuqala?
 - Yeyiphi ingxaki ekhawuleza ivele kweli shishini?
 - Uyisombulula njani le ngxaki umlinganiswa?
 - Liphela njani eli bali? Uziva njani umlinganiswa?
4. **Yenza abafundi ukuba bacinge.**
 - a. Yithi: Ngomso niza kucwangcisa umbhalo wenu. Yizani nezimvo zenu ngomso.

Isakhelo sokubhala:

Ngenye imini,...wathatha isigqibo sokuvula ishishini.

Wayefuna uku...

Waxoxa ngecebo lakhe no...

Wathatha isigqibo so...

Waqala ishishini lakhe...

Ekuqaleni, izinto zazi...

Waza umxumi wafika wathi...

Ngokukhawuleza kwabakho ingxaki ne...

Kwafuneka a...

Ekugqibeleni...

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 7 no8

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 8.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 7 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 7 edesikeni yalo uze ubize iQela 8.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: Xoxa ngebali eliFundwa noTitshala

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Isicwa-ngciso
sengxoxo:

Uluvo
oluphambili
kweli bali ibi...

Ndithande
umlinga-
niswa u...
kuba...

Ndifunde
ukuba...

Ndicinga
ukuba ibiyinto
elungileyo
/ engalu-
nganga...
kuba...

1. **Lungiselela abafundi ingxoxo yamaqela.**
 - a. Cwangcisa abafundi ngokwamaqela amalungu ama4.
 - b. Nika iqela ngalinye 'uswazi okanye ilitye lokuthetha'.
 - c. Yithi: Ungathetha kuphela xa uphethe 'uswazi / ilitye lokuthetha'.
2. **Funda imibuzo yengxoxo.**
 - a. Khumbuza abafundi ibali elifundwa notitshala laloo veki.
 - b. Bhala isicwangciso sengxoxo ebhodini.
 - c. Funda uze ucacise umbuzo ngamnye (isiqalisivakalisi).
 - d. Xelela abafundi ukuba ilungu ngalinye leqela malibe nethuba lokuphendula umbuzo.
 - e. Khuthaza abafundi bacinge ngeempendulo ezahlukeyo.
3. **Yalela abafundi baqale ingxoxo.**
 - a. Yalela abafundi abaphethe 'uswazi / ilitye lokuthetha' ukuba mabaqale.
 - b. Hambahamba unika inkxaso apho ifunekayo.
 - c. Kwimizuzu embalwa yokugqibela, biza iqela lizokwabelana ngeempendulo zalo.
4. **Ukulungisa abafundi**
 - a. Chonga 3–4 yabafundi abaza kwenza iNtetho yeOrali ngoMvulo.
 - b. Xelela abafundi amabakulungiselele uMvulo. (Jonga isicwangciso sesifundo soPT sangoMvulo)

Izandi nemofoloji: Ubizelo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Abadingeki
oovimba
bolwazi

1. **Zinzisa abafundi neencwadi zabo zokubhala, iipensile neerula.**
 - a. Xelela abafundi babhale isihloko, 'Ubizelo' baze babhale amanani u1–5 kumda wephepha.
 - b. Biza la magama mahlanu alandelayo ukuze abafundi bawabhale ecaleni kwamanani u1–5: uhambile, ufundile, utyile, umtywatyushile, uphekile
 - c. Emva koko, xelela abafundi babhale phantsi isivakalisi osibizayo, besebenzisa iimpawu zobhalo ezichanelekileyo.
 - d. Biza esi sivakalisi silandelayo. Siphinde ngokucothayo, kabini ukuba kuyimfuneko: Utatomkhulu uhambile izolo.
2. **Xelela abafundi basebenzise iipensile eziyimibala ukukorekisha umsebenzi wabo.**
 - a. Bhala la magama mahlanu nesivakalisi ebhodini.
 - b. Njengoko ubhala, biza igama ngalinye.
 - c. Kwisivakalisi, yalatha iimpawu zobhalo ezisetyenzisiweyo.
 - d. Xelela abafundi barhangqe iimpazamo zabo ngepensile enombala.
 - e. Xelela abafundi babhale kwakhona iimpazamo zabo ngokuchanekileyo.
3. **Qaphela imingeni kunye nenkqubela phambili yabafundi.**
4. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoLwesihlanu.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 10.
 - b. Funda itekisi ngokuvakalayo. Xelela abafundi balandele kwiincwadi zabo njengoko ufunda.
 - c. Yenza umzekelo wokugqibezela umsebenzi wengqiqo nokuqonda ebhodini.

Qaphela: Xelela abafundi ukuba baza kwenza le misebenzi namaqabane abo ngexesha lokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.

UkuFunda noTitshala: Yenza uFundo lwaMva

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha 31

1. **Lungiselela abafundi uFundo lwaMva.**
 - a. Khumbuza abafundi ngesihloko sebali: *Amaqanda amatsha ayathengiswa*
 - b. Cacisa umsebenzi. Yithi: Namhlanje siza kuzoba ze sifake ileyibhile kwindawo esiyithandayo kwibali lethu.
2. **Yenza umzekelo walo msebenzi njengoku kulandelayo:**
 - a. Cimela wenze ngathi uyacinga.
 - b. Vula amehlo akho uthi: Eyona ndawo ndiyithandayo kweli bali kuxa...
 - c. Zama ungakhethi indawo ecace kumntu wonke njengomzekelo wakho.
 - d. Zoba ngokukhawuleza umfanekiso ebhodini. Njengokuba uzoba cacisa le nto uyizobayo.
 - e. Faka ileyibhile e1-2.
3. **Yalela abafundi bagqibezele umsebenzi.**
 - a. Xelela abafundi bacimele baze bacinge ngeyona ndawo bayithandayo ebalini.
 - b. Yithi: Cinga ngolwakho uluvo, musa ukukopa umzekelo wam.
 - c. Okulandelayo, xelela abafundi bavule amehlo baze baxoxe ngeempendulo zabo neqabane.
 - d. Emva koko, yalela abafundi ukuba bazobe le ndawo yebali kwiincwadi zabo zokubhala.
 - e. Nceda abafundi bafakele ileyibhile e1-2 kwimizobo yabo.
4. **Vumela abafundi babelane ngomsebenzi wabo.**
 - a. Nika abafundi imizuzu embalwa yokubonisa umsebenzi wabo kwiqabane.
 - b. Biza umfundi abelane ngomsebenzi wakhe neklasi.

Ukubhala: Abafundi bayacwangcisa

IXESHA:
20 imizuzu

IZIXHOBO:
Isakhelo
sokubhala

1. **Khumbuza abafundi ngesihloko sokubhala.**
 - a. Yithi, kulo mjikelo siza kubhala: Ibali elingomlinganiswa owaqala ishishini.
2. **Yalela abafundi bacinge ngeempendulo zabo zesihloko sokubhala.**
 - a. Yithi, ngoku cinga ngendlela oza kuphendula ngayo isihloko sokubhala.
 - b. Yalela abafundi babelane ngezimvo zabo neqabane.
 - c. Biza abafundi abambalwa bazokwabelana ngeempendulo zabo neklasi.
3. **Yalela abafundi bacwangcise umbhalo wabo kwiincwadi zabo zokubhala.**
 - a. Yithi: Ngoku sebenzisa imephu yengqondo ukubhala phantsi izimvo zakho uze ucwangcisele umsebenzi wokubhala.
4. **Hambahamba eklasini uze uncedise ababhali ngabanye bacwangcise.**
 - a. Yithi: Ndixelele ngezimvo zakho.
 - b. Nceda abafundi abatsala nzima bagqibezele imephu zabo zengqondo.

Isakhelo sokubhala:

Ngenye imini,...wathatha isigqibo sokuvula ishishini.

Wayefuna uku...

Waxoxa ngecebo lakhe no...

Wathatha isigqibo so...

Waqala ishishini lakhe...

Ekuqaleni, izinto zazi...

Waza umxumi wafika wathi...

Ngokukhawuleza kwabakho ingxaki ne...

Kwafuneka a...

Ekugqibeleni...

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 9 no10

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 10.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 9 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 9 edesikeni yalo uze ubize iQela 10.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: INtetho yeOrali

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Abadingeki
oovimba
bolwazi

1. **Hlalisa abafundi bajonge abo bafunda nabo besenza intetho yabo yeorali.**
2. **Khumbuza abafundi ngalo msebenzi ulandelayo: Bonisa uze uchaze**
 - a. Bamba uze uphakamise isixhobo okanye umfanekiso oza kusibonisa wona / sona.
 - b. Sichazele ngesixhobo / ngomfanekiso. Yithi:
 - Namhlanje ndiza kunichazela nge...
 - I... (ubungakanani, umbala, ubunzima, ivakala njani xa uyiphatha, njl. njl.)
 - Isetyenziselwa...
 - Ndiyithanda kuba...
 - c. Emva koko, buza iklassi: Ingaba ninemibuzo?
 - d. Xa kukho umntu onombuzo, zama ukunika eyona mpendulo ingcono.
3. **Khumbuza abafundi ngezi zakhono zokwenza intetho:**
 - a. Xa unikezela, khumbula oku:
 - Bamba isixhobo okanye umfanekiso wakho ngendlela ebonisa wonke umntu
 - Biza izivakalisi zakho ngokuchanekileyo ngokulandelelana kwazo
 - Biza kube kanye – ungayiphindi into oyithethileyo
 - Thetha ngelizwi elivakalayo nelicacileyo
4. **Biza abafundi abakhethiweyo ngabanye ngexesha ukwenza intetho yabo.**
 - a. Yakha ukuzithemba komfundi ngokumbulela ngentetho yakhe nangokumnika ingxelo eyakhayo.
 - b. Ekupheleni kwesifundo, nika iklassi ingxelo ebanzi ukuphucula intetho yabo. Umzekelo: Ndibe nobunzima ukuva abanye benu. Ncedani nizame ukugcina ilizwi lenu livakala –sifuna ukuva into oyithethayo.

Izandi nemofoloji: NDIYENZA: Yazisa, cacisa uze ubonise

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Yazisa imofimi yeveki kubafundi: um**
2. **Cacisela abafundi ngolu hlobo:**
 - Le mofimi isisimaphambili esinika isinye somntu okanye izinto zendalo.
 - Ibonisa ukuba kuthethwa ngomntu okanye izinto ezimbini nangaphezulu.
 - Ifakwa ekuqaleni kwegama elisisibizo, nokuba lisekuqaleni kwesivakalisi okanye ekugqibeleni.
 - Itshintsha isibizo sibe sisichazi.
3. **Bhala umzekelo 1 ebhodini:**
 - Abafundi bayafunda.
4. **Khomba uze ucacise apho iza kufakwa okanye itshintshwe khona imofimi.**
5. **Bhala kwakhona umzekelo 1 unotshintsho:**
 - Umfundi uyafunda.
6. **Phinda ngomzekelo 2 ngolu hlobo:**
 - Imithi iwile.
 - Umthi uwile.
7. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoMvulo.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 12.
 - b. Biza abafundi ngabanye bakuncedise wenze umzekelo womsebenzi ngamnye.
 - c. Bonisa indlela yokugqibezela nawuphi na umsebenzi obhaliweyo ebhodini.

Qaphela: Xelela abafundi ukuba baza kwenza le misebenzi namaqabane abo ngexesha lokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele esi sivakalisi sibhalwe ngokudibanisa:**
 - *UKelvin Doe wagalelwa eFreetown, eSierra Leone.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonga ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncdo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxelege bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Yazisa ibali

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha
lentshayelelo
15

1. Yazisa ibali.

- Yithi: Kule veki siza kufunda ibali elisihloko sithi, *UKelvin Doe: UDJ Focus*
- Yithi: *Eli bali* liyinyani lingosomashishini obizwa ngokuba nguKevin Doe. Sihlangana noKevin eneminyaka elishumi ubudala, ehlala kwilizwe lakhe iSierra Leone. UKelvin uthatha isigqibo sokusombulula ingxaki enkulu kwindawo ahlala kuyo: ubusuku obumnyama ngaphandle kombane. Ugubhulula emigqomeni ekhangela iintsimbi ezilahliweyo, izinto zombane ezophukileyo, kunye nezixhobo ezilahliweyo. Ngokusebenza nzima nokumilisela ingqondo, uKelvin uzifundisa ubunjineli aze akhe ibhetri yodumo ngenkunkuma. Okulandelayo, unephupha elithe chatha aze akhe isikhululo sakhe sikanomathotholo sendawo ahlala kuyo, aziwe njengoDJ Focus! Makhe sifunde sive ukuba limthatha limbeke phi na uKelvin iphupha lakhe.
- Bonisa ngokufutshane abafundi imifanekiso esebalini.

2. Yakha ulwazi lwemvelaphi lwabafundi.

- Yabelana uze ucacise iinkcukacha ezinikiweyo ngemvelaphi ebalini.
- Bonisa abafundi apho ibali liqhubeka khona usebenzisa imephu yeNgqokelela yamaBali.
- Buza: Ingaba unemibuzo malunga neli bali?

3. Cacisa indlela yobuchule bengqiqo nokuqonda.

- Yithi, kule veki siza kufunda indlela: Yenza uhlolo.
- Cacisa le ndlela kubafundi.

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 1 no2

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 12.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 1 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 1 edesikeni yalo uze ubize iQela 2.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: Fundisa isigama

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Oonotsheluzi
besigama,
imifanekiso,
izixhobo

INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Khumbuza abafundi ngomxholo.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 2.
 - b. Funda okanye ubize indawo yokutyetyiswa kolwimi kwakhona.
 - c. Bonisa abafundi uluhlu lwesigama somxholo.
 - d. Cacisa ukuba la magama aza kusinceda siqonde kwaye sithethe ngomxholo.
 - e. Bafundele uluhlu lwamagama.
2. **Sebenzisa iYLYX ukufundisa isigama.**
 - a. Fundisa esi sigama silandelayo:
 - *ukuqamba: Ukuba nobuchule bokucinga izimvo ezitsha nezikrelekrele ukusombulula iingxaki.*
 - *ubunjineli: Ukwenza nokwakha izinto ukusombulula iingxaki.*
 - *isihambisisandi: Isixhobo esithumela umyalezo wamaza omoya ukuze abantu bakwazi ukuphulaphula isikhululo sozasazo.*
 - *ukuzingisa: Ukuqhubeka usebenza nzima nokuba into kunzima.*
3. **Sebenzisa indlela yobuchule iYLYX elungele igama ngalinye:**

Y: Yalatha emfanekisweni okanye kwisixhobo sokwenyani
 L: Linganisa igama
 X: Xelela abafundi intsingiselo yegama
 Y: Yitsho igama kwisivakalisi

Izandi nemofoloji: SIYENZA: ziqhelaniseni kunye

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Khumbuza abafundi ngemofimi yeveki: um**
2. **Bhala umzekelo 1 ebhodini:**
 - Itshile imilambo.
3. **Biza umfundi akhombe aze acacise apho imofimi iza kufakwa okanye itshintshwe khona.**
4. **Biza umfundi wesibini abhale kwakhona umzekelo 1 unotshintsho:**
 - Utshile umlambo.
5. **Biza umfundi wesithathu ukungqinisisa ukuba utshintsho luchanekile na.**
6. **Ukuba akunjalo, umfundi makeze ebhodini enze isilungiso.**
7. **Phinda ngomzekelo 2 ngolu hlobo:**
 - Abantwana bayagodola.
 - Umntwana uyagodola.
8. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoLwesibini.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 13.
 - b. Biza abafundi ngabanye bakuncedise wenze umzekelo womsebenzi ngamnye.
 - c. Bonisa indlela yokugqibezela nawuphi na umsebenzi obhaliweyo ebhodini.

Qaphela: Xelela abafundi ukuba baza kwenza le misebenzi namaqabane abo ngexesha lokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele esi sivakalisi sibhalwe ngokudibanisa:**
 - *Xa wayeneminyaka eli-10, uKevin wafuna ukulungisa le ngxaki yombane.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonga ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncdo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxebele bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Yenza uFundo lwangaphambili

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha 17

1. **Hlalisela abafundi uFundo lwangaPhambili.**
 - a. Biza abafundi bahlale emethini okanye phantsi.
 - b. Hlala phambi kwabafundi neNgqokelela yamaBali.
 - c. Qinisekisa ukuba bonke abafundi bayayibona incwadi.
 - d. Khumbuza abafundi ngendlela yokuziphatha oyilindeleyo ngexesha lokuFunda noTitshala, umz. ukwakha isathanga; ukubeka izandla emathangeni, ukuphulaphula ngononophelo, ukuphendula xa ebuzwa, ukuphakamisa isandla ukubuza umbuzo.
2. **Yenza uFundo lwangaPhambili ngolu hlobo:**
 - a. Biza isihloko sebali: *UKelvin Doe: UDJ Focus*
 - b. Cacisa isakhono soqikelelo. Yithi: Xa sisenza uqikelelo, sisebenzisa isihloko kunye nemifanekiso ukuzama ukufumana ukuba ibali lingantoni na.
 - c. Bonisa abafundi imifanekiso kwiphepha ngalinye.
 - d. Buza: Ucinga ukuba kwenzeka ntoni apha?
 - e. Buza: Ucinga ukuba le mifanekiso inxulumana njani?

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 3 no4

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 13.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 3 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlanganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 3 edesikeni yalo uze ubize iQela 4.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: Ukubalisa amabali ngobuchule

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Lungiselela abafundi ukubalisa amabali ngobuchule.**
 - a. Cwangcisa abafundi ngokwamaqela amalungu ama4.
 - b. Xelela abafundi bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 14.
2. **Khokela abafundi bajonge umfanekiso.**
 - a. Buza: Ubona ntoni emfanekisweni?
3. **Xelela abafundi ukuba mabaqwebe ibali elifutshane malunga nomfanekiso.**
4. **Xelela abafundi indlela yokwakha ibali labo. Yithi:**
 - a. Nika umlinganiswa ngamnye ebalini lakho igama.
 - b. Xela apho ibali liqhubeka khona.
 - c. Ibali lakho malibe nesiqalo, isiqu kunye nesiphelo.
 - d. Lo mfanekiso ubonisa kuphela inxalenye yebali.
 - Lo mfanekiso usenokubonisa isiqalo sebali lakho.
 - Lo mfanekiso usenokubonisa isiqu sebali lakho.
 - Lo mfanekiso usenokubonisa isiphelo sebali lakho.
 - e. Ungaqala ibali lakho ngokuthi:
 - “Ndinengcamango!” ____ watsho...
 - Usapho lwa ____ yemifuno, babengazi ukuba benze ntoni na ngayo...
 - “Ndinesibhengezo endifuna ukusenza,” watsho umama...
5. **Yalela abafundi bagqibezele umsebenzi.**
 - a. Nika abafundi imizuzu embalwa bacinge ngebali labo bethe cwaka.
 - b. Emva koko, yalela abafundi batshintshiselane ukubalisa ibali labo kwiqela labo. Ungasebenzisa uswazi / ilitye lokuthetha ukwenza oku.
 - c. Njengoko abafundi bethetha, hambahamba uze uphulaphule.
6. **Gqibezela isifundo ngolu hlobo:**
 - a. Biza umfundi abe mnye abelane ngebali lakhe neklasi okanye buza 1–2 yabafundi imibuzo ngamabali eqela labo.
 - Buza: Belingantoni ibali likaX?
 - Buza: Yintoni oyithandileyo ngebali likaX?
 - b. Nika iklasi ingxelo ebanzi ukuphucula amabali abo.
Umzekelo: Ngamanye amaxesha, ekuqaleni kwebali sixela apho ibali liqhubeka khona kwaye ngoobani na abalinganiswa. Kwixesha elizayo, zamani ukufaka olu lwazi emabalini enu.

Izandi nemofoloji: UYENZA: ziqhelanise kunye neqabane, emva koko usebenze wedwa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Zinzisa abafundi beneencwadi zabo zokubhala.**
2. **Khumbuza abafundi ngemofimi yeveki: um**
3. **Bhala umzekelo 1 ebhodini:**
 - Abazalwane bayathandaza.
4. **Yalela abafundi ukuba bakhuphele umzekelo 1 ezincwadini zabo.**
5. **Okulandelayo, yalela abafundi basebenze neqabane benze oku kulandelayo:**
 - a. Khomba uze ucacise apho iza kufakwa okanye itshintshwe khona imofimi.
 - b. Bhala kwakhona umzekelo 1 unotshintsho.
6. **Funa ingqalelo yabafundi.**
7. **Jonga umzekelo 1 ebhodini, uze wenze oku kulandelayo:**
 - Khomba uze ucacise apho iza kufakwa okanye itshintshwe khona imofimi.
 - a. Bhala kwakhona umzekelo 1 unotshintsho:
 - Kukho imijelo yamanzi.
8. **Xelela abafundi bajonge umsebenzi wabo baze benze izilungiso ukuba kuyimfuneko.**
9. **Phinda ngomzekelo 2, kodwa kweli lixa, umfundi makasebenze eyedwa:**
 - Umzalwane uyathandaza.
 - Kukho umjelo wamanzi.
10. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoLwesithathu.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 15.
 - b. Biza abafundi ngabanye bakuncedise wenze umzekelo womsebenzi ngamnye.
 - c. Bonisa indlela yokugqibezela nawuphi na umsebenzi obhaliweyo ebhodini.

Qaphela: Xelela abafundi ukuba baza kwenza le misebenzi namaqabane abo ngexesha lokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele esi sivakalisi sibhalwe ngokudibanisa:**
 - *UKevin wathatha isigqibo sokuqala iziko losasazo.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonga ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncedo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxebele bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Yenza uFundo lokuQala

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha 17

1. Lungiselela abafundi uFundo lokuQala.

- Hlalisa abafundi emethini.
- Bakhumbuze ngendlela yokuziphatha elindelekileyo.
- Khumbuza abafundi ngesihloko sebali: *UKelvin Doe: UDJ Focus*
- Yithi: *Eli bali liyinyani lingosomashishini obizwa ngokuba nguKevin Doe. Sihlangana noKevin eneminyaka elishumi ubudala, ehlala kwilizwe lakhe iSierra Leone. UKelvin uthatha isigqibo sokusombulula ingxaki enkulu kwindawo ahlala kuyo: ubusuku obumnyama ngaphandle kombane. Ugubhulula emigqomeni ekhangela iintsimbi ezilahliweyo, izinto zombane ezophukileyo, kunye nezixhobo ezilahliweyo. Ngokusebenza nzima nokumilisela ingqondo, uKelvin uzifundisa ubunjineli aze akhe ibhetri yodumo ngenkunkuma. Okulandelayo, unephupha elithe chatha aze akhe isikhululo sakhe sikanomathotholo sendawo ahlala kuyo, aziwe njengoDJ Focus! Makhe sifunde sive ukuba limthatha limbeke phi na uKelvin iphupha lakhe.*
- Buza: Ikhona into oyaziyo malunga noku?

2. Yenza uFundo lwangaPhambili ngolu hlobo:

- Funda iphepha ngalinye leballi ngokuvakalayo, ngotyibiliko nangokucacileyo.
- Bonisa abafundi imifanekiso.
- Apho kuyimfuneko, yima uze ucacisele abafundi.
- Yalatha isigama njengoko sibonakala.
- Ekupheleni kwebali, buza imibuzo yoFundo 1 ngolu hlobo:
 - Bhekisa Umbuzo 1 no2 kubafundi ngabanye.
 - Bhekisa Umbuzo 3 kwiklasi yonke. Cela abafundi baxoxe ngombuzo neqabane.
 - Biza abafundi abambalwa babelane ngeempendulo.
- Khumbuza abafundi indlela yobuchule bengqiqo nokuqonda.
 - Yithi, kule veki sifunda indlela yoku: Yenza uhlolo.
 - Buza abafundi: Ngokwesiqhelo sifunda into ethile ebalini. Ngamanye amaxesha kufuneka sithathe isigqibo sokuba into ethile ibilungile okanye ibingalunganga. Ngamanye amaxesha kufuneka sithathe isigqibo sokuba into ethile ibifanelekile okanye ibingafanelekanga. Ufunde ntoni kweli bali?

Ukubhala: UTitshala wenza umzekelo wokuyila

IXESHA:
20 imizuzu

IZIXHOBO:
Isakhelo
sokubhala

1. **Yazisa kwakhona isihloko sokubhala neemfuno.**
 - a. Yithi, kulo mjikelo siza kubhala: Ibali elingomlinganiswa owaqala ishishini.
 - b. Cacisa iimfuno zomsebenzi:
 - Uhlobo loncwadi: Ibali eliqwetyiweyo/ elingeyonyani
 - Izivakalisi / imihlathi: Bhala ibali elinezivakalisi ezilishumi ubuncinane.
 - GML: limpawu zocaphulo zisetyenziswa ukubonisa amazwi umntu awathethileyo (intetho ngqo).
2. **Yenza umzekelo womsebenzi ebhodini.**
 - a. Khumbuza abafundi ngezimvo zakho kwimephu yakho yengqondo.
 - b. Bonisa abafundi indlela yokugqibezela isakhelo sokubhala usebenzisa isicwangciso sakho.
3. **Yalela abafundi baqalise ukubhala kwiincwadi zabo zokubhala.**
 - Yithi: ngoku sebenzisa isicwangciso sakho ukuzalisa isikhokelo sokubhala.
4. **Hambahamba eklasini uze uncede abafundi ngabanye baqalise ukubhala.**
 - a. Yithi: Masijonge kwimephu yakho yengqondo size siyisebenzisele ukuqalisa ukubhala.
 - b. Ncedisa abafundi abatsala nzima basebenzise isikhokelo sokubhala.

Isakhelo sokubhala:

Ngenye imini,...wathatha isigqibo sokuvula ishishini.

Wayefuna uku...

Waxoxa ngecebo lakhe no...

Wathatha isigqibo so...

Waqala ishishini lakhe...

Ekuqaleni, izinto zazi...

Waza umxumi wafika wathi...

Ngokukhawuleza kwabakho ingxaki ne...

Kwafuneka a...

Ekugqibeleni...

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 5 no6

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 15.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 5 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 5 edesikeni yalo uze ubize iQela 6.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Izandi nemofoloji: Umdlalo wokuKhumbula weMofimi

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Ekuqaleni kwekota, fundisa abafundi lo mdlalo. Cacisa ukuba uza kuwudlala rhoqo ngoLwesine.

Imiyalelo:

1. Hlalisa abafundi ngamaqela ezi4-2.
2. Nyula 'umlawuli womdlalo' kwiqela ngalinye - umntu oza kubamba iintambo kulo mdlalo.
3. Biza imofimi esele ifundisiwe, umz.: um
4. Umlawuli womdlalo uqala athi: Amagama asebenzisa um ngu: umlomo
5. Umdlalo uyaqhuba ubhekisa ngakwisandla sasekunene.
6. Umfundi olandelayo uthi: Amagama asebenzisa um ngu: umlomo kunye no: umntwana
7. Umfundi wesithathu uthi: Amagama asebenzisa um ngu: umlomo, umntwana kunye no: umthombo
8. Umdlalo uyaqhuba usuka kumfundi usiya komnye, de kungabikho magama anokunikwa.
9. Abafundi kufuneka badwelise onke amagama ngokulandelelana kwawo, okanye bayaphuma emdlalweni.
10. Umfundi wokugqibela phakathi nguye ophumelele loo mjikelo.
11. Lo mfundi uqala umjikelo olandelayo.
12. Xa iqela ligqibe umjikelo, kufuneka bahlale ngokuzolileyo izandla zabo zibekwe entloko balinde imofimi elandelayo.
13. **Xa onke amaqela elungile, nika imofimi elandelayo, umz.: um**
14. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoLwesine.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 16.
 - b. Funda itekisi ngokuvakalayo. Xelela abafundi balandele kwiincwadi zabo njengoko ufunda.
 - c. Funda itekisi kwakhona, ngeli lixa, abafundi mabangenelele bafunde nawe.
 - d. Yenza umzekelo wokugqibezela umsebenzi wengqiqo nokuqonda ebhodini.
 - e. Qaphela: Xelela abafundi ukuba baza kwenza le misebenzi namaqabane abo ngexesha lokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele esi sivakalisi sibhalwe ngokudibanisa:**
 - *UKelvin wazinika igama aza kulisebenzisa kususazo, uDf Focus.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonga ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncdo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxelele bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Yenza uFundo lwesiBini

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha 17

1. **Lungiselela abafundi uFundo lwesiBini.**
 - a. Hlalisa abafundi emethini.
 - b. Bakhumbuze ngendlela yokuziphatha elindelekileyo.
 - c. Khumbuza abafundi ngesihloko sebali: *UKelvin Doe: UDJ Focus*
 - d. Khumbuza abafundi indlela yobuchule bengqiqo nokuqonda.
 - Yithi, kule veki sifunda indlela yoku: Yenza uhlobo.
 - Yithi, khumbula sithethile ngale nto izolo, xa ndikubuzo: Ngokwesiqhelo sifunda into ethile ebalini. Ngamanye amaxesha kufuneka sithathe isigqibo sokuba into ethile ibilungile okanye ibingalunganga. Ngamanye amaxesha kufuneka sithathe isigqibo sokuba into ethile ibifanelekile okanye ibingafanelekanga. Ufunde ntoni kweli bali?
2. **Yenza uFundo lwesiBini ngolu hlobo:**
 - a. Funda iphepha ngalinye lebali ngokuvakalayo, ngotyibiliko nangokucacileyo.
 - b. Bonisa abafundi umfanekiso.
 - c. Sebenzisa imizekelo ekwiphepha lentshayeleyo ukwenza umzekelo wobuchule bengqiqo nokuqonda.
 - d. Ekupheleni kwebali, buza imibuzo yoFundo 2 ngolu hlobo:
 - Bhakisa Umbuzo 1 no2 kubafundi ngabanye.
 - Bhakisa Umbuzo 3 kwiklasi yonke. Cela abafundi baxoxe ngombuzo neqabane.
 - Biza abafundi abambalwa babelane ngeempendulo.

Ukubhala: Abafundi benza uyilo

IXESHA:
20 imizuzu

IZIXHOBO:
Isakhelo
sokubhala

1. **Khumbuza abafundi ngeemfuno zomsebenzi wokubhala.**
 - a. Yithi, namhlanje siza kugqibezela umsebenzi wokubhala: Ibali elingomlinganiswa owaqala ishishini.
2. **Yalela abafundi baqhubeke nokubhala kwiincwadi zabo zokubhala.**
3. **Yahlula.**
 - a. Hambahamba egumbini uze uncede abafundi abatsala nzima bagqibezele isakhelo sokubhala.
 - b. Nika abafundi abaphambili ngolwazi umyalelo owongezelelweyo: Yongeza esinye isivakalisi kumbhalo wakho.
4. **Nika umsebenzi wasekhaya njengoko kufuneka.**
 - a. Cacisa ukuba abafundi kufuneka bagqibezele uyilo lwabo njengomsebenzi wasekhaya ukuba abakawugqibi.

Isakhelo sokubhala:

Ngenye imini,...wathatha isigqibo sokuvula ishishini.

Wayefuna uku...

Waxoxa ngecebo lakhe no...

Wathatha isigqibo so...

Waqala ishishini lakhe...

Ekuqaleni, izinto zazi...

Waza umxumi wafika wathi...

Ngokukhawuleza kwabakho ingxaki ne...

Kwafuneka a...

Ekugqibeleni...

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 7 no8

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 16.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 7 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 7 edesikeni yalo uze ubize iQela 8.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: iiNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: Xoxa ngebali eliFundwa noTitshala

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Isicwa-ngciso
sengxoxo:

Uluvo
oluphambili
kweli bali ibi...

Ndithande
umlinganiswa
u... kuba...

Ndifunde
ukuba...

Ndinga
ukuba ibiyinto
elungileyo
/ engalu-
nganga...
kuba...

1. **Lungiselela abafundi ingxoxo yamaqela.**
 - a. Cwangcisa abafundi ngokwamaqela amalungu ama4.
 - b. Nika iqela ngalinye 'uswazi okanye ilitye lokuthetha'.
 - c. Yithi: Ungathetha kuphela xa uphethe 'uswazi / ilitye lokuthetha'.
2. **Funda imibuzo yengxoxo.**
 - a. Khumbuza abafundi ibali elifundwa notitshala laloo veki.
 - b. Bhala isicwangciso sengxoxo ebhodini.
 - c. Funda uze ucacise umbuzo ngamnye (isiqalisivakalisi).
 - d. Xelela abafundi ukuba ilungu ngalinye leqela malibe nethuba lokuphendula umbuzo.
 - e. Khuthaza abafundi bacinge ngeempendulo ezahlukeyo.
3. **Yalela abafundi baqale ingxoxo.**
 - a. Yalela abafundi abaphethe 'uswazi / ilitye lokuthetha' ukuba mabaqale.
 - b. Hambahamba unika inkxaso apho ifunekayo.
 - c. Kwimizuzu embalwa yokugqibela, biza iqela lizokwabelana ngeempendulo zalo.
4. **Ukulungisa abafundi**
 - a. Chonga 3–4 yabafundi abaza kwenza iNtetho yeOrali ngoMvulo.
 - b. Xelela aba bafundi amabakulungiselele uMvulo. (Jonga isicwangciso sesifundo soPT sangoMvulo)

Izandi nemofoloji: Ubizelo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Abadingeki
oovimba
bolwazi

1. **Zinzisa abafundi neencwadi zabo zokubhala, iipensile neerula.**
 - a. Xelela abafundi babhale isihloko, 'Ubizelo' baze babhale amanani u1–5 kumda wephepha.
 - b. Biza la magama mahlanu alandelayo ukuze abafundi bawabhale ecaleni kwamanani u1–5: umbhobho, umthandazo, umshumayeli, umfundisi, umsasazi
 - c. Emva koko, xelela abafundi babhale phantsi isivakalisi osibizayo, besebenzisa iimpawu zobhalo ezichanelekileyo.
 - d. Biza esi sivakalisi silandelayo. Siphinde ngokucothayo, kabini ukuba kuyimfuneko: Umsasazi uthetha kamnadi kunomathotholo.
2. **Xelela abafundi basebenzise iipensile eziyimibala ukukorekisha umsebenzi wabo.**
 - a. Bhala la magama mahlanu nesivakalisi ebhodini.
 - b. Njengoko ubhala, biza igama ngalinye.
 - c. Kwisivakalisi, yalatha iimpawu zobhalo ezisetyenzisiweyo.
 - d. Xelela abafundi barhangqe iimpazamo zabo ngepensile enombala.
 - e. Xelela abafundi babhale kwakhona iimpazamo zabo ngokuchanekileyo.
3. **Qaphela imingeni kunye nenkqubela phambili yabafundi.**
4. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoLwesihlanu.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 18.
 - b. Funda itekisi ngokuvakalayo. Xelela abafundi balandele kwiincwadi zabo njengoko ufunda.
 - c. Yenza umzekelo wokugqibezela umsebenzi wengqiqo nokuqonda ebhodini.

Qaphela: Xelela abafundi ukuba baza kwenza le misebenzi namaqabane abo ngexesha lokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.

UkuFunda noTitshala: Yenza uFundo lwaMva

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha 17

1. **Lungiselela abafundi uFundo lwaMva.**
 - a. Khumbuza abafundi ngesihloko sebali: *UKelvin Doe: UDJ Focus*
 - b. Cacisa umsebenzi. Yithi: Namhlanje siza kubhala uvavanyo lweNgqiqo nokuQonda ngebali.
2. **Yenza umzekelo walo msebenzi njengoku kulandelayo:**
 - a. Imibuzo yakho mayibhalwe ebhodini.
 - b. Funda umbuzo ngamnye ngokuvakalayo.
 - c. Cacisa uhlobo lwempendulo efunwa ngumbuzo ngamnye.
 - d. Umzekelo: Wayenxibe ntoni uAnna? Impendulo kufuneka isichazele ngeempahla zika-Anna.
 - e. Umzekelo: Ucinga ukuba wayefanele ukwenzantoni uAnna? Impendulo ayikho kwitekisi – abafundi kufuneka bazicingele izimvo zabo.
 - f. Bonisa abafundi ukuba ngezantsi kombuzo ngamnye kukho isiqalisivakalisi. Bacacisele ukuba kufuneka basisebenzise sibancede ekubhaleni impendulo yabo.
3. **Yalela abafundi bagqibezele umsebenzi.**
 - a. Xelela abafundi bavule iincwadi zabo zokubhala babhale umhla nesihloko: INgqiqo nokuQonda.
 - b. Xelela abafundi basebenzise 'iziqalisivakalisi' ezingezantsi kombuzo ngamnye baze babhale impendulo ezincwadini zabo.
 - c. Yalela abafundi basebenzise ulwazi lwabo lwezandi xa bebhala amagama abangawaziyo. Mabalibize igama ngokucotha baze babhale izandi abazivayo.

Ingqiqo nokuqonda ebhalwayo

1. **Wazalelwa phi uKevin Doe?**
UKevin Doe wazalelwa e...
2. **Ngexesha uKevin wayeyinkwenkwana, yeyiphi ingxaki ababenayo abamelwane bakhe?**
Ingxaki ababenayo abamelwane bakaKevin kukuba...
3. **Zeziphi izinto ezine awazisebenzisayo uKevin xa wayesenza ibhetri?**
UKevin wasebenzisa ezi zinto zine ____, ____, ____, ne__.
4. **Yayifuna ukubanceda benze ntoni abantu abatsha inkampu yosungulo?**
Inkampu yayifuna ukunceda abantu abatsha ba...
5. **Waye kweyiphi iyunivesithi uKevin?**
UKevin waya e... yase...

Ukubhala: Utitshala wenza umzekelo wokuhlela, umfundi naye uyahlela

IXESHA:
20 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yeDBE
yemiSebenzi
2, kwiphepha
51

1. **Khumbuza abafundi ngomsebenzi wokubhala:** Ibali elingomlinganiswa owaqala ishishini.
2. **Yazisa uluhlu lwezinto ezifuna ukukhangelwa**
 - a. Yithi, namhlanje siza kuhlela umbhalo wethu sisebenzisa uluhlu lokuhlela:
 - Izivakalisi / imihlathi: Bhala ibali elinezivakalisi ezilishumi ubuncinane.
 - GML: limpawu zocaphulo zisetyenziswa ukubonisa amazwi umntu awathethileyo (intetho ngqo).
3. **Yenza umzekelo wokuhlela.**
 - a. Bhala isivakalisi esinempazamo ebhodini.
4. **Bonisa abafundi indlela yokuhlela impazamo.**
5. **Yalela abafundi bafunde baze bahlele umbhalo wabo.**
 - a. Yithi, ngoku lixesha lokufunda nokuhlela umbhalo wakho.
 - b. Hambahamba egumbini uze uncede abafundi abatsala nzima bafunde ze bahlele umbhalo wabo.
6. **Nika umsebenzi wokubhala weNcwadi yemiSebenzi yeDBE.**
 - a. Njengoko abafundi begqiba ukuhlela, cacisa ukuba kufuneka basebenze kwincwadi yabo yemisebenzi yeDBE.
 - b. Yalela abafundi bagqibezele:
 - KwiNcwadi yemiSebenzi yeDBE iphepha: 51
 - Gqibezela umsebenzi 'Masibhale' emazantsi ephepha. Zenzele isibhengezontengiso sakho. Zoba umfanekiso uze ubhale izivakalisi ezithile ezenza abantu bafune ukuthenga.

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 9 no10

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 18.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 9 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 9 edesikeni yalo uze ubize iQela 10.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: Yazisa umxholo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Imifanekiso
nezixhobo
zokwenyani
zomboniso
womxholo

INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Lungisa umboniso womxholo: Senza umehluko**
2. **Buza umbuzo ovulekileyo ukuqalisa ulwazi lwemvelaphi lwabafundi.**
 - Zeziphi ezinye iindlela onokunceda ngazo ukwenza ikhaya lakho okanye isikolo sibe ngcono?
 - Kwenzeka ntoni xa abantu bengcolisa okanye bemosha amanzi?
 - Kutheni kubalulekile ukunakekela izityalo, izilwanyana kunye nokusingqongileyo?
3. **Yenza imephu yengqondo usebenzisa imibuzo neempendulo zabafundi.**
4. **Yongeza ezakho iimpendulo kwimephu yengqondo ukwandisa ulwazi lwabafundi.**
5. **Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 20.**
6. **Xelela abafundi bakhombe kwindawo yokutyebisa ulwimi lomxholo.**
 - a. Funda ngokutyetyiswa kolwimi ngokuvakalayo.
 - b. Yalela abafundi bafunde kunye nawe, okanye bayiphinde emva kwakho: Amathontsi amanzi enza ulwandle.
7. **Xoxa nabafundi ngokutyetyiswa kolwimi.**
 - a. Buza: Ungandixelesa ukuba kuthetha ukuthini oku? / Uyakwazi ukufumana impendulo?
 - b. Khuthaza abafundi babelane ngezimvo.
 - c. Cacisa intsingiselo okanye unike impendulo njengoku kulandelayo: Esi saci sithetha ukuba izinto ezincinci xa zidibana zenza into enkulu. Lisifundisa ukuba igalelo lomntu ngamnye, nokuba lincinci kangakanani na, libalulekile kwaye linokunceda ekuziseni utshintsho olukhulu.

Izandi nemofoloji: NDIYENZA: Yazisa, cacisa uze ubonise

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Yazisa imofimi yeveki kubafundi: aba, abe**
2. **Cacisela abafundi ngolu hlobo:**
 - Le mofimi isisimaphambili esisinika isininzi somntu.
 - Ibonisa ukuba kuthethwa ngabantu abangaphezu kwesinye.
 - Ifakwa ekuqaleni kwegama elisisibizo, nokuba lisekuqaleni kwesivakalisi okanye ekugqibeleni
3. **Bhala umzekelo 1 ebhodini:**
 - umntu
4. **Khomba uze ucacise apho iza kufakwa okanye itshintshwe khona imofimi.**
5. **Bhala kwakhona umzekelo 1 unotshintsho:**
 - abantu
6. **Phinda ngomzekelo 2 ngolu hlobo:**
 - umfundisi
 - abefundisi
7. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoMvulo.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 22.
 - b. Biza abafundi ngabanye bakuncedise wenze umzekelo womsebenzi ngamnye.
 - c. Bonisa indlela yokugqibezela nawuphi na umsebenzi obhaliweyo ebhodini.

Qaphela: Xelela abafundi ukuba baza kwenza le misebenzi namaqabane abo ngexesha lokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele esi sivakalisi sibhalwe ngokudibanisa:**
 - *Uzweli wayekhathazekile emva kokubona abanye abantwana benukuneka ulungi esikolweni.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonga ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncdo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxebele bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Yazisa ibali

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha
lentshayeelo
31

1. Yazisa ibali.

- Yithi: Kule veki siza kufunda ibali elisihloko sithi, *UZweli uyazithethela*.
- Yithi: *UZweli* akaphathekanga kakuhle xa ebona abanye abantwana behlekisa ngomhlobo wakhe, uLungi, ngezihlangu zakhe ezikrazukileyo. Ukhumbula ngexesha wayekrazukelwe zizihlangu kunyaka ophelileyo, kwaye kwakungekho kuhle. UZweli ufuna ukunceda kodwa uziva engazinzanga. Kuya kuthini xa abanyhukuli baqala ukumnyukula? UZweli uthetha nomama wakhe ngamakakwenze. Ngosuku olulandelayo, yakubetha intsimbi ngekhofu, abantwana bangqonga uLungi kwakhona. UZweli utsala umoya ezantsi aze asondele phambi kwabo eza kukhusela umhlobo wakhe uLungi. Makhe sifunde ukuze sive ukuba abanyhukuli baguqukele kuZweli na, size sibone ukuba yintoni elandelayo.
- Buza: Ikhona into oyaziyo malunga noku?
- Bonisa ngokufutshane abafundi imifanekiso esebalini.

2. Yakha ulwazi lwemvelaphi lwabafundi.

- Yabelana uze ucacise iinkcukacha ezinikiweyo ngemvelaphi ebalini.
- Bonisa abafundi apho ibali liqhubeka khona usebenzisa imephu yeNgqokelela yamaBali.
- Buza: Ingaba unemibuzo malunga neli bali?

3. Cacisa indlela yobuchule bengqiqo nokuqonda.

- Yithi, kule veki siza kufunda indlela: Buza imibuzo / zibuze.
- Cacisa le ndlela kubafundi.

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 1 no2

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 22.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 1 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 1 edesikeni yalo uze ubize iQela 2.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: Fundisa isigama

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Oonotsheluzi
besigama,
imifanekiso,
izixhobo

INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Khumbuza abafundi ngomxholo.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 20.
 - b. Funda okanye ubize indawo yokutyetyiswa kolwimi kwakhona.
 - c. Bonisa abafundi uluhlu lwesigama somxholo.
 - d. Cacisa ukuba la magama aza kusinceda siqonde kwaye sithethe ngomxholo.
 - e. Bafundele uluhlu lwamagama.
2. **Sebenzisa iYLXY ukufundisa isigama.**
 - a. Fundisa esi sigama silandelayo:
 - *ukuqhula: Ukuthetha izinto ezikhohlakeleyo ezivisa omnye ubuhlungu okanye zimenze aphoxeke.*
 - *ukunyhukula: Ukuphatha omnye ngendlela engathandekiyo okanye eyenzakalisayo amathuba ngamathuba.*
 - *ukunyondla: Ukukroba ngomngxuma.*
 - *ukumela omnye: Ukunceda okanye ukukhusela umntu obephethwe ngendlela engafanelekanga.*
3. **Sebenzisa indlela yobuchule iYLXY elungele igama ngalinye:**

Y: Yalatha emfanekisweni okanye kwisixhobo sokwenyani

L: Linganisa igama

X: Xelela abafundi intsingiselo yegama

Y: Yitsho igama kwisivakalisi

Izandi nemofoloji: SIYENZA: ziqhelaniseni kunye

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Khumbuza abafundi ngemofimi yeveki: aba, abe**
2. **Bhala umzekelo 1 ebhodini:**
 - umpheki
3. **Biza umfundi akhombhe aze acacise apho imofimi iza kufakwa okanye itshintshwe khona.**
4. **Biza umfundi wesibini abhale kwakhona umzekelo 1 unotshintsho:**
 - abapheki
5. **Biza umfundi wesithathu ukungqinisisa ukuba utshintsho luchanekile na.**
6. **Ukuba akunjalo, umfundi makeze ebhodini enze isilungiso.**
7. **Phinda ngomzekelo 2 ngolu hlobo:**
 - umzali
 - abazali
8. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoLwesibini.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 23.
 - b. Biza abafundi ngabanye bakuncedise wenze umzekelo womsebenzi ngamnye.
 - c. Bonisa indlela yokugqibezela nawuphi na umsebenzi obhaliweyo ebhodini.

Qaphela: Xelela abafundi ukuba baza kwenza le misebenzi namaqabane abo ngexesha lokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele esi sivakalisi sibhalwe ngokudibanisa:**
 - *Ngengomso kwakubetha intsimbi yekhefu, uZweli waziva enexhala.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonga ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncedo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxelele bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Yenza uFundo lwangaphambili

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha 33

1. **Hlalisela abafundi uFundo lwangaPhambili.**
 - a. Biza abafundi bahlale emethini okanye phantsi.
 - b. Hlala phambi kwabafundi neNgqokelela yamaBali.
 - c. Qinisekisa ukuba bonke abafundi bayayibona incwadi.
 - d. Khumbuza abafundi ngendlela yokuziphatha oyilindeleyo ngexesha lokuFunda noTitshala, umz. ukwakha isathanga; ukubeka izandla emathangeni, ukuphulaphula ngononophelo, ukuphendula xa ebuzwa, ukuphakamisa isandla ukubuza umbuzo.
2. **Yenza uFundo lwangaPhambili ngolu hlobo:**
 - a. Biza isihloko sebali: *UZweli uyazithethela*.
 - b. Cacisa isakhono soqikelelo. Yithi: Xa sisenza uqikelelo, sisebenzisa isihloko kunye nemifanekiso ukuzama ukufumana ukuba ibali lingantoni na.
 - c. Bonisa abafundi imifanekiso kwiphepha ngalinye.
 - d. Buza: Ucinga ukuba kwenzeka ntoni apha?
 - e. Buza: Ucinga ukuba le mifanekiso inxulumana njani?

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 3 no4

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 23.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 3 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 3 edesikeni yalo uze ubize iQela 4.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: Fundisa isigama uze uxoxe ngomfanekiso womxholo

IXESHA:
15 imizuzu

IXIXHOBO:
Oonotsheluzo
besigama,
imifanekiso,
izixhobo

INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Sebenzisa iYLXY ukufundisa isigama.**

- a. Fundisa esi sigama silandelayo:
 - *ingxaki: Into engalunganga okanye enzima efuna ukulungiswa.*
 - *isisombululo: Impendulo yengxaki.*
 - *okusingqongileyo: Ihlabathi elisijikelezileyo, eliquka izityalo, izilwanyana, amanzi, umhlaba, kunye nabantu.*
 - *oovimba bendalo: Into esiyifumana endalweni esetyenziswa ngabantu, njengamanzi, ukukhanya kwelanga, imithi, okanye umhlaba.*
- b. Sebenzisa indlela yobuchule iYLXY elungele igama ngalinye.

2. **Yakha ulwazi lwemvelaphi lwabafundi.**

- a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 24.
- b. Xelela abafundi ezi nkukacha zilandelayo malunga nomfanekiso:
 - *Ngamanye amaxesha abantu bacinga ukuba ngabantu abadala kuphela abanokusombulula iingxaki ezinkulu. Kodwa izenzo ezincinane, ezinjengochola inkunkuma okanye ukuvala impompo evuzayo, zinganceda ukwenza umahluko nazo.*
 - *Sabelana nezilwanyana nabanye abantu ngokusingqongileyo. lindawo ezifana nemilambo. iipaki, amahlathi, kunye neelwandle zingamakhaya ezilwanyana. Ezi zikwaziindawo ezisetyenziswa ngabantu. Ukugcina ezi ndawo zicocokile kulungele wonke ubani.*
 - *Oovimba bendalo akufuneki bonakaliswe! Amanzi namandla ngoovimba ababalulekileyo. Xa sisebenzisa esikudingayo kuphela, kuninzi okunokufumaneka ngabanye abantu nakwixesha elizayo.*

3. **Xoxa ngomfanekiso.**

- a. Sebenzisa umbuzo olandelayo ukuxoxa ngomfanekiso njengoku kulandelayo:
 - Buza umbuzo wokuqala.
 - Yalela abafundi baxoxe ngombuzo neqabane labo.
 - Biza abafundi ngabanye babelane ngeempendulo zabo.
 - Yakha ulwazi lwemvelaphi lwabafundi ngokulungisa ukungaqondi kwabo kunye nokwabelana ngolwazi olunxulumene nomxholo.
 - Phinda le nkqubo ngemibuzo yonke.

4. **Imibuzo:**

- a. *Zeziphi iingxaki ozibonayo kulo mfanekiso ezinokulimaza abantu, izilwanyana, okanye okusingqongileyo?*
- b. *Benzani abantu ukunceda benze umahluko?*
- c. *Banganceda ngeziphi iindlela abantwana ukunakekela ihlabathi elibangqongileyo?*

Izandi nemofoloji: UYENZA: ziqhelanise kunye neqabane, emva koko usebenze wedwa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Zinzisa abafundi beneencwadi zabo zokubhala.**
2. **Khumbuza abafundi ngemofimi yeveki: aba, abe**
3. **Bhala umzekelo 1 ebhodini:**
 - umthuthuzeli
4. **Yalela abafundi ukuba bakhuphele umzekelo 1 ezincwadini zabo.**
5. **Okulandelayo, yalela abafundi basebenze neqabane benze oku kulandelayo:**
 - a. Khomba uze ucacise apho iza kufakwa okanye itshintshwe khona imofimi.
 - b. Bhala kwakhona umzekelo 1 unotshintsho.
6. **Funa ingqalelo yabafundi.**
7. **Jonga umzekelo 1 ebhodini, uze wenze oku kulandelayo:**
 - Khomba uze ucacise apho iza kufakwa okanye itshintshwe khona imofimi.
 - a. Bhala kwakhona umzekelo 1 unotshintsho:
 - umshumayeli
8. **Xelela abafundi bajonge umsebenzi wabo baze benze izilungiso ukuba kuyimfuneko.**
9. **Phinda ngomzekelo 2, kodwa kweli lixa, umfundi makasebenze eyedwa:**
 - abathuthuzeli
 - abashumayeli
10. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoLwesithathu.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 25.
 - b. Biza abafundi ngabanye bakuncedise wenze umzekelo womsebenzi ngamnye.
 - c. Bonisa indlela yokugqibezela nawuphi na umsebenzi obhaliweyo ebhodini.

Qaphela: Xelela abafundi ukuba baza kwenza le misebenzi namaqabane abo ngexesha lokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele ezi zivakalisi zibhalwe ngokudibanisa:**
 - *Abantwana bayeka ukunukuneza usungu. Basuka bemka.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonga ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncdo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxelele bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Yenza uFundo lokuQala

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha 33

1. Lungiselela abafundi uFundo lokuQala.

- Hlalisa abafundi emethini.
- Bakhumbuze ngendlela yokuziphatha elindelekileyo.
- Khumbuza abafundi ngesihloko sebali: *UZweli uyazithethela*
- Yithi: *UZweli akaphathekanga kakuhle xa ebona abanye abantwana behlekisa ngomhlobo wakhe, uLungi, ngezihlangu zakhe ezikrazukileyo. Ukhumbula ngexesha wayekrazukelwe zizihlangu kunyaka ophelileyo, kwaye kwakungekho kuhle. UZweli ufuna ukunceda kodwa uziva engazinzanga. Kuya kuthini xa abanyhukuli baqala ukumnyukula? UZweli uthetha nomama wakhe ngamakakwenze. Ngosuku olulandelayo, yakubetha intsimbi ngekhefu, abantwana bangqonga uLungi kwakhona. UZweli utsala umoya ezantsi aze asondele phambi kwabo eza kukhusela umhlobo wakhe uLungi. Makhe sifunde ukuze sive ukuba abanyhukuli baguqukele kuZweli na, size sibone ukuba yintoni elandelayo.*

2. Yenza uFundo lwangaPhambili ngolu hlobo:

- Funda iphepha ngalinye leballi ngokuvakalayo, ngotyibiliko nangokucacileyo.
- Bonisa abafundi imifanekiso.
- Apho kuyimfuneko, yima uze ucacisele abafundi.
- Yalatha isigama njengoko sibonakala.
- Ekupheleni kwebali, buza imibuzo yoFundo 1 ngolu hlobo:
 - Bhekisa Umbuzo 1 no2 kubafundi ngabanye.
 - Bhekisa Umbuzo 3 kwiklasi yonke. Cela abafundi baxoxe ngombuzo neqabane.
 - Biza abafundi abambalwa babelane ngeempendulo.
- Khumbuza abafundi indlela yobuchule bengqiqo nokuqonda.
 - Yithi, kule veki sifunda indlela yoku: Buza imibuzo / zibuze.
 - Buza abafundi: Kumnandi ukuzibuza ngebali size sibuze imibuzo. Ithini imibuzo onayo ngeli bali?

Ukubhala: Yazisa uze uqhelanise iGML

IXESHA:
20 imizuzu

IZIXHOBO:
Abadingeki
oovimba
bolwazi

1. **Yazisa ukugxila kwiGML (imiGaqo neMimiselo yoLwimi).**
 - a. Yithi, kule veki siza kugxila ku Ukusebenzisa iziphumlisi ukwahlula izinto ezikuluhlu. Akukho siphumlisi phambi kwento yokugqibela. Endaweni yaso sifaka igama u'kunye' (okanye 'okanye'). Umzekelo: Ndifuna ukutya inyama yenkuku, iimbotyi okanye intlanzi ngesidlo sasemini.
 - b. Bhala isivakalisi ebhodini: Ndithanda ukuncedisa ekhaya. Ndancedisa ngokupheka, ukucoca nokutyisa izilwanyana.
 - c. Cacisa umongo weGML: Iziphumlisi zisetyenziselwa ukwahlula izinto kuludwe.
2. **Qhelanisa abafundi neGML.**
 - a. Bhala ebhodini: Ndanceda umntakwethu omncinci ahlambe amazinyo enze umsebenzi wasekhaya aze abophe izihlangu zakhe.
 - b. Buza abafundi: Sizifaka phi iziphumlisi kolu luhlu?
 - c. Xoxani ukufumana izimvo zabafundi:
 - Kufuneka sifake isiphumlisi phakathi kwezinto ezikuluhlu. Akukho siphumlisi phambi kwento yokugqibela. Endaweni yaso sifaka igama u'kunye' (okanyeu'okanye'). Kolu luhlu, into nganye ingaphezu kwegama elinye: Ndanceda umntakwethu omncinci ahlambe amazinyo akhe, enze umsebenzi wakhe wasekhaya aze abophe izihlangu zakhe.
3. **Nika abafundi ixesha lokuziqhelanisa neGML ngokuzimeleyo.**
 - a. Bhala ebhodini:
 - Ezona zinto ndithanda ukuzenza kukudlala ibhola ekhatywayo ukupheka notata wam kunye nokumamela amabali.
 - Ndifuna ukutya inyama yenkuku iimbotyi okanye intlanzi ngesidlo sangokuhlwa.
 - Ufuna ukuthenga isikipa esipinki luhlaza okanye mthubi?
 - b. Cacisela abafundi: Fka iziphumlisi kwindawo echanekileyo kolu luhlu.
 - c. Nika abafundi imizuzu embalwa yokugqibezela umsebenzi.
4. **Khangela ukuqonda kwabafundi.**
 - a. Hlanganisa abafundi ndawonye.
 - b. Biza abafundi abahlukileyo babelane ngeempendulo zabo.
 - c. Yalatha: Iziphumlisi zisetyenziselwa ukwahlula izinto kuludwe.

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 5 no6

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 25.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 5 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inkxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 5 edesikeni yalo uze ubize iQela 6.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Izandi nemofoloji: Umdlalo wokuKhumbula weMofimi

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Ekuqaleni kwekota, fundisa abafundi lo mdlalo. Cacisa ukuba uza kuwudlala rhoqo ngoLwesine.

Imiyalelo:

1. Hlalisa abafundi ngamaqela ezi4–6.
2. Nyula 'umlawuli womdlalo' kwiqela ngalinye - umntu oza kubamba iintambo kulo mdlalo.
3. Biza imofimi esele ifundisiwe, umz.: um
4. Umlawuli womdlalo uqala athi: Amagama asebenzisa um ngu: umlomo
5. Umdlalo uyaqhuba ubhekisa ngakwisandla sasekunene.
6. Umfundi olandelayo uthi: Amagama asebenzisa um ngu: umlomo kunye no: umntwana
7. Umfundi wesithathu uthi: Amagama asebenzisa um ngu: umlomo, umntwana kunye no: umthombo
8. Umdlalo uyaqhuba usuka kumfundi usiya komnye, de kungabikho magama anokunikwa.
9. Abafundi kufuneka badwelise onke amagama ngokulandelelana kwawo, okanye bayaphuma emdlalweni.
10. Umfundi wokugqibela phakathi nguye ophumelele loo mjikelo.
11. Lo mfundi uqala umjikelo olandelayo.
12. Xa iqela ligqibe umjikelo, kufuneka bahlale ngokuzolileyo izandla zabo zibekwe entloko balinde imofimi elandelayo.
13. **Xa onke amaqela elungile, nika imofimi elandelayo, umz.: aba, abe**
14. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoLwesine.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 26.
 - b. Funda itekisi ngokuvakalayo. Xelela abafundi balandele kwiincwadi zabo njengoko ufunda.
 - c. Funda itekisi kwakhona, ngeli lixa, abafundi mabangenelele bafunde nawe.
 - d. Yenza umzekelo wokugqibezela umsebenzi wengqiqo nokuqonda ebhodini.
 - e. Qaphela: Xelela abafundi ukuba baza kwenza le misebenzi namaqabane abo ngexesha lokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele esi sivakalisi sibhalwe ngokudibanisa:**
 - *Uzweli waziwa enebhongo ngokumela umhlobo wakhe.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonga ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncedo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxelele bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Yenza uFundo lwesiBini

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha 33

1. **Lungiselela abafundi uFundo lwesiBini.**
 - a. Hlalisa abafundi emethini.
 - b. Bakhumbuze ngendlela yokuziphatha elindelekileyo.
 - c. Khumbuza abafundi ngesihloko sebali: *Uzweli uyazithethela*
 - d. Khumbuza abafundi indlela yobuchule bengqiqo nokuqonda.
 - Yithi, kule veki sifunda indlela yoku: Buza imibuzo / zibuze.
 - Yithi, khumbula sithethile ngale nto izolo, xa ndikubuzo: Kumnandi ukuzibuza ngebali size sibuze imibuzo. Ithini imibuzo onayo ngeli bali?
2. **Yenza uFundo lwesiBini ngolu hlobo:**
 - a. Funda iphepha ngalinye lebali ngokuvakalayo, ngotyibiliko nangokucacileyo.
 - b. Bonisa abafundi umfanekiso.
 - c. Sebenzisa imizekelo ekwiphepha lentshayelelo ukwenza umzekelo wobuchule bengqiqo nokuqonda.
 - d. Ekupheleni kwebali, buza imibuzo yoFundo 2 ngolu hlobo:
 - Bhekisa Umbuzo 1 no2 kubafundi ngabanye.
 - Bhekisa Umbuzo 3 kwiklasi yonke. Cela abafundi baxoxe ngombuzo neqabane.
 - Biza abafundi abambalwa babelane ngeempendulo.

Ukubhala: Utitshala wenza umzekelo wokucwangcisa

IXESHA:
20 imizuzu

IZIXHOBO:
Isakhelo
sokubhala

1. **Yazisa isihloko sokubhala.**
 - a. Yithi, kulo mjikelo siza kubhala: Bhalela umntu othile ileta ancede ngokusombulula ingxaki esikolweni sakho okanye kwindawo ohlala kuyo.
2. **Cacisa impendulo yakho yomsebenzi wokubhala, uyithethe ngomlomo, phambi kokubhala. Sebenzisa isakhelo sokubhala.**
 - a. Yithi: Ndiza kubhalela u____ ileta azame ukusombulula ingxaki ye____ kwindawo esihlala kuyo... Ndicinga ukuba lo mntu angenza... ukunceda.
3. **Yenza umzekelo wokucwangcisa umsebenzi wokubhala ebhodini.**
 - a. Zoba ngokukhawuleza umfanekiso obonakalisa: Zoba umfanekiso wale ngxaki uza kubhala ileta yokuba mayisonjululwe.
 - b. Sebenzisa imephu yengqondo ukucwangcisa ibali lakho:
 - a. Yintoni le ngxaki ufuna ukubhala ngayo?
 - b. Yenzeka phi le ngxaki (esikolweni, ekhaya, kwindawo ohlala kuyo)?
 - c. Uza kubhalela bani le leta?
 - d. Kutheni ibalulekile le ngxaki?
 - e. Uziva njani ngale ngxaki?
 - f. Ufuna lo mntu enze ntoni ukunceda?
 - g. Sesiphi isisombululo onokusiphakamisa?
 - h. Zingangcono njani izinto emva kokuba isonjululwe le ngxaki?
 - i. Kutheni kubalulekile oku kuwe?
4. **Yenza abafundi ukuba bacinge.**
 - a. Yithi: Ngomso niza kucwangcisa umbhalo wenu. Yizani nezimvo zenu ngomso.

Isakhelo sokubhala:

____ endimthandayo,
Ndiyakubhalela kuba...
Le ngxaki yenzeka e...
Yingxaki kuba...

Ndiziva ndi... kuba...
Ndicinga ukuba kufuneka si / u
Ndicinga ukuba unganceda ngoku____, ____ nangoku / okanye ____.
Oku kuyakwenza umahluko kuba...

Ndiyabulela ngoku...
Ozithobileyo
(Igama)

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 7 no8

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 26.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 7 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 7 edesikeni yalo uze ubize iQela 8.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: Xoxa ngebali eliFundwa noTitshala

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Isicwa-ngciso
sengxoxo:

Uluvo
oluphambili
kweli bali ibi...

Ndithande
umlinganiswa
u... kuba...

Ndifunde
ukuba...

Ndinga
ukuba ibiyinto
elungileyo
/ enga-
lunganga...
kuba...

1. **Lungiselela abafundi ingxoxo yamaqela.**
 - a. Cwangcisa abafundi ngokwamaqela amalungu ama4.
 - b. Nika iqela ngalinye 'uswazi okanye ilitye lokuthetha'.
 - c. Yithi: Ungathetha kuphela xa uphethe 'uswazi / ilitye lokuthetha'.
2. **Funda imibuzo yengxoxo.**
 - a. Khumbuza abafundi ibali elifundwa notitshala laloo veki.
 - b. Bhala isicwangciso sengxoxo ebhodini.
 - c. Funda uze ucacise umbuzo ngamnye (isiqalisivakalisi).
 - d. Xelela abafundi ukuba ilungu ngalinye leqela malibe nethuba lokuphendula umbuzo.
 - e. Khuthaza abafundi bacinge ngeempendulo ezahlukeyo.
3. **Yalela abafundi baqale ingxoxo.**
 - a. Yalela abafundi abaphethe 'uswazi / ilitye lokuthetha' ukuba mabaqale.
 - b. Hambahamba unika inkxaso apho ifunekayo.
 - c. Kwimizuzu embalwa yokugqibela, biza iqela lizokwabelana ngeempendulo zalo.
4. **Ukulungisa abafundi**
 - a. Chonga 3–4 yabafundi abaza kwenza iNtetho yeOrali ngoMvulo.
 - b. Xelela aba bafundi amabakulungiselele uMvulo. (Jonga isicwangciso sesifundo soPT sangoMvulo)

Izandi nemofoloji: Ubizelo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Abadingeki
oovimba
bolwazi

1. **Zinzisa abafundi neencwadi zabo zokubhala, iipensile neerula.**
 - a. Xelela abafundi babhale isihloko, 'Ubizelo' baze babhale amanani u1–5 kumda wephepha.
 - b. Biza la magama mahlanu alandelayo ukuze abafundi bawabhale ecaleni kwamanani u1–5: abangcwabi, abakhi, abeSuthu, abelungu, abavangeli
 - c. Emva koko, xelela abafundi babhale phantsi isivakalisi osibizayo, besebenzisa iimpawu zobhalo ezichanelekileyo.
 - d. Biza esi sivakalisi silandelayo. Siphinde ngokucothayo, kabini ukuba kuyimfuneko: Usisi ufike wabathatha abantwana.
2. **Xelela abafundi basebenzise iipensile eziyimibala ukukorekisha umsebenzi wabo.**
 - a. Bhala la magama mahlanu nesivakalisi ebhodini.
 - b. Njengoko ubhala, biza igama ngalinye.
 - c. Kwisivakalisi, yalatha iimpawu zobhalo ezisetyenzisiweyo.
 - d. Xelela abafundi barhangqe iimpazamo zabo ngepensile enombala.
 - e. Xelela abafundi babhale kwakhona iimpazamo zabo ngokuchanekileyo.
3. **Qaphela imingeni kunye nenkqubela phambili yabafundi.**
4. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoLwesihlanu.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 28.
 - b. Funda itekisi ngokuvakalayo. Xelela abafundi balandele kwiincwadi zabo njengoko ufunda.
 - c. Yenza umzekelo wokugqibezela umsebenzi wengqiqo nokuqonda ebhodini.

Qaphela: Xelela abafundi ukuba baza kwenza le misebenzi namaqabane abo ngexesha lokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.

UkuFunda noTitshala: Yenza uFundo lwaMva

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha 33

1. **Lungiselela abafundi uFundo lwaMva.**
 - a. Khumbuza abafundi ngesihloko sebali: *Uzweli uyazithethela*
 - b. Cacisa umsebenzi. Yithi: Namhlanje siza kuzenzela esethu isiphelo sebali esahlukileyo.
2. **Yenza umzekelo walo msebenzi njengoku kulandelayo:**
 - a. Cimela wenze ngathi uyacinga.
 - b. Vula amehlo akho uthi: Mhhh, ndicinge isiphelo esahlukileyo sebali.
 - c. Xelela abafundi uluvo lwakho ngesiphelo esahlukileyo.
 - d. Zama ukucinga isiphelo esingaqhelekanga – abangenakusicinga abafundi.
3. **Yalela abafundi bagqibezele umsebenzi.**
 - a. Yithi: Cimela uze ucinge ngesiphelo esahlukileyo sebali. Musa ukukopa uluvo lwam, nceda uzicingele olwakho.
 - b. Yithi: Vula amehlo uze wabelane neqabane lakho ngesiphelo sakho.
 - c. Njengoko abafundi bethetha ngezimvo zabo, jikeleza phakathi kwabo unike inkxaso apho ifuneka khona.
 - d. Ekupheleni kwesifundo, biza abafundi abambalwa babelane neklasi ngesiphelo zabo.
4. **Vumela abafundi babelane ngomsebenzi wabo.**
 - a. Nika abafundi imizuzu embalwa yokubonisa umsebenzi wabo kwiqabane.
 - b. Biza umfundi abelane ngomsebenzi wakhe neklasi.

Ukubhala: Abafundi bayacwangcisa

IXESHA:
20 imizuzu

IZIXHOBO:
Isakhelo
sokubhala

1. **Khumbuza abafundi ngesihloko sokubhala.**
 - a. Yithi, kulo mjikelo siza kubhala: Bhalela umntu othile ileta ancede ngokusombulula ingxaki esikolweni sakho okanye kwindawo ohlala kuyo.
2. **Yalela abafundi bacinge ngeempendulo zabo zesihloko sokubhala.**
 - a. Yithi, ngoku cinga ngendlela oza kuphendula ngayo isihloko sokubhala.
 - b. Yalela abafundi babelane ngezimvo zabo neqabane.
 - c. Biza abafundi abambalwa bazokwabelana ngeempendulo zabo neklasi.
3. **Yalela abafundi bacwangcise umbhalo wabo kwiincwadi zabo zokubhala.**
 - a. Yithi: Ngoku sebenzisa imephu yengqondo ukubhala phantsi izimvo zakho uze ucwangcisele umsebenzi wokubhala.
4. **Hambahamba eklasini uze uncedise ababhali ngabanye bacwangcise.**
 - a. Yithi: Ndixelele ngezimvo zakho.
 - b. Nceda abafundi abatsala nzima bagqibezele imephu zabo zengqondo.

Isakhelo sokubhala:

___ endimthandayo,
Ndiyakubhalela kuba...
Le ngxaki yenzeka e...
Yingxaki kuba...

Ndiziva ndi... kuba...
Ndicinga ukuba kufuneka si / u
Ndicinga ukuba unganceda ngoku___, ___ nangoku / okanye ___.
Oku kuyakwenza umahluko kuba...

Ndiyabulela ngoku...
Ozithobileyo
(Igama)

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 9 no10

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 28.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 9 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inkxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 9 edesikeni yalo uze ubize iQela 10.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: INtetho yeOrali

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Abafundi
aba-
khethiweyo
mabeze
nesixhobo
okanye
umfanekiso
woku 'Bonisa
uze uchaze'

1. **Hlalisa abafundi bajonge abo bafunda nabo besenza intetho yabo yeorali.**
2. **Khumbuza abafundi ngalo msebenzi ulandelayo: Bonisa uze uchaze**
 - a. Bamba uze uphakamise isixhobo okanye umfanekiso oza kusibonisa wona / sona.
 - b. Sichazele ngesixhobo / ngomfanekiso. Yithi:
 - Namhlanje ndiza kunichazela nge...
 - I... (ubungakanani, umbala, ubunzima, ivakala njani xa uyiphatha, njl. njl.)
 - Isetyenziselwa...
 - Ndiyithanda kuba...
 - c. Emva koko, buza iklassi: Ingaba ninemibuzo?
 - d. Xa kukho umntu onombuzo, zama ukunika eyona mpendulo ingcono.
3. **Khumbuza abafundi ngezi zakhono zokwenza intetho:**
 - a. Xa unikezela, khumbula oku:
 - Bamba isixhobo okanye umfanekiso wakho ngendlela ebonisa wonke umntu
 - Biza izivakalisi zakho ngokuchanekileyo ngokulandelelana kwazo
 - Biza kube kanye – ungayiphindi into oyithethileyo
 - Thetha ngelizwi elivakalayo nelicacileyo
4. **Biza abafundi abakhethiweyo ngabanye ngexesha ukwenza intetho yabo.**
 - a. Yakha ukuzithemba komfundi ngokumbulela ngentetho yakhe nangokumnika ingxelo eyakhayo.
 - b. Ekupheleni kwesifundo, nika iklassi ingxelo ebanzi ukuphucula intetho yabo. Umzekelo: Ndibe nobunzima ukuva abanye benu. Ncedani nizame ukugcina ilizwi lenu livakala –sifuna ukuva into oyithethayo.

Izandi nemofoloji: NDIYENZA: Yazisa, cacisa uze ubonise

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Yazisa imofimi yeveki kubafundi: ndi**
2. **Cacisela abafundi ngolu hlobo:**
 - Le yimofimi esisimaphambili kwisenzi.
 - Ibonisa ukuba ngubani owenzayo. Ithetha ukuba umntu owenza into mnye.
 - Ifakwa ekuqaleni kweli gama lenzayo (isenzi)
3. **Bhala umzekelo 1 ebhodini:**
 - Uthetha nomama.
4. **Khomba uze ucacise apho iza kufakwa okanye itshintshwe khona imofimi.**
5. **Bhala kwakhona umzekelo 1 unotshintsho:**
 - Ndithetha nomama.
6. **Phinda ngomzekelo 2 ngolu hlobo:**
 - Uhlamba izitya.
 - Ndihlamba izitya.
7. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoMvulo.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 30.
 - b. Biza abafundi ngabanye bakuncedise wenze umzekelo womsebenzi ngamnye.
 - c. Bonisa indlela yokugqibezela nawuphi na umsebenzi obhaliweyo ebhodini.

Qaphela: Xelela abafundi ukuba baza kwenza le misebenzi namaqabane abo ngexesha lokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele esi sivakalisi sibhalwe ngokudibanisa:**
 - *Ulyeta Thunberg wayehlala kwilizwe elibizwa ngokuba yiSweden.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonga ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncedo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxebele bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Yazisa ibali

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha
lentshayeelo
43

1. Yazisa ibali.

- Yithi: Kule veki siza kufunda ibali elisihloko sithi, *UGreta Thunberg, iqhawe lotshintsho lwemozulu.*
- Yithi: *Eli libali eliyinyani likaGreta Thunberg, intombazana ethuleyo yaseSoweto eyayisoloko ifumana ubunzima ekuthetheni nabanye kuba ingqondo yakhe isebenza ngendlela eyahlukileyo kancinci. Kodwa wathi akubukela ividiyo yesikolo ngongcoliseko ngeplastiki namabhere afa yindlala eMntla, waqonda ukuba kufuneka azame icebo ukunceda. UGreta wamilisela ingqondo ekubeni yingcali kutshintsho lwemozulu. Waqala ngokuguqula iimbono zosapho lwakhe waluyekisa ukubhabha nokutya inyama. Emva koko, wenza uphawu wahlala ngaphandle kwesakhiwo sikarhulumente eqhankqalaza. Eli bali lisibonisa ukuba umntu omnye omncinci angawenza umahluko.*
- Buza: Ikhona into oyaziyo malunga noku?
- Bonisa ngokufutshane abafundi imifanekiso esebalini.

2. Yakha ulwazi lwemvelaphi lwabafundi.

- Yabelana uze ucacise iinkcukacha ezinikiweyo ngemvelaphi ebalini.
- Bonisa abafundi apho ibali liqhubeka khona usebenzisa imephu yeNgqokelela yamaBali.
- Buza: Ingaba unemibuzo malunga neli bali?

3. Cacisa indlela yobuchule bengqiqo nokuqonda.

- Yithi, kule veki siza kufunda indlela: Fumana uze ukhumbule iinkcukacha.
- Cacisa le ndlela kubafundi.

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 1 no2

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 30.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 1 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 1 edesikeni yalo uze ubize iQela 2.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: Fundisa isigama

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Oonotsheluzi
besigama,
imifanekiso,
izixhobo

INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Khumbuza abafundi ngomxholo.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 20.
 - b. Funda okanye ubize indawo yokutyetyiswa kolwimi kwakhona.
 - c. Bonisa abafundi uluhlu lwesigama somxholo.
 - d. Cacisa ukuba la magama aza kusinceda siqonde kwaye sithethe ngomxholo.
 - e. Bafundele uluhlu lwamagama.
2. **Sebenzisa iYLXY ukufundisa isigama.**
 - a. Fundisa esi sigama silandelayo:
 - *ungcoliseko: Izinto ezimdaka okanye ezilimazayo ezisemoyeni, emanzini, okanye emhlabeni ezilimaza izityalo, izilwanyana kunye nabantu.*
 - *ibhere lomkhenkce: Ibhere elikhulu elimhlophe elihlala kwiindawo ezibandayo kufuphi neNorth Pole.*
 - *utshintsho lwemozulu: Utshintsho lwexesha elide kwimozulu yehlabathi olwenza iplanethi ibe shushu ze ichaphazele indalo.*
 - *Uqhankqalazo: Xa abantu behlangana ukubonakalisa ukungahambisani nokuthile befuna ukuba iguqulwe.*
3. **Sebenzisa indlela yobuchule iYLXY elungele igama ngalinye:**

Y: Yalatha emfanekisweni okanye kwisixhobo sokwenyani
L: Linganisa igama
X: Xeleta abafundi intsingiselo yegama
Y: Yitsho igama kwisivakalisi

Izandi nemofoloji: SIYENZA: ziqhelaniseni kunye

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Khumbuza abafundi ngemofimi yeveki: ndi**
2. **Bhala umzekelo 1 ebhodini:**
 - Ubhaka isonka.
3. **Biza umfundi akhombwe aze acacise apho imofimi iza kufakwa okanye itshintshwe khona.**
4. **Biza umfundi wesibini abhale kwakhona umzekelo 1 unotshintsho:**
 - Ndibhaka isonka.
5. **Biza umfundi wesithathu ukungqinisisa ukuba utshintsho luchanekile na.**
6. **Ukuba akunjalo, umfundi makeze ebhodini enze isilungiso.**
7. **Phinda ngomzekelo 2 ngolu hlobo:**
 - Upheke ukutya.
 - Ndipheke ukutya.
8. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoLwesibini.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 31.
 - b. Biza abafundi ngabanye bakuncedise wenze umzekelo womsebenzi ngamnye.
 - c. Bonisa indlela yokugqibezela nawuphi na umsebenzi obhaliweyo ebhodini.

Qaphela: Xelela abafundi ukuba baza kwenza le misebenzi namaqabane abo ngexesha lokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele esi sivakalisi sibhalwe ngokudibanisa:**
 - *Ututshala wacacisa ukuba iimoto nemizimveliso zenza umoya ube shushu kakhulu.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonga ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncdo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxelele bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Yenza uFundo lwangaphambili

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha 45

1. **Hlalisela abafundi uFundo lwangaPhambili.**
 - a. Biza abafundi bahlale emethini okanye phantsi.
 - b. Hlala phambi kwabafundi neNgqokelela yamaBali.
 - c. Qinisekisa ukuba bonke abafundi bayayibona incwadi.
 - d. Khumbuza abafundi ngendlela yokuziphatha oyilindeleyo ngexesha lokuFunda noTitshala, umz. ukwakha isathanga; ukubeka izandla emathangeni, ukuphulaphula ngononophelo, ukuphendula xa ebuzwa, ukuphakamisa isandla ukubuza umbuzo.
2. **Yenza uFundo lwangaPhambili ngolu hlobo:**
 - a. Biza isihloko sebali: *UGreta Thunberg, iqhawe lotshintsho lwemozulu*
 - b. Cacisa isakhono soqikelelo. Yithi: Xa sisenza uqikelelo, sisebenzisa isihloko kunye nemifanekiso ukuzama ukufumana ukuba ibali lingantoni na.
 - c. Bonisa abafundi imifanekiso kwiphepha ngalinye.
 - d. Buza: Ucinga ukuba kwenzeka ntoni apha?
 - e. Buza: Ucinga ukuba le mifanekiso inxulumana njani?

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 3 no4

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 31.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 3 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 3 edesikeni yalo uze ubize iQela 4.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: Ukubalisa amabali ngobuchule

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Lungiselela abafundi ukubalisa amabali ngobuchule.**
 - a. Cwangcisa abafundi ngokwamaqela amalungu ama4.
 - b. Xelela abafundi bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 32.
2. **Khokela abafundi bajonge umfanekiso.**
 - a. Buza: Ubona ntoni emfanekisweni?
3. **Xelela abafundi ukuba mabaqwebe ibali elifutshane malunga nomfanekiso.**
4. **Xelela abafundi indlela yokwakha ibali labo. Yithi:**
 - a. Nika umlinganiswa ngamnye ebalini lakho igama.
 - b. Xela apho ibali liqhubeka khona.
 - c. Ibali lakho malibe nesiqalo, isiqu kunye nesiphelo.
 - d. Lo mfanekiso ubonisa kuphela inxalenye yebali.
 - Lo mfanekiso usenokubonisa isiqalo sebali lakho.
 - Lo mfanekiso usenokubonisa isiqu sebali lakho.
 - Lo mfanekiso usenokubonisa isiphelo sebali lakho.
 - e. Ungaqala ibali lakho ngokuthi:
 - Le ndlu idinga uncedo lwethu!" ____ watsho...
 - Ngentsasa yangoMgqibelo othile, ... bagqiba kwelokuba baya kwenza umahluko ekhaya ...
 - Izitya ezimdaka zazizalise isinki, nempahla ifunjwe ndawo yonke...
5. **Yalela abafundi bagqibezela umsebenzi.**
 - a. Nika abafundi imizuzu embalwa bacinge ngebali labo bethe cwaka.
 - b. Emva koko, yalela abafundi batshintshiselane ukubalisa ibali labo kwiqela labo. Ungasebenzisa uswazi / ilitye lokuthetha ukwenza oku.
 - c. Njengoko abafundi bethetha, hambahamba uze uphulaphule.
6. **Gqibezela isifundo ngolu hlobo:**
 - a. Biza umfundi abe mnye abelane ngebali lakhe neklasi okanye buza 1–2 yabafundi imibuzo ngamabali eqela labo.
 - Buza: Belingantoni ibali likaX?
 - Buza: Yintoni oyithandileyo ngebali likaX?
 - b. Nika iklasi ingxelo ebanzi ukuphucula amabali abo. Umzekelo: Ngamanye amaxesha, ekuqaleni kwebali sixela apho ibali liqhubeka khona kwaye ngoobani na abalinganiswa. Kwixesha elizayo, zamani ukufaka olu lwazi emabalini enu.

Izandi nemofoloji: UYENZA: ziqhelanise kunye neqabane, emva koko usebenze wedwa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Zinzisa abafundi beneencwadi zabo zokubhala.**
2. **Khumbuza abafundi ngemofimi yeveki: ndi**
3. **Bhala umzekelo 1 ebhodini:**
 - Ugoduka ngoku.
4. **Yalela abafundi ukuba bakhuphele umzekelo 1 ezincwadini zabo.**
5. **Okulandelayo, yalela abafundi basebenze neqabane benze oku kulandelayo:**
 - a. Khomba uze ucacise apho iza kufakwa okanye itshintshwe khona imofimi.
 - b. Bhala kwakhona umzekelo 1 unotshintsho.
6. **Funa ingqalelo yabafundi.**
7. **Jonga umzekelo 1 ebhodini, uze wenze oku kulandelayo:**
 - Khomba uze ucacise apho iza kufakwa okanye itshintshwe khona imofimi.
 - a. Bhala kwakhona umzekelo 1 unotshintsho:
 - Uphangela esikolweni.
8. **Xelela abafundi bajonge umsebenzi wabo baze benze izilungiso ukuba kuyimfuneko.**
9. **Phinda ngomzekelo 2, kodwa kweli lixa, umfundi makasebenze eyedwa:**
 - Ndigoduka ngoku.
 - Ndiphangela esikolweni.
10. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoLwesithathu.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 33.
 - b. Biza abafundi ngabanye bakuncedise wenze umzekelo womsebenzi ngamnye.
 - c. Bonisa indlela yokugqibezela nawuphi na umsebenzi obhaliweyo ebhodini.

Qaphela: Xelela abafundi ukuba baza kwenza le misebenzi namaqabane abo ngexesha lokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele esi sivakalisi sibhalwe ngokudibanisa:**
 - *Abantwana kwihlabathi jikelele babona iividiyo kwi-intanethi.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonga ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncedo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxelele bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Yenza uFundo lokuQala

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha 45

1. **Lungiselela abafundi uFundo lokuQala.**
 - a. Hlalisa abafundi emethini.
 - b. Bakhumbuze ngendlela yokuziphatha elindelekileyo.
 - c. Khumbuza abafundi ngesihloko sebali: *UGreta Thunberg, iqhawe lotshintsho lwemozulu*
 - d. Yithi: *Eli libali eliyinyani likaGreta Thunberg, intombazana ethuleyo yaseSoweto eyayisoloko ifumana ubunzima ekuthetheni nabanye kuba ingqondo yakhe isebenza ngendlela eyahlukileyo kancinci. Kodwa wathi akubukela ividiyo yesikolo ngongcoliseko ngeplastiki namabhere afa yindlala eMntla, waqonda ukuba kufuneka azame icebo ukunceda. UGreta wamilisela ingqondo ekubeni yingcali kutshintsho lwemozulu. Waqala ngokuguqula iimbono zosapho lwakhe waluyekisa ukubhabha nokutya inyama. Emva koko, wenza uphawu wahlala ngaphandle kwesakhiwo sikarhulumente eqhankqalaza. Eli bali lisibonisa ukuba umntu omnye omncinci angawenza umahluko.*
 - e. Buza: Ikhona into oyaziyo malunga noku?
2. **Yenza uFundo lwangaPhambili ngolu hlobo:**
 - a. Funda iphepha ngalinye leballi ngokuvakalayo, ngotyibiliko nangokucacileyo.
 - b. Bonisa abafundi imifanekiso.
 - c. Apho kuyimfuneko, yima uze ucacisele abafundi.
 - d. Yalatha isigama njengoko sibonakala.
 - e. Ekupheleni kwebali, buza imibuzo yoFundo 1 ngolu hlobo:
 - Bhakisa Umbuzo 1 no2 kubafundi ngabanye.
 - Bhakisa Umbuzo 3 no4 kwiklasi yonke. Cela abafundi baxoxe ngombuzo neqabane.
 - Biza abafundi abambalwa babelane ngeempendulo.
 - f. Khumbuza abafundi indlela yobuchule bengqiqo nokuqonda.
 - Yithi, kule veki sifunda indlela yoku: Fumana uze ukhumbule iinkcukacha.
 - Buza abafundi: Amabali aneenkcukacha ekufuneka sizikhumbule ukuze siwazi kakuhle onke! Wenza njani ukuze uzame ukuwakhumbula?

Ukubhala: UTitshala wenza umzekelo wokuyila

IXESHA:
20 imizuzu

IZIXHOBO:
Isakhelo
sokubhala

1. **Yazisa kwakhona isihloko sokubhala neemfuno.**
 - a. Yithi, kulo mjikelo siza kubhala: Bhalela umntu othile ileta ancede ngokusombulula ingxaki esikolweni sakho okanye kwindawo ohlala kuyo.
 - b. Cacisa iimfuno zomsebenzi:
 - Uhlobo loncwadi: Ileta yaseburhulumenteni
 - Izivakalisi / imihlathi: Bhala ileta ubuncinane ibe nezivakalisi ezili10
 - GML: Iziphumlisi zisetyenziselwa ukwahlula izinto kuludwe.
2. **Yenza umzekelo womsebenzi ebhodini.**
 - a. Khumbuza abafundi ngezimvo zakho kwimephu yakho yengqondo.
 - b. Bonisa abafundi indlela yokugqibezela isakhelo sokubhala usebenzisa isicwangciso sakho.
3. **Yalela abafundi baqalise ukubhala kwiincwadi zabo zokubhala.**
 - a. Yithi: ngoku sebenzisa isicwangciso sakho ukuzalisa isikhokelo sokubhala.
4. **Hambahamba eklasini uze uncede abafundi ngabanye baqalise ukubhala.**
 - a. Yithi: Masijonge kwimephu yakho yengqondo size siyisebenzisele ukuqalisa ukubhala.
 - b. Ncedisa abafundi abatsala nzima basebenzise isikhokelo sokubhala.

Isakhelo sokubhala:

___ endimthandayo,

Ndiyakubhalela kuba...

Le ngxaki yenzeka e...

Yingxaki kuba...

Ndiziva ndi... kuba...

Ndicinga ukuba kufuneka si / u

Ndicinga ukuba unganceda ngoku___, ___ nangoku / okanye ___.

Oku kuyakwenza umahluko kuba...

Ndiyabulela ngoku...

Ozithobileyo

(Igama)

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 5 no6

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 33.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 5 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 5 edesikeni yalo uze ubize iQela 6.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Izandi nemofoloji: Umdlalo wokuKhumbula weMofimi

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Ekuqaleni kwekota, fundisa abafundi lo mdlalo. Cacisa ukuba uza kuwudlala rhoqo ngoLwesine.

Imiyalelo:

1. Hlalisa abafundi ngamaqela ezi4–6.
2. Nyula 'umlawuli womdlalo' kwiqela ngalinye – umntu oza kubamba iintambo kulo mdlalo.
3. Biza imofimi esele ifundisiwe, umz.: um
4. Umlawuli womdlalo uqala athi: Amagama asebenzisa um ngu: umlomo
5. Umdlalo uyaqhuba ubhekisa ngakwisandla sasekunene.
6. Umfundi olandelayo uthi: Amagama asebenzisa um ngu: umlomo kunye no: umntwana
7. Umfundi wesithathu uthi: Amagama asebenzisa um ngu: umlomo, umntwana kunye no: umthombo
8. Umdlalo uyaqhuba usuka kumfundi usiya komnye, de kungabikho magama anokunikwa.
9. Abafundi kufuneka badwelise onke amagama ngokulandelelana kwawo, okanye bayaphuma emdlalweni.
10. Umfundi wokugqibela phakathi nguye ophumelele loo mjikelo.
11. Lo mfundi uqala umjikelo olandelayo.
12. Xa iqela ligqibe umjikelo, kufuneka bahlale ngokuzolileyo izandla zabo zibekwe entloko balinde imofimi elandelayo.
13. **Xa onke amaqela elungile, nika imofimi elandelayo, umz.: ndi**
14. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoLwesine.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 34.
 - b. Funda itekisi ngokuvakalayo. Xelela abafundi balandele kwiincwadi zabo njengoko ufunda.
 - c. Funda itekisi kwakhona, ngeli lixa, abafundi mabangenelele bafunde nawe.
 - d. Yenza umzekelo wokugqibezela umsebenzi wengqiqo nokuqonda ebhodini.
 - e. Qaphela: Xelela abafundi ukuba baza kwenza le misebenzi namaqabane abo ngexesha lokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele esi sivakalisi sibhalwe ngokudibanisa:**
 - *Ulyeta wabonakalisa ukuba nabani unako ukunceda le planethi, nokokuba mncinane kangakanani na.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonga ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncedo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxebele bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Yenza uFundo lwesiBini

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha 45

1. **Lungiselela abafundi uFundo lwesiBini.**
 - a. Hlalisa abafundi emethini.
 - b. Bakhumbuze ngendlela yokuziphatha elindelekileyo.
 - c. Khumbuza abafundi ngesihloko sebali: *UGreta Thunberg, iqhawe lotshintsho lwemozulu*
 - d. Khumbuza abafundi indlela yobuchule bengqiqo nokuqonda.
 - Yithi, kule veki sifunda indlela yoku: Fumana uze ukhumbule iinkcukacha.
 - Yithi, khumbula sithethile ngale nto izolo, xa ndikubuzwa: Amabali aneenkcukacha ekufuneka sizikhumbule ukuze siwazi kakuhle onke! Wenza njani ukuze uzame ukuwakhumbula?
2. **Yenza uFundo lwesiBini ngolu hlobo:**
 - a. Funda iphepha ngalinye lebali ngokuvakalayo, ngotyibiliko nangokucacileyo.
 - b. Bonisa abafundi umfanekiso.
 - c. Sebenzisa imizekelo ekwiphepha lentshayelelo ukwenza umzekelo wobuchule bengqiqo nokuqonda.
 - d. Ekupheleni kwebali, buza imibuzo yoFundo 2 ngolu hlobo:
 - Bhekisa Umbuzo 1 no2 kubafundi ngabanye.
 - Bhekisa Umbuzo 3 no4 kwiklasi yonke. Cela abafundi baxoxe ngombuzo neqabane.
 - Biza abafundi abambalwa babelane ngeempendulo.

Ukubhala: Abafundi benza uyilo

IXESHA:
20 imizuzu

IZIXHOBO:
Isakhelo
sokubhala

1. **Khumbuza abafundi ngeemfuno zomsebenzi wokubhala.**
 - a. Yithi, namhlanje siza kugqibezela umsebenzi wokubhala: Bhalela umntu othile ileta ancede ngokusombulula ingxaki esikolweni sakho okanye kwindawo ohlala kuyo.
2. **Yalela abafundi baqhubeke nokubhala kwiincwadi zabo zokubhala.**
3. **Yahlula.**
 - a. Hambahamba egumbini uze uncede abafundi abatsala nzima bagqibezele isakhelo sokubhala.
 - b. Nika abafundi abaphambili ngolwazi umyalelo owongezelelweyo: Yongeza esinye isivakalisi kumbhalo wakho.
4. **Nika umsebenzi wasekhaya njengoko kufuneka.**
 - a. Cacisa ukuba abafundi kufuneka bagqibezele uyilo lwabo njengomsebenzi wasekhaya ukuba abakawugqibi.

Isakhelo sokubhala:

___ endimthandayo,
Ndiyakubhalela kuba...
Le ngxaki yenzeka e...
Yingxaki kuba...

Ndiziva ndi... kuba...
Ndicinga ukuba kufuneka si / u
Ndicinga ukuba unganceda ngoku___, ___ nangoku / okanye ____.
Oku kuyakwenza umahluko kuba...

Ndiyabulela ngoku...
Ozithobileyo
(Igama)

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 7 no8

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 34.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 7 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 7 edesikeni yalo uze ubize iQela 8.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: Xoxa ngebali eliFundwa noTitshala

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Isicwa-ngciso
sengxoxo:

Uluvo
oluphambili
kweli bali ibi...

Ndithande
umlinga-
niswa u...
kuba...

Ndifunde
ukuba...

Ndicinga
ukuba ibiyinto
elungileyo
/ engalu-
nganga...
kuba...

1. **Lungiselela abafundi ingxoxo yamaqela.**
 - a. Cwangcisa abafundi ngokwamaqela amalungu ama4.
 - b. Nika iqela ngalinye 'uswazi okanye ilitye lokuthetha'.
 - c. Yithi: Ungathetha kuphela xa uphethe 'uswazi / ilitye lokuthetha'.
2. **Funda imibuzo yengxoxo.**
 - a. Khumbuza abafundi ibali elifundwa notitshala laloo veki.
 - b. Bhala isicwangciso sengxoxo ebhodini.
 - c. Funda uze ucacise umbuzo ngamnye isiqalisivakalisi).
 - d. Xelela abafundi ukuba ilungu ngalinye leqela malibe nethuba lokuphendula umbuzo.
 - e. Khuthaza abafundi bacinge ngeempendulo ezahlukeyo.
3. **Yalela abafundi baqale ingxoxo.**
 - a. Yalela abafundi abaphethe 'uswazi / ilitye lokuthetha' ukuba mabaqale.
 - b. Hambahamba unika inkxaso apho ifunekayo.
 - c. Kwimizuzu embalwa yokugqibela, biza iqela lizokwabelana ngeempendulo zalo.
4. **Ukulungisa abafundi**
 - a. Chonga 3–4 yabafundi abaza kwenza iNtetho yeOrali ngoMvulo.
 - b. Xelela abafundi amabakulungiselele uMvulo. (Jonga isicwangciso sesifundo soPT sangoMvulo)

Izandi nemofoloji: Ubizelo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Abadingeki
oovimba
bolwazi

1. **Zinzisa abafundi neencwadi zabo zokubhala, iipensile neerula.**
 - a. Xelela abafundi babhale isihloko, 'Ubizelo' baze babhale amanani u1–5 kumda wephepha.
 - b. Biza la magama mahlanu alandelayo ukuze abafundi bawabhale ecaleni kwamanani u1–5: ndiyangcamla, ndhlambile, ndiyagodola, ndiyatya, ndimbonile
 - c. Emva koko, xelela abafundi babhale phantsi isivakalisi osibizayo, besebenzisa iimpawu zobhalo ezichanelekileyo.
 - d. Biza esi sivakalisi silandelayo. Siphinde ngokucothayo, kabini ukuba kuyimfuneko: Ndimbonile umama esikolweni.
2. **Xelela abafundi basebenzise iipensile eziyimibala ukukorekisha umsebenzi wabo.**
 - a. Bhala la magama mahlanu nesivakalisi ebhodini.
 - b. Njengoko ubhala, biza igama ngalinye.
 - c. Kwisivakalisi, yalatha iimpawu zobhalo ezisetyenzisiweyo.
 - d. Xelela abafundi barhangqe iimpazamo zabo ngepensile enombala.
 - e. Xelela abafundi babhale kwakhona iimpazamo zabo ngokuchanekileyo.
3. **Qaphela imingeni kunye nenkqubela phambili yabafundi.**
4. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoLwesihlanu.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 36.
 - b. Funda itekisi ngokuvakalayo. Xelela abafundi balandele kwiincwadi zabo njengoko ufunda.
 - c. Yenza umzekelo wokugqibezela umsebenzi wengqiqo nokuqonda ebhodini.

Qaphela: Xelela abafundi ukuba baza kwenza le misebenzi namaqabane abo ngexesha lokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.

UkuFunda noTitshala: Yenza uFundo lwaMva

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha 45

1. **Lungiselela abafundi uFundo lwaMva.**
 - a. Khumbuza abafundi ngesihloko sebali: *UGreta Thunberg, iqhawe lotshintsho lwemozulu*
 - b. Cacisa umsebenzi. Yithi: Namhlanje siza kulishwankathela ibali.
2. **Yenza umzekelo walo msebenzi njengoku kulandelayo:**
 - a. Yithi: Xa sishwankathela ibali, kufuneka sichaze:
 - Into elingayo ibali
 - Into endiyithandileyo ebalini
 - Into endiyifundileyo ebalini
 - b. Yabelana ngokufutshane ngeempendulo zakho zale mibuzo.
 - c. Zama ungakhethi ezona mpendulo zicace kumntu wonke njengomzekelo wakho.
3. **Yalela abafundi bagqibezele umsebenzi.**
 - a. Xelela abafundi ukuba bacinge ngezishwankathelo zabo, mabangakopi umzekelo wakho.
 - b. Xelela abafundi baqale izivakalisi zabo ngolu hlobo:
 - Ibali beling...
 - Ndithande...
 - Ndifunde...
 - c. Okulandelayo, yalela abafundi babelane namaqabane abo ngezishwankathelo zabo.
 - d. Njengokuba abafundi besabelana ngezishwankathelo, jikeleza phakathi kwabo unike inkxaso apho ifuneka khona.
 - e. Ekupheleni kwesifundo, biza umfundi abe1–2 babelane neklasi ngezishwankathelo zabo.
4. **Vumela abafundi babelane ngomsebenzi wabo.**
 - a. Nika abafundi imizuzu embalwa yokubonisa umsebenzi wabo kwiqabane.
 - b. Biza umfundi abelane ngomsebenzi wakhe neklasi.

Ukubhala: Utitshala wenza umzekelo wokuhlela, umfundi naye uyahlela

IXESHA:
20 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yeDBE
yemiSebenzi
2, kwiphepha
10–111

1. **Khumbuza abafundi ngomsebenzi wokubhala:** Bhalela umntu othile ileta ancede ngokusombulula ingxaki esikolweni sakho okanye kwindawo ohlala kuyo.
2. **Yazisa uluhlu lwezinto ezifuna ukukhangelwa**
 - a. Yithi, namhlanje siza kuhlela umbhalo wethu sisebenzisa uluhlu lokuhlela:
 - Izivakalisi / imihlathi: Bhala ileta ubuncinane ibe nezivakalisi ezili10
 - GML: Iziphumlisi zisetyenziselwa ukwahlula izinto kuludwe.
3. **Yenza umzekelo wokuhlela.**
 - a. Bhala isivakalisi esinempazamo ebhodini.
 - b. Bonisa abafundi indlela yokuhlela impazamo.
4. **Yalela abafundi bafunde baze bahlele umbhalo wabo.**
 - a. Yithi, ngoku lixesha lokufunda nokuhlela umbhalo wakho.
 - b. Hambahamba egumbini uze uncede abafundi abatsala nzima bafunde ze bahlele umbhalo wabo.
5. **Nika umsebenzi wokubhala weNcwadi yemiSebenzi yeDBE.**
 - a. Njengoko abafundi begqiba ukuhlela, cacisa ukuba kufuneka basebenze kwincwadi yabo yemisebenzi yeDBE.
 - b. Yalela abafundi bagqibezele:
 - INcwadi yeDBE yemiSebenzi iphepha: 10–11
 - Gqibezela umsebenzi 'Masibhale'. Funda inqaku lephepha elikwiphepha le10. Phendula imibuzo ekwiphepha le11.

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 9 no10

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 36.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 9 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 9 edesikeni yalo uze ubize iQela 10.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: Yazisa umxholo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Imifanekiso
nezixhobo
zokwenyani
zomboniso
womxholo

INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Lungisa umboniso womxholo:** *Abantu esingabo*
2. **Buza umbuzo ovulekileyo ukuqalisa ulwazi lwemvelaphi lwabafundi.**
 - Zeziphi ezinye izinto ezikwenza ube ngulo mntu unguye?
 - Ufana njani nabahlobo bakho? Wahluke njani kubahlobo bakho?
 - Ingaba kukho ukutya okukhethekileyo, iimpahla, imibhiyozo, okanye izithethe kusapho lwakho?
3. **Yenza imephu yengqondo usebenzisa imibuzo neempendulo zabafundi.**
4. **Yongeza ezakho iimpendulo kwimephu yengqondo ukwandisa ulwazi lwabafundi.**
5. **Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 38.**
6. **Xelela abafundi bakhombe kwindawo yokutyebisa ulwimi lomxholo.**
 - a. Funda ngokutyetyiswa kolwimi ngokuvakalayo.
 - b. Yalela abafundi bafunde kunye nawe, okanye bayiphinde emva kwakho: Ndihlala nawe yonke imihla, kodwa andithethi.
7. **Xoxa nabafundi ngokutyetyiswa kolwimi.**
 - a. Buza: Ungandixelesa ukuba kuthetha ukuthini oku? / Uyakwazi ukufumana impendulo?
 - b. Khuthaza abafundi babelane ngezimvo.
 - c. Cacisa intsingiselo okanye unike impendulo njengoku kulandelayo:
Impendulo: Isithunzi. Isithunzi sihlala sikunye nathi yonke imihla xa kukho ukukhanya. Silandela apho siya khona, kodwa asithethi kwaye asinakwahlulwa kuthi lula. Eli qhina lisifundisa ukuba kukho izinto ezihlala ziyinxalenye yethu, kanye njengokuba isithunzi sihlala sikunye nathi.

Izandi nemofoloji: NDIYENZA: Yazisa, cacisa uze ubonise

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Yazisa imofimi yeveki kubafundi: ile**
2. **Cacisela abafundi ngolu hlobo:**
 - Le mofimi sismamva esongezwa ekugqibeleni kwesenzi.
 - Sibonisa ukuba into sele yenzekile okanye igqityiwe.
 - Le mofimi isoloko isekugqibeleni kwegama elenzayo (isenzi)
3. **Bhala umzekelo 1 ebhodini:**
 - Utata uyatya.
4. **Khomba uze ucacise apho iza kufakwa okanye itshintshwe khona imofimi.**
5. **Bhala kwakhona umzekelo 1 unotshintsho:**
 - Utata utyile.
6. **Phinda ngomzekelo 2 ngolu hlobo:**
 - Umama uyapheka.
 - Umama uphekile.
7. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoMvulo.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 40.
 - b. Biza abafundi ngabanye bakuncedise wenze umzekelo womsebenzi ngamnye.
 - c. Bonisa indlela yokugqibezela nawuphi na umsebenzi obhaliweyo ebhodini.

Qaphela: Xelela abafundi ukuba baza kwenza le misebenzi namaqabane abo ngexesha lokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele esi sivakalisi sibhalwe ngokudibanisa:**
 - *Xa besiya epakini, abazali bakhe kwakumele benze ngathi abamazi.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonga ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncedo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxelele bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Yazisa ibali

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha
lentshayeelo
57

1. Yazisa ibali.

- Yithi: Kule veki siza kufunda ibali elisihloko sithi, *uTrevor Noah*, ukumkani wokungena gingci.
- Yithi: Wakhe weva ngoTrevor Noah? Kudaladala eMzantsi Afrika, Ucalucalulo lwalugcina abantu beentlanga ezahlukeyo bohlukenene. Kuba uTrevor Noah wayenomama omnyama notata omhlophe, wayengalungi gingci kulo naliphi iqela - yayinguye yedwa umntwana oluhlanga olungumxube kusapho lwakhe nendawo awayehlala kuyo. Ukwenza abahlobo, uTrevor owayekrelekrele wafunda ukuthetha iilwimi ezininzi waza waqala ishishini lezimuncumuncu lesikolo elalixakekile. Makhe sifunde ukuze sibone indlela uTrevor awafunda ngayo ukungena gingci kwabanye, nokuba oku kwakhokelela njani kumsebenzi wakhe wokuqhula.
- Buza: Ikhona into oyaziyo malunga noku?
- Bonisa ngokufutshane abafundi imifanekiso esebalini.

2. Yakha ulwazi lwemvelaphi lwabafundi.

- Yabelana uze ucacise iinkcukacha ezinikiweyo ngemvelaphi ebalini.
- Bonisa abafundi apho ibali liqhubeka khona usebenzisa imephu yeNgqokelela yamaBali.
- Buza: Ingaba unemibuzo malunga neli bali?

3. Cacisa indlela yobuchule bengqiqo nokuqonda.

- Yithi, kule veki siza kufunda indlela: Thatha izigqibo ezisekelwe kulwazi olunikiweyo.
- Cacisa le ndlela kubafundi.

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 1 no2

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 40.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 1 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inkxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 1 edesikeni yalo uze ubize iQela 2.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: Fundisa isigama

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Oonotsheluzi
besigama,
imifanekiso,
izixhobo

INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Khumbuza abafundi ngomxholo.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 38.
 - b. Funda okanye ubize indawo yokutyetyiswa kolwimi kwakhona.
 - c. Bonisa abafundi uluhlu lwesigama somxholo.
 - d. Cacisa ukuba la magama aza kusinceda siqonde kwaye sithethe ngomxholo.
 - e. Bafundele uluhlu lwamagama.
2. **Sebenzisa iYLXY ukufundisa isigama.**
 - a. Fundisa esi sigama silandelayo:
 - *ucalucalulo: Inkqubo yemithetho engalunganga eyahlula abantu ngenxa yobuhlanga.*
 - *uhlanga oluxubileyo: Umntu onabazali abavela lwiintlanga ezahlukeneyo.*
 - *iyolisa: Umntu owenza mna onomsebenzi wokuhlekisa abantu.*
 - *ivezandlebe: Umntu oziva ahlukile kwiqela elithile labantu okanye oziva evaleleke ngaphandle.*
3. **Sebenzisa indlela yobuchule iYLXY elungele igama ngalinye:**

Y: Yalatha emfanekisweni okanye kwisixhobo sokwenyani

L: Linganisa igama

X: Xelela abafundi intsingiselo yegama

Y: Yitsho igama kwisivakalisi

Izandi nemofoloji: SIYENZA: ziqhelaniseni kunye

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Khumbuza abafundi ngemofimi yeveki: ile**
2. **Bhala umzekelo 1 ebhodini:**
 - Utitshala uthetha nabantwana.
3. **Biza umfundi akhombe aze acacise apho imofimi iza kufakwa okanye itshintshwe khona.**
4. **Biza umfundi wesibini abhale kwakhona umzekelo 1 unotshintsho:**
 - Utitshala uthethile nabantwana.
5. **Biza umfundi wesithathu ukungqinisisa ukuba utshintsho luchanekile na.**
6. **Ukuba akunjalo, umfundi makeze ebhodini enze isilungiso.**
7. **Phinda ngomzekelo 2 ngolu hlobo:**
 - Umkhwetha uyaphuma.
 - Umkhwetha uphumile.
8. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoLwesibini.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 41.
 - b. Biza abafundi ngabanye bakuncedise wenze umzekelo womsebenzi ngamnye.
 - c. Bonisa indlela yokugqibezela nawuphi na umsebenzi obhaliweyo ebhodini.

Qaphela: Xelela abafundi ukuba baza kwenza le misebenzi namaqabane abo ngexesha lokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele esi sivakalisi sibhalwe ngokudibanisa:**
 - *UJevor akuhlala nomakhulu wakhe esoweto, wayengenakudlala esitratweni.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonga ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncedo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxebele bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Yenza uFundo lwangaphambili

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha 59

1. **Hlalisela abafundi uFundo lwangaPhambili.**
 - a. Biza abafundi bahlale emethini okanye phantsi.
 - b. Hlala phambi kwabafundi neNgqokelela yamaBali.
 - c. Qinisekisa ukuba bonke abafundi bayayibona incwadi.
 - d. Khumbuza abafundi ngendlela yokuziphatha oyilindeleyo ngexesha lokuFunda noTitshala, umz. ukwakha isathanga; ukubeka izandla emathangeni, ukuphulaphula ngononophelo, ukuphendula xa ebuzwa, ukuphakamisa isandla ukubuza umbuzo.
2. **Yenza uFundo lwangaPhambili ngolu hlobo:**
 - a. Biza isihloko sebali: *UTrevor Noah, ukumkani wokungena gingci.*
 - b. Cacisa isakhono soqikelelo. Yithi: Xa sisenza uqikelelo, sisebenzisa isihloko kunye nemifanekiso ukuzama ukufumana ukuba ibali lingantoni na.
 - c. Bonisa abafundi imifanekiso kwiphepha ngalinye.
 - d. Buza: Ucinga ukuba kwenzeka ntoni apha?
 - e. Buza: Ucinga ukuba le mifanekiso inxulumana njani?

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 3 no4

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 41.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 3 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 3 edesikeni yalo uze ubize iQela 4.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: Fundisa isigama uze uxoxe ngomfanekiso womxholo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Oonotsheluzo
besigama,
imifanekiso,
izixhobo

INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Sebenzisa iYLYX ukufundisa isigama.**
 - a. Fundisa esi sigama silandelayo:
 - ubuwena: Izinto ezikwenza ube ngulo mntu unguye.
 - oyedwa: Okhethekileyo kwaye ongafani naye nabani na.
 - ukuhlonipha: Ukuphatha abantu ngobubele ukhathalele iimvakalelo zabo.
 - iinkolelo: Izimvo abantu abacinga ukuba ziyinyani okanye zilungile.
 - b. Sebenzisa indlela yobuchule iYLYX elungele igama ngalinye.
2. **Yakha ulwazi lwemvelaphi lwabafundi.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 42.
 - b. Xelela abafundi ezi nkukacha zilandelayo malunga nomfanekiso.
 - Ubuwena yile nto uyiyo. Ubuwena benziwa zizinto ezininzi. Buquka usapho lwakho, ulwimi, inkolo, inkcubeko, okuthandayo, okholelwa kuko, kunye namava.
 - Iintsapho nabantu bokuhlala basoloko beneendlela ezahlukileyo zokubhiyoza, ukunxiba, ukuthetha, okanye ukwenza ukutya. Ezi zithethe ziyinxalenye ebalulekileyo kubuni babo.
 - Abantu abafani bonke, abathethi lwimi lunye, okanye bakholelwe izinto ezifanayo. Singafunda umntu komnye ze sibonakalise intlonipho ekwahlukeni kwethu.
3. **Xoxa ngomfanekiso.**
 - a. Sebenzisa umbuzo olandelayo ukuxoxa ngomfanekiso njengoku kulandelayo:
 - Buza umbuzo wokuqala.
 - Yalela abafundi baxoxe ngombuzo neqabane labo.
 - Biza abafundi ngabanye babelane ngeempendulo zabo.
 - Yakha ulwazi lwemvelaphi lwabafundi ngokulungisa ukungaqondi kwabo kunye nokwabelana ngolwazi olunxulumene nomxholo.
 - Phinda le nkqubo ngemibuzo yonke.
4. **Imibuzo:**
 - a. Zeziphi izinto ezenza umntu ngamnye abe ngokhethekileyo angafani namntu?
 - b. Zeziphi iilwimi, ukutya, isinxibo, okanye izithethe ozibonayo kulo mfanekiso?
 - c. Bangohluka njani abantu omnye komnye kodwa bahlale bengabahlolo?

Izandi nemofoloji: UYENZA: ziqhelanise kunye neqabane, emva koko usebenze wedwa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Zinzisa abafundi beneencwadi zabo zokubhala.**
2. **Khumbuza abafundi ngemofimi yeveki: ile**
3. **Bhala umzekelo 1 ebhodini:**
 - Usana luyothuka.
4. **Yalela abafundi ukuba bakhuphele umzekelo 1 ezincwadini zabo.**
5. **Okulandelayo, yalela abafundi basebenze neqabane benze oku kulandelayo:**
 - a. Khomba uze ucacise apho iza kufakwa okanye itshintshwe khona imofimi.
 - b. Bhala kwakhona umzekelo 1 unotshintsho.
6. **Funa ingqalelo yabafundi.**
7. **Jonga umzekelo 1 ebhodini, uze wenze oku kulandelayo:**
 - Khomba uze ucacise apho iza kufakwa okanye itshintshwe khona imofimi.
 - a. Bhala kwakhona umzekelo 1 unotshintsho:
 - Umama uyabhaka.
8. **Xelela abafundi bajonge umsebenzi wabo baze benze izilungiso ukuba kuyimfuneko.**
9. **Phinda ngomzekelo 2, kodwa kweli lixa, umfundi makasebenze eyedwa:**
 - Usana lothukile.
 - Umama ubhakile.
10. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoLwesithathu.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 43.
 - b. Biza abafundi ngabanye bakuncedise wenze umzekelo womsebenzi ngamnye.
 - c. Bonisa indlela yokugqibezela nawuphi na umsebenzi obhaliweyo ebhodini.

Qaphela: Xelela abafundi ukuba baza kwenza le misebenzi namaqabane abo ngexesha lokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele esi sivakalisi sibhalwe ngokudibanisa:**
 - *Ukwenga abahlobo, uJevor wafunda ukuthetha ulwimi ezahlukenileyo.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonga ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncdo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxelele bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Yenza uFundo lokuQala

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha 59

1. Lungiselela abafundi uFundo lokuQala.

- Hlalisa abafundi emethini.
- Bakhumbuze ngendlela yokuziphatha elindelekileyo.
- Khumbuza abafundi ngesihloko sebali: *UTrevor Noah, ukumkani wokungena gingci*
- Yithi: *Wakhe weva ngoTrevor Noah? Kudaladala eMzantsi Afrika, Ucalucalulo lwalugcina abantu beentlanga ezahlukeyo bohlukeni. Kuba uTrevor Noah wayenomama omnyama notata omhlophe, wayengalungi gingci kulo naliphi iqela - yayinguye yedwa umntwana oluhlanga olungumxube kusapho lwakhe nendawo awayehlala kuyo. Ukwenza abahlobo, uTrevor owayekrelekrele wafunda ukuthetha iilwimi ezininzi waza waqala ishishini lezimuncumuncu lesikolo elalixakekile. Makhe sifunde ukuze sibone indlela uTrevor awafunda ngayo ukungena gingci kwabanye, nokuba oku kwakhokelela njani kumsebenzi wakhe wokuqhula.*

2. Yenza uFundo lwangaPhambili ngolu hlobo:

- Funda iphepha ngalinye lebali ngokuvakalayo, ngotyibiliko nangokucacileyo.
- Bonisa abafundi imifanekiso.
- Apho kuyimfuneko, yima uze ucacisele abafundi.
- Yalatha isigama njengoko sibonakala.
- Ekupheleni kwebali, buza imibuzo yoFundo 1 ngolu hlobo:
 - Bhekisa Umbuzo 1 no2 kubafundi ngabanye.
 - Bhekisa Umbuzo 3 no4 kwiklasi yonke. Cela abafundi baxoxe ngombuzo neqabane.
 - Biza abafundi abambalwa babelane ngeempendulo.
- Khumbuza abafundi indlela yobuchule bengqiqo nokuqonda.
 - Yithi, kule veki sifunda indlela yoku: Thatha izigqibo ezisekelwe kulwazi olunikiweyo.
 - Buza abafundi: Singaqikelela sithini ngokufanekileyo ngoku esingakuchazelwanga ngumbhali? Ungaqikelela ntoni ngeengcinga / iimvakalelo zomlinganiswa?

Ukubhala: Yazisa uze uqhelanise iGML

IXESHA:
20 imizuzu

IZIXHOBHO:
Abadingeki
oovimba
bolwazi

1. **Yazisa ukugxila kwiGML (imiGaqo neMimiselo yoLwimi).**
 - a. Yithi, kule veki siza kugxila ku Usebenzisa iziphawuli ukuchaza abantu, iindawo okanye izinto kumbhalo wethu. Iziphawuli zisinika ulwazi oluthe chattha ngobunjani bento.
 - b. Bhala isivakalisi ebhodini: Indlu Indlu encinci Indlu encinci, ebomvu
 - c. Cacisa umongo weGML: Iziphawuli zisetyenziswa ukuchaza abantu, iindawo nezinto.
2. **Qhelanisa abafundi neGML.**
 - a. Bhala ebhodini: Ikati.
 - b. Buza abafundi: Ungakwazi ukufakela izichazi ukwenza oku kuchazwe ngakumbi?
 - c. Xoxani ukufumana izimvo zabafundi:
 - Singafaka isichazi u'enamabala'. Sibeka eli gama emva kwegama u'ikati'. Singongeza esinye isichazi, esinjengo'thambileyo'. Sifaka eli gama emva kwegama u'ikati'. Njengoko kukho izichazi ezibini, kufuneka sifake isiphumlisi phakathi kwazo. Ikati enamabala, ethambileyo.
3. **Nika abafundi ixesha lokuziqhelanisa neGML ngokuzimeleyo.**
 - a. Bhala ebhodini:
 - Imoto
 - Inja
 - Idyasi
 - b. Cacisela abafundi: Fakela isichazi sibe sinye uze emva koko zibe zibini kumzekelo ngamnye.
 - c. Nika abafundi imizuzu embalwa yokugqibezela umsebenzi.
4. **Khangela ukuqonda kwabafundi.**
 - a. Hlanganisa abafundi ndawonye.
 - b. Biza abafundi abahlukileyo babelane ngeempendulo zabo.
 - c. Yalatha: Iziphawuli zisetyenziswa ukuchaza abantu, iindawo nezinto.

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 5 no6

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 43.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 5 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 5 edesikeni yalo uze ubize iQela 6.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi unceda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Izandi nemofoloji: Umdlalo wokuKhumbula weMofimi

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Ekuqaleni kwekota, fundisa abafundi lo mdlalo. Cacisa ukuba uza kuwudlala rhoqo ngoLwesine.

Imiyalelo:

1. Hlalisa abafundi ngamaqela ezi4–6.
2. Nyula 'umlawuli womdlalo' kwiqela ngalinye – umntu oza kubamba iintambo kulo mdlalo.
3. Biza imofimi esele ifundisiwe, umz.: um
4. Umlawuli womdlalo uqala athi: Amagama asebenzisa um ngu: umlomo
5. Umdlalo uyaqhuba ubhekisa ngakwisandla sasekunene.
6. Umfundi olandelayo uthi: Amagama asebenzisa um ngu: umlomo kunye no: umntwana
7. Umfundi wesithathu uthi: Amagama asebenzisa um ngu: umlomo, umntwana kunye no: umthombo
8. Umdlalo uyaqhuba usuka kumfundi usiya komnye, de kungabikho magama anokunikwa.
9. Abafundi kufuneka badwelise onke amagama ngokulandelelana kwawo, okanye bayaphuma emdlalweni.
10. Umfundi wokugqibela phakathi nguye ophumelele loo mjikelo.
11. Lo mfundi uqala umjikelo olandelayo.
12. Xa iqela ligqibe umjikelo, kufuneka bahlale ngokuzolileyo izandla zabo zibekwe entloko balinde imofimi elandelayo.
13. **Xa onke amaqela elungile, nika imofimi elandelayo, umz.: ile**
14. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoLwesine.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 44.
 - b. Funda itekisi ngokuvakalayo. Xelela abafundi balandele kwiincwadi zabo njengoko ufunda.
 - c. Funda itekisi kwakhona, ngeli lixa, abafundi mabangenelele bafunde nawe.
 - d. Yenza umzekelo wokugqibezela umsebenzi wengqiqo nokuqonda ebhodini.
 - e. Qaphela: Xelela abafundi ukuba baza kwenza le misebenzi namaqabane abo ngexesha lokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele esi sivakalisi sibhalwe ngokudibanisa:**
 - *Ukwenza abantu bahleke kwamnceda uJhevor kwamfumanela indawo.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonga ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncedo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxelele bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Yenza uFundo lwesiBini

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha 59

1. **Lungiselela abafundi uFundo lwesiBini.**
 - a. Hlalisa abafundi emethini.
 - b. Bakhumbuze ngendlela yokuziphatha elindelekileyo.
 - c. Khumbuza abafundi ngesihloko sebali: *UTrevor Noah, ukumkani wokungena gingci*
 - d. Khumbuza abafundi indlela yobuchule bengqiqo nokuqonda.
 - Yithi, kule veki sifunda indlela yoku: Thatha izigqibo ezisekelwe kulwazi olunikiweyo.
 - Yithi, khumbula sithethile ngale nto izolo, xa ndikubuzo: Singaqikelela sithini ngokufanekileyo ngoku esingakuchazelwanga ngumbhali? Ungaqikelela ntoni ngeengcinga / iimvakalelo zomlinganiswa?
2. **Yenza uFundo lwesiBini ngolu hlobo:**
 - a. Funda iphepha ngalinye lebali ngokuvakalayo, ngotyibiliko nangokucacileyo.
 - b. Bonisa abafundi umfanekiso.
 - c. Sebenzisa imizekelo ekwiphepha lentshayelelo ukwenza umzekelo wobuchule bengqiqo nokuqonda.
 - d. Ekupheleni kwebali, buza imibuzo yoFundo 2 ngolu hlobo:
 - Bhekisa Umbuzo 1 no2 kubafundi ngabanye.
 - Bhekisa Umbuzo 3 no4 kwiklasi yonke. Cela abafundi baxoxe ngombuzo neqabane.
 - Biza abafundi abambalwa babelane ngeempendulo.

Ukubhala: Utitshala wenza umzekelo wokucwangcisa

IXESHA:
20 imizuzu

IZIXHOBO:
Isakhelo
sokubhala

1. **Yazisa isihloko sokubhala.**
 - a. Yithi, kulo mjikelo siza kubhala: Konke malunga nomntu endinguye.
2. **Cacisa impendulo yakho yomsebenzi wokubhala, uyithethe ngomlomo, phambi kokubhala. Sebenzisa isakhelo sokubhala.**

Yithi: Ndiza kubhala ngako konke okundenza lo mntu ndinguye. Ndiza kuquka iinkcukacha ezinjenge....
3. **Yenza umzekelo wokucwangcisa umsebenzi wokubhala ebhodini.**
 - a. Zoba ngokukhawuleza umfanekiso obonakalisa: Umfanekiso wakho, nento ebonisa inkcubeko yakho.
 - b. Sebenzisa imephu yengqondo ukucwangcisa ibali lakho: Ngubani igama lakho?
 - Uyayazi intsingiselo yegama lakho? Ukuba ewe, lithetha ntoni kwaye ngoluphi ulwimi?
 - Uhlala phi?
 - Uhlala nabani?
 - Yintoni ekwenza wohluke kwabanye okanye ube ngokhethekileyo?
 - Yintoni othanda ukonwabela ukuyenza nosapho lwakho?
 - Yeyiphi imibhiyozo ekhethekileyo oeniba nayo nosapho lwakho?
 - Kokuphi ukutya enithanda ukukutya nosapho lwakho?
 - Uthanda ukwenza ntoni nosapho lwakho?
 - Uziva njani xa ucinga ngobuwena kunye nosapho lwakho?
 - Kutheni uziqhayisa ngosapho lwakho?
4. **Yenza abafundi ukuba bacinge.**
 - a. Yithi: Ngomso niza kucwangcisa umbhalo wenu. Yizani nezimvo zenu ngomso.

Isakhelo sokubhala:

Igama lam ngu...

Igama lam lithetha... nge...

Ndihlala e...

Ndihlala no...

Into endenza ndahluke yi...

Enye yezinto endithanda ukuzenza nosapho lwam ku...

Ndiyathanda xa sibhiyozela... kuba...

Sitya... ne... kunye.

Ndiziva... xa ndicinga ukuba ndingubani.

Ndiyaziqhayisa ngalo mntu ndinguye.

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 7 no8

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 44.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 7 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inkxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 7 edesikeni yalo uze ubize iQela 8.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: Xoxa ngebali eliFundwa noTitshala

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Isicwa-ngciso
sengxoxo:

Uluvo
oluphambili
kweli bali ibi...

Ndithande
umlinganiswa
u... kuba...

Ndifunde
ukuba...

Ndinga
ukuba ibiyinto
elungileyo
/ engalu-
nganga...
kuba...

1. **Lungiselela abafundi ingxoxo yamaqela.**
 - a. Cwangcisa abafundi ngokwamaqela amalungu ama4.
 - b. Nika iqela ngalinye 'uswazi okanye ilitye lokuthetha'.
 - c. Yithi: Ungathetha kuphela xa uphethe 'uswazi / ilitye lokuthetha'.
2. **Funda imibuzo yengxoxo.**
 - a. Khumbuza abafundi ibali elifundwa notitshala laloo veki.
 - b. Bhala isicwangciso sengxoxo ebhodini.
 - c. Funda uze ucacise umbuzo ngamnye isiqalisivakalisi).
 - d. Xelela abafundi ukuba ilungu ngalinye leqela malibe nethuba lokuphendula umbuzo.
 - e. Khuthaza abafundi bacinge ngeempendulo ezahlukeyo.
3. **Yalela abafundi baqale ingxoxo.**
 - a. Yalela abafundi abaphethe 'uswazi / ilitye lokuthetha' ukuba mabaqale.
 - b. Hambahamba unika inkxaso apho ifunekayo.
 - c. Kwimizuzu embalwa yokugqibela, biza iqela lizokwabelana ngeempendulo zalo.
4. **Ukulungisa abafundi**
 - a. Chonga 3–4 yabafundi abaza kwenza iNtetho yeOrali ngoMvulo.
 - b. Xelela aba bafundi amabakulungiselele uMvulo. (Jonga isicwangciso sesifundo soPT sangoMvulo)

Izandi nemofoloji: Ubizelo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Abadingeki
oovimba
bolwazi

1. **Zinzisa abafundi neencwadi zabo zokubhala, iipensile neerula.**
 - a. Xelela abafundi babhale isihloko, 'Ubizelo' baze babhale amanani u1–5 kumda wephepha.
 - b. Biza la magama mahlanu alandelayo ukuze abafundi bawabhale ecaleni kwamanani u1–5: ufikile, uhlambile, lukhalile, uyifihlile, uphakamile
 - c. Emva koko, xelela abafundi babhale phantsi isivakalisi osibizayo, besebenzisa iimpawu zobhalo ezichanelekileyo.
 - d. Biza esi sivakalisi silandelayo. Siphinde ngokucothayo, kabini ukuba kuyimfuneko: USipho uphakamile wavala ucango.
2. **Xelela abafundi basebenzise iipensile eziyimibala ukukorekisha umsebenzi wabo.**
 - a. Bhala la magama mahlanu nesivakalisi ebhodini.
 - b. Njengoko ubhala, biza igama ngalinye.
 - c. Kwisivakalisi, yalatha iimpawu zobhalo ezisetyenzisiweyo.
 - d. Xelela abafundi barhangqe iimpazamo zabo ngepensile enombala.
 - e. Xelela abafundi babhale kwakhona iimpazamo zabo ngokuchanelekileyo.
3. **Qaphela imingeni kunye nenkqubela phambili yabafundi.**
4. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoLwesihlanu.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 46.
 - b. Funda itekisi ngokuvakalayo. Xelela abafundi balandele kwiincwadi zabo njengoko ufunda.
 - c. Yenza umzekelo wokugqibezela umsebenzi wengqiqo nokuqonda ebhodini.

Qaphela: Xelela abafundi ukuba baza kwenza le misebenzi namaqabane abo ngexesha lokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.

UkuFunda noTitshala: Yenza uFundo lwaMva

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha 59

1. **Lungiselela abafundi uFundo lwaMva.**
 - a. Khumbuza abafundi ngesihloko sebali: *UTrevor Noah, ukumkani wokungena gingci*
 - b. Cacisa umsebenzi. Yithi: Namhlanje siza kulinganisa ibali lethu singamaqela.
2. **Yenza umzekelo walo msebenzi njengoku kulandelayo:**
 - a. Yithi: Xa silinganisa ibali, kufuneka sizame ukuba:
 - Sikhumbule okwenziwa nokuthethwa ngumlinganiswa wethu
 - Sithethe kwaye silinganise njengomlinganiswa wethu
 - Sisebenzise amanye amagama afana nathethwe ngumlinganiswa wethu
 - b. Ngokufutshane bonisa abafundi indlela onokulinganisa ngayo omnye wabalinganiswa.
 - c. Zama ukungakhethi umlinganiswa oyintloko kumzekelo wakho.
3. **Yalela abafundi bagqibezele umsebenzi.**
 - a. Bala ukuba bangaphi abalinganiswa ebalini.
 - b. Yahlula abafundi babe ngamaqela alingana nelo nani. Umzekelo, ukuba abalinganiswa ba5 ebalini, yahlula iklasi ibe ngamaqela ama5.
 - c. Nika umfundi ngamnye umlinganiswa.
 - d. Hamba neklasi niye phandle okanye kwindawo ethe gabalala.
 - e. Xelela amaqela ukuba alinganise ibali. Kufuneka:
 - Bakhumbule okuthethwa nokwenziwa ngumlinganiswa wabo
 - Bathethe baze benze ngokomlinganiswa wabo
 - Basebenzise amanye kumagama asetyenziswe ngumlinganiswa wabo
 - f. Njengokuba abafundi belinganisa ibali, jikeleza phakathi kwabo unike inxaso apho ifuneka khona.
4. **Vumela abafundi babelane ngomsebenzi wabo.**
 - a. Nika abafundi imizuzu embalwa yokubonisa umsebenzi wabo kwelinye iqela.
 - b. Biza iqela labelane ngomsebenzi walo neklasi.

Ukubhala: Abafundi bayacwangcisa

IXESHA:
20 imizuzu

IZIXHOBO:
Isakhelo
sokubhala

1. **Khumbuza abafundi ngesihloko sokubhala.**
 - a. Yithi, kulo mjikelo siza kubhala: Konke malunga nomntu endinguye.
2. **Yalela abafundi bacinge ngeempendulo zabo zesihloko sokubhala.**
 - a. Yithi, ngoku cinga ngendlela oza kuphendula ngayo isihloko sokubhala.
 - b. Yalela abafundi babelane ngezimvo zabo neqabane.
 - c. Biza abafundi abambalwa bazokwabelana ngeempendulo zabo neklasi.
3. **Yalela abafundi bacwangcise umbhalo wabo kwiincwadi zabo zokubhala.**
 - a. Yithi: Ngoku sebenzisa imephu yengqondo ukubhala phantsi izimvo zakho uze ucwangcisele umsebenzi wokubhala.
4. **Hambahamba eklasini uze uncedise ababhali ngabanye bacwangcise.**
 - a. Yithi: Ndixelele ngezimvo zakho.
 - b. Nceda abafundi abatsala nzima bagqibezele imephu zabo zengqondo.

Isakhelo sokubhala:

Igama lam ngu...

Igama lam lithetha... nge...

Ndihlala e...

Ndihlala no...

Into endenza ndahluke yi...

Enye yezinto endithanda ukuzenza nosapho lwam ku...

Ndiyathanda xa sibhiyozela... kuba...

Sitya... ne... kunye.

Ndiziva... xa ndicinga ukuba ndingubani.

Ndiyaziqhayisa ngalo mntu ndinguye.

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 9 no10

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 46.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 9 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inkxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 9 edesikeni yalo uze ubize iQela 10.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: INtetho yeOrali

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Abafundi
aba-
khethiweyo
mabeze
nesixhobo
okanye
umfanekiso
woku 'Bonisa
uze uchaze'

1. **Hlalisa abafundi bajonge abo bafunda nabo besenza intetho yabo yeorali.**
2. **Khumbuza abafundi ngalo msebenzi ulandelayo: Bonisa uze uchaze**
 - a. Bamba uze uphakamise isixhobo okanye umfanekiso oza kusibonisa wona / sona.
 - b. Sichazele ngesixhobo / ngomfanekiso. Yithi:
 - Namhlanje ndiza kunichazela nge...
 - I... (ubungakanani, umbala, ubunzima, ivakala njani xa uyiphatha, njl. njl.)
 - Isetyenziselwa...
 - Ndiyithanda kuba...
 - c. Emva koko, buza iklassi: Ingaba ninemibuzo?
 - d. Xa kukho umntu onombuzo, zama ukunika eyona mpendulo ingcono.
3. **Khumbuza abafundi ngezi zakhono zokwenza intetho:**
 - a. Xa unikezela, khumbula oku:
 - Bamba isixhobo okanye umfanekiso wakho ngendlela ebonisa wonke umntu
 - Biza izivakalisi zakho ngokuchanekileyo ngokulandelelana kwazo
 - Biza kube kanye – ungayiphindi into oyithethileyo
 - Thetha ngelizwi elivakalayo nelicacileyo
4. **Biza abafundi abakhethiweyo ngabanye ngexesha ukwenza intetho yabo.**
 - a. Yakha ukuzithemba komfundi ngokumbulela ngentetho yakhe nangokumnika ingxelo eyakhayo.
 - b. Ekupheleni kwesifundo, nika iklassi ingxelo ebanzi ukuphucula intetho yabo. Umzekelo: Ndibe nobunzima ukuva abanye benu. Ncedani nizame ukugcina ilizwi lenu livakala –sifuna ukuva into oyithethayo.

Izandi nemofoloji: NDIYENZA: Yazisa, cacisa uze ubonise

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Yazisa imofimi yeveki kubafundi: ba**
2. **Cacisela abafundi ngolu hlobo:**
 - Le yimofimi esisimaphambili sesenzi. Isisivumelanisi sentloko.
 - Le mofimi ibonisa ukuba abantu abenza into baninzi.
 - Iba sekuqaleni kwegama elisisenzi
3. **Bhala umzekelo 1 ebhodini:**
 - uthetha
4. **Khomba uze ucacise apho iza kufakwa okanye itshintshwe khona imofimi.**
5. **Bhala kwakhona umzekelo 1 unotshintsho:**
 - bathetha
6. **Phinda ngomzekelo 2 ngolu hlobo:**
 - uhambile
 - bahambile
7. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoMvulo.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 48.
 - b. Biza abafundi ngabanye bakuncedise wenze umzekelo womsebenzi ngamnye.
 - c. Bonisa indlela yokugqibezela nawuphi na umsebenzi obhaliweyo ebhodini.

Qaphela: Xelela abafundi ukuba baza kwenza le misebenzi namaqabane abo ngexesha lokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele esi sivakalisi sibhalwe ngokudibanisa:**
 - *Usapho lukaOlivier lwahusuka eBurundi, ilizwana eliseAfrika.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonga ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncedo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxelele bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Yazisa ibali

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha
lentshayeleyo
71

1. Yazisa ibali.

- Yithi: Kule veki siza kufunda ibali elisihloko sithi, *UMzantsi Afrika womntu wonke*.
- Yithi: *Eli bali lisifundisa ukuba abemi boMzantsi Afrika abaninzi banezizalwane nookhokho kulo lonke ihlabathi. UOlivier yinkwenkwe engummi waseMzantsi Afrika onenkubeko ekhethekileyo yaseBurundi. Uthe utitshala wakhe akucela wonke umntu anxibe impahla zesintu ngoSuku lweNkcubeko, uOlivier wanexhala. Uyoyika kuba abalingane bakhe eklasini baza kusihleka isinxibo sakhe baze bathi akanguye omnye wabo. Utata wakhe uyamncedisa ukunxiba impahla yesintu yaseBurundi, aze amkhumbuze ukuba uMzantsi Afrika ngowethu sonke. UOlivier uziva ngcono kodwa usenako ukungazinzi kancinci xa efika esikolweni. Ingaba abalingane bakhe eklasini baza kumqhula, okanye baza kuba nomdla kwinkcubeko yakhe?*
- Buza: Ikhona into oyaziyo malunga noku?
- Bonisa ngokufutshane abafundi imifanekiso esebalini.

2. Yakha ulwazi lwemvelaphi lwabafundi.

- Yabelana uze ucacise iinkcukacha ezinikiweyo ngemvelaphi ebalini.
- Bonisa abafundi apho ibali liqhubeka khona usebenzisa imephu yeNgqokelela yamaBali.
- Buza: Ingaba unemibuzo malunga neli bali?

3. Cacisa indlela yobuchule bengqiqo nokuqonda.

- Yithi, kule veki siza kufunda indlela: Thatha izigqibo ezisekelwe kulwazi olunikiweyo.
- Cacisa le ndlela kubafundi.

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 1 no2

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 48.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 1 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 1 edesikeni yalo uze ubize iQela 2.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: Fundisa isigama

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Oonotsheluzi
besigama,
imifanekiso,
izixhobo

INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Khumbuza abafundi ngomxholo.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 38.
 - b. Funda okanye ubize indawo yokutyetyiswa kolwimi kwakhona.
 - c. Bonisa abafundi uluhlu lwesigama somxholo.
 - d. Cacisa ukuba la magama aza kusinceda siqonde kwaye sithethe ngomxholo.
 - e. Bafundele uluhlu lwamagama.
2. **Sebenzisa iYLXY ukufundisa isigama.**
 - a. Fundisa esi sigama silandelayo:
 - *inkcubeko: Izithethe, iinkolelo, namasiko adluliselwa ukusuka kusapho ukuya kolulandelayo.*
 - *ubuvena: Lomntu unguye, kuquka inkcubeko yakho, usapho, kunye namava.*
 - *wakhuza: Ukukhwaza ngenxa yemincili.*
 - *walungiselela: Walungela okuthile okunzima okanye okoyikisayo.*
3. **Sebenzisa indlela yobuchule iYLXY elungele igama ngalinye:**

Y: Yalatha emfanekisweni okanye kwisixhobo sokwenyani
 L: Linganisa igama
 X: Xelela abafundi intsingiselo yegama
 Y: Yitsho igama kwisivakalisi

Izandi nemofoloji: SIYENZA: ziqhelaniseni kunye

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Khumbuza abafundi ngemofimi yeveki: ba**
2. **Bhala umzekelo 1 ebhodini:**
 - ufunda
3. **Biza umfundi akhombhe aze acacise apho imofimi iza kufakwa okanye itshintshwe khona.**
4. **Biza umfundi wesibini abhale kwakhona umzekelo 1 unotshintsho:**
 - bafunda
5. **Biza umfundi wesithathu ukungqinisisa ukuba utshintsho luchanekile na.**
6. **Ukuba akunjalo, umfundi makeze ebhodini enze isilungiso.**
7. **Phinda ngomzekelo 2 ngolu hlobo:**
 - ukhaba
 - bakhaba
8. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoLwesibini.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 49.
 - b. Biza abafundi ngabanye bakuncedise wenze umzekelo womsebenzi ngamnye.
 - c. Bonisa indlela yokugqibezela nawuphi na umsebenzi obhaliweyo ebhodini.

Qaphela: Xelela abafundi ukuba baza kwenza le misebenzi namaqabane abo ngexesha lokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokuvala izandla zenze amanqindi sibale ka5, ze siyekelele.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Yenza umzekelo wokubhala ngokudibanisa esi sivakalisi silandelayo:**
Ngobo busuku, uOlivier waba nephupha elibi.
 - a. Njengoko ubhala, chaza indawo apho uqala khona, icala oya kulo kunye nalapho ahlalanga khona phakathi koonombumba.
 - b. Yalela abafundi babhale isivakalisi esibhalwe ngokudibanisa kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonga umfundi ngamnye: ukwakhiwa konobumba, ukudibanisa kunye nezithuba.

UkuFunda noTitshala: Yenza uFundo lwangaphambili

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha 73

1. **Hlalisela abafundi uFundo lwangaPhambili.**
 - a. Biza abafundi bahlale emethini okanye phantsi.
 - b. Hlala phambi kwabafundi neNgqokelela yamaBali.
 - c. Qinisekisa ukuba bonke abafundi bayayibona incwadi.
 - d. Khumbuza abafundi ngendlela yokuziphatha oyilindeleyo ngexesha lokuFunda noTitshala, umz. ukwakha isathanga; ukubeka izandla emathangeni, ukuphulaphula ngononophelo, ukuphendula xa ebuzwa, ukuphakamisa isandla ukubuza umbuzo.
2. **Yenza uFundo lwangaPhambili ngolu hlobo:**
 - a. Biza isihloko sebali: *UMzantsi Afrika womntu wonke.*
 - b. Cacisa isakhono soqikelelo. Yithi: Xa sisenza uqikelelo, sisebenzisa isihloko kunye nemifanekiso ukuzama ukufumana ukuba ibali lingantoni na.
 - c. Bonisa abafundi imifanekiso kwiphepha ngalinye.
 - d. Buza: Ucinga ukuba kwenzeka ntoni apha?
 - e. Buza: Ucinga ukuba le mifanekiso inxulumana njani?

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 3 no4

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 49.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 3 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 3 edesikeni yalo uze ubize iQela 4.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: Ukubalisa amabali ngobuchule

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Lungiselela abafundi ukubalisa amabali ngobuchule.**
 - a. Cwangcisa abafundi ngokwamaqela amalungu ama4.
 - b. Xelela abafundi bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 50.
2. **Khokela abafundi bajonge umfanekiso.**
 - a. Buza: Ubona ntoni emfanekisweni?
3. **Xelela abafundi ukuba mabaqwebe ibali elifutshane malunga nomfanekiso.**
4. **Xelela abafundi indlela yokwakha ibali labo. Yithi:**
 - a. Nika umlinganiswa ngamnye ebalini lakho igama.
 - b. Xela apho ibali liqhubeka khona.
 - c. Ibali lakho malibe nesiqalo, isiqu kunye nesiphelo.
 - d. Lo mfanekiso ubonisa kuphela inxalenye yebali.
 - Lo mfanekiso usenokubonisa isiqalo sebali lakho.
 - Lo mfanekiso usenokubonisa isiqu sebali lakho.
 - Lo mfanekiso usenokubonisa isiphelo sebali lakho.
 - e. Ungaqala ibali lakho ngokuthi:
 - ____, ____, no ____ babengabahlobo abasenyongweni. Wonke umntu wayecinga ukuba bayafana, kodwa...
 - Abahlobo bahlangana ukubukela ibhola ekhatywayo, bonke ngezinxibo ezahlukileyo...
 - Ngomhla womdlalo omkhulu webhola ekhatywayo, amakhwenkwe afumanisa into entsha omnye ngomnye...
5. **Yalela abafundi bagqibezele umsebenzi.**
 - a. Nika abafundi imizuzu embalwa bacinge ngebali labo bethe cwaka.
 - b. Emva koko, yalela abafundi batshintshiselane ukubalisa ibali labo kwiqela labo. Ungasebenzisa uswazi / ilitye lokuthetha ukwenza oku.
 - c. Njengoko abafundi bethetha, hambahamba uze uphulaphule.
6. **Gqibezela isifundo ngolu hlobo:**
 - a. Biza umfundi abe mnye abelane ngebali lakhe neklasi okanye buza 1–2 yabafundi imibuzo ngamabali eqela labo.
 - Buza: Belingantoni ibali likaX?
 - Buza: Yintoni oyithandileyo ngebali likaX?
 - b. Nika iklasi ingxelo ebanzi ukuphucula amabali abo. Umzekelo: Ngamanye amaxesha, ekuqaleni kwebali sixela apho ibali liqhubeka khona kwaye ngoobani na abalinganiswa. Kwixesha elizayo, zamani ukufaka olu lwazi emabalini enu.

Izandi nemofoloji: UYENZA: ziqhelanise kunye neqabane, emva koko usebenze wedwa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Zinzisa abafundi beneencwadi zabo zokubhala.**
2. **Khumbuza abafundi ngemofimi yeveki: ba**
3. **Bhala umzekelo 1 ebhodini:**
 - Ukhalile ebusuku.
4. **Yalela abafundi ukuba bakhuphele umzekelo 1 ezincwadini zabo.**
5. **Okulandelayo, yalela abafundi basebenze neqabane benze oku kulandelayo:**
 - a. Khomba uze ucacise apho iza kufakwa okanye itshintshwe khona imofimi.
 - b. Bhala kwakhona umzekelo 1 unotshintsho.
6. **Funa ingqalelo yabafundi.**
7. **Jonga umzekelo 1 ebhodini, uze wenze oku kulandelayo:**
 - Khomba uze ucacise apho iza kufakwa okanye itshintshwe khona imofimi.
 - a. Bhala kwakhona umzekelo 1 unotshintsho:
 - Utyiwe ziingcongconi ebusuku.
8. **Xelela abafundi bajonge umsebenzi wabo baze benze izilungiso ukuba kuyimfuneko.**
9. **Phinda ngomzekelo 2, kodwa kweli lixa, umfundi makasebenze eyedwa:**
 - Bakhaliwe ebusuku.
 - Batyiwe ziingcongconi ebusuku.
10. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoLwesithathu.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 51.
 - b. Biza abafundi ngabanye bakuncedise wenze umzekelo womsebenzi ngamnye.
 - c. Bonisa indlela yokugqibezela nawuphi na umsebenzi obhaliweyo ebhodini.

Qaphela: Xelela abafundi ukuba baza kwenza le misebenzi namaqabane abo ngexesha lokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele esi sivakalisi sibhalwe ngokudibanisa:**
 - *Uaphupha abantwana behleka iimpahla zakhe zesintu.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonga ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncedo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxecele bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Yenza uFundo lokuQala

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha 73

1. Lungiselela abafundi uFundo lokuQala.

- Hlalisa abafundi emethini.
- Bakhumbuze ngendlela yokuziphatha elindelekileyo.
- Khumbuza abafundi ngesihloko sebali: *UMzantsi Afrika womntu wonke*
- Yithi: *Eli bali lisifundisa ukuba abemi boMzantsi Afrika abaninzi banezizalwane nookhokho kulo lonke ihlabathi. UOlivier yinkwenkwe engummi waseMzantsi Afrika onenkubeko ekhethekileyo yaseBurundi. Uthe utitshala wakhe akucela wonke umntu anxibe impahla zesintu ngoSuku lweNkcubeko, uOlivier wanexhala. Uyoyika kuba abalingane bakhe eklasini baza kusihleka isinxibo sakhe baze bathi akanguye omnye wabo. Utata wakhe uyamncedisa ukunxiba impahla yesintu yaseBurundi, aze amkhumbuze ukuba uMzantsi Afrika ngowethu sonke. UOlivier uziva ngcono kodwa usenako ukungazinzi kancinci xa efika esikolweni. Ingaba abalingane bakhe eklasini baza kumqhula, okanye baza kuba nomdla kwinkcubeko yakhe?*
- Buza: Ikhona into oyaziyo malunga noku?

2. Yenza uFundo lwangaPhambili ngolu hlobo:

- Funda iphepha ngalinye leballi ngokuvakalayo, ngotyibiliko nangokucacileyo.
- Bonisa abafundi imifanekiso.
- Apho kuyimfuneko, yima uze ucacisele abafundi.
- Yalatha isigama njengoko sibonakala.
- Ekupheleni kwebali, buza imibuzo yoFundo 1 ngolu hlobo:
 - Bhekisa Umbuzo 1 no2 kubafundi ngabanye.
 - Bhekisa Umbuzo 3 kwiklasi yonke. Cela abafundi baxoxe ngombuzo neqabane.
 - Biza abafundi abambalwa babelane ngeempendulo.
- Khumbuza abafundi indlela yobuchule bengqiqo nokuqonda.
 - Yithi, kule veki sifunda indlela yoku: Thatha izigqibo ezisekelwe kulwazi olunikiweyo.
 - Buza abafundi: Ngamanye amaxesha sidinga ukuthabatha ezethu izigqibo ngokuqhubekayo ebalini. Ucinga ntoni ngesigqibo / ngesenzo somlinganiswa?

Ukubhala: UTitshala wenza umzekelo wokuyila

IXESHA:
20 imizuzu

IZIXHOBO:
Isakhelo
sokubhala

1. **Yazisa kwakhona isihloko sokubhala neemfuno.**
 - a. Yithi, kulo mjikelo siza kubhala: Konke malunga nomntu endinguye.
 - b. Cacisa iimfuno zomsebenzi:
 - Uhlobo loncwadi: Ibali lomntu/ imbali ngomntu
 - Izivakalisi / imihlathi: Bhala imihlathi emibini enezivakalisi ezihlanu ubuncinane ngamnye, ngamnye unesihloko sawo.
 - GML: Iziphawuli zisetyenziswa ukuchaza abantu, iindawo nezinto.
2. **Yenza umzekelo womsebenzi ebhodini.**
 - a. Khumbuza abafundi ngezimvo zakho kwimephu yakho yengqondo.
 - b. Bonisa abafundi indlela yokugqibezela isakhelo sokubhala usebenzisa isicwangciso sakho.
3. **Yalela abafundi baqalise ukubhala kwiincwadi zabo zokubhala.**
 - a. Yithi: ngoku sebenzisa isicwangciso sakho ukuzalisa isikhokelo sokubhala.
4. **Hambahamba eklasini uze uncede abafundi ngabanye baqalise ukubhala.**
 - a. Yithi: Masijonge kwimephu yakho yengqondo size siyisebenzisele ukuqalisa ukubhala.
 - b. Ncedisa abafundi abatsala nzima basebenzise isikhokelo sokubhala.

Isakhelo sokubhala:

Igama lam ngu...

Igama lam lithetha... nge...

Ndihlala e...

Ndihlala no...

Into endenza ndahluke yi...

Enye yezinto endithanda ukuzenza nosapho lwam ku...

Ndiyathanda xa sibhiyozela... kuba...

Sitya... ne... kunye.

Ndiziva... xa ndicinga ukuba ndingubani.

Ndiyaziqhayisa ngalo mntu ndinguye.

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 5 no6

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 51.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 5 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inkxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 5 edesikeni yalo uze ubize iQela 6.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Izandi nemofoloji: Umdlalo wokuKhumbula weMofimi

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Ekuqaleni kwekota, fundisa abafundi lo mdlalo. Cacisa ukuba uza kuwudlala rhoqo ngoLwesine.

Imiyalelo:

1. Hlalisa abafundi ngamaqela ezi4–6.
2. Nyula 'umlawuli womdlalo' kwiqela ngalinye – umntu oza kubamba iintambo kulo mdlalo.
3. Biza imofimi esele ifundisiwe, umz.: um
4. Umlawuli womdlalo uqala athi: Amagama asebenzisa um ngu: umlomo
5. Umdlalo uyaqhuba ubhekisa ngakwisandla sasekunene.
6. Umfundi olandelayo uthi: Amagama asebenzisa um ngu: umlomo kunye no: umntwana
7. Umfundi wesithathu uthi: Amagama asebenzisa um ngu: umlomo, umntwana kunye no: umthombo
8. Umdlalo uyaqhuba usuka kumfundi usiya komnye, de kungabikho magama anokunikwa.
9. Abafundi kufuneka badwelise onke amagama ngokulandelelana kwawo, okanye bayaphuma emdlalweni.
10. Umfundi wokugqibela phakathi nguye ophumelele loo mjikelo.
11. Lo mfundi uqala umjikelo olandelayo.
12. Xa iqela ligqibe umjikelo, kufuneka bahlale ngokuzolileyo izandla zabo zibekwe entloko balinde imofimi elandelayo.
13. **Xa onke amaqela elungile, nika imofimi elandelayo, umz.: ba**
14. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoLwesine.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 52.
 - b. Funda itekisi ngokuvakalayo. Xelela abafundi balandele kwiincwadi zabo njengoko ufunda.
 - c. Funda itekisi kwakhona, ngeli lixa, abafundi mabangenelele bafunde nawe.
 - d. Yenza umzekelo wokugqibezela umsebenzi wengqiqo nokuqonda ebhodini.
 - e. Qaphela: Xelela abafundi ukuba baza kwenza le misebenzi namaqabane abo ngexesha lokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele esi sivakalisi sibhalwe ngokudibanisa:**
 - *UOlivier wancuma kakhulu kuba wayesazi ukuba unendawo.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonga ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncedo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxecele bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Yenza uFundo lwesiBini

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha 73

1. **Lungiselela abafundi uFundo lwesiBini.**
 - a. Hlalisa abafundi emethini.
 - b. Bakhumbuze ngendlela yokuziphatha elindelekileyo.
 - c. Khumbuza abafundi ngesihloko sebali: *UMzantsi Afrika womntu wonke*
 - d. Khumbuza abafundi indlela yobuchule bengqiqo nokuqonda.
 - Yithi, kule veki sifunda indlela yoku: Thatha izigqibo ezisekelwe kulwazi olunikiweyo.
 - Yithi, khumbula sithethile ngale nto izolo, xa ndikubuza: Ngamanye amaxesha sidinga ukuthabatha ezethu izigqibo ngokuqhubekayo ebalini. Ucinga ntoni ngesigqibo / ngesenzo somlinganiswa?
2. **Yenza uFundo lwesiBini ngolu hlobo:**
 - a. Funda iphepha ngalinye lebali ngokuvakalayo, ngotyibiliko nangokucacileyo.
 - b. Bonisa abafundi umfanekiso.
 - c. Sebenzisa imizekelo ekwiphepha lentshayelelo ukwenza umzekelo wobuchule bengqiqo nokuqonda.
 - d. Ekupheleni kwebali, buza imibuzo yoFundo 2 ngolu hlobo:
 - Bhakisa Umbuzo 1 no2 kubafundi ngabanye.
 - Bhakisa Umbuzo 3 kwiklasi yonke. Cela abafundi baxoxe ngombuzo neqabane.
 - Biza abafundi abambalwa babelane ngeempendulo.

Ukubhala: Abafundi benza uyilo

IXESHA:
20 imizuzu

IZIXHOBO:
Isakhelo
sokubhala

1. **Khumbuza abafundi ngeemfuno zomsebenzi wokubhala.**
 - a. Yithi, namhlanje siza kugqibezela umsebenzi wokubhala: Konke malunga nomntu endinguye.
2. **Yalela abafundi baqhubeke nokubhala kwiincwadi zabo zokubhala.**
3. **Yahlula.**
 - a. Hambahamba egumbini uze uncede abafundi abatsala nzima bagqibezele isakhelo sokubhala.
 - b. Nika abafundi abaphambili ngolwazi umyalelo owongezelelweyo: Yongeza isichazi kwisivakalisi ngasinye sakho.
4. **Nika umsebenzi wasekhaya njengoko kufuneka.**
 - a. Cacisa ukuba abafundi kufuneka bagqibezele uyilo lwabo njengomsebenzi wasekhaya ukuba abakawugqibi.

Isakhelo sokubhala

Igama lam ngu...

Igama lam lithetha... nge...

Ndihlala e...

Ndihlala no...

Into endenza ndahluke yi...

Enye yezinto endithanda ukuzenza nosapho lwam ku...

Ndiyathanda xa sibhiyozela... kuba...

Sitya... ne... kunye.

Ndiziva... xa ndicinga ukuba ndingubani.

Ndiyaziqhayisa ngalo mntu ndinguye.

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 7 no8

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 52.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 7 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 7 edesikeni yalo uze ubize iQela 8.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: Xoxa ngebali eliFundwa noTitshala

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Isicwa-ngciso
sengxoxo:

Uluvo
oluphambili
kweli bali ibi...

Ndithande
umlinganiswa
u... kuba...

Ndifunde
ukuba...

Ndinga
ukuba ibiyinto
elungileyo
/ engalu-
nganga...
kuba...

1. **Lungiselela abafundi ingxoxo yamaqela.**
 - a. Cwangcisa abafundi ngokwamaqela amalungu ama4.
 - b. Nika iqela ngalinye 'uswazi okanye ilitye lokuthetha'.
 - c. Yithi: Ungathetha kuphela xa uphethe 'uswazi / ilitye lokuthetha'.
2. **Funda imibuzo yengxoxo.**
 - a. Khumbuza abafundi ibali elifundwa notitshala laloo veki.
 - b. Bhala isicwangciso sengxoxo ebhodini.
 - c. Funda uze ucacise umbuzo ngamnye isiqalisivakalisi).
 - d. Xelela abafundi ukuba ilungu ngalinye leqela malibe nethuba lokuphendula umbuzo.
 - e. Khuthaza abafundi bacinge ngeempendulo ezahlukeyo.
3. **Yalela abafundi baqale ingxoxo.**
 - a. Yalela abafundi abaphethe 'uswazi / ilitye lokuthetha' ukuba mabaqale.
 - b. Hambahamba unika inkxaso apho ifunekayo.
 - c. Kwimizuzu embalwa yokugqibela, biza iqela lizokwabelana ngeempendulo zalo.
4. **Ukulungisa abafundi**
 - a. Chonga 3–4 yabafundi abaza kwenza iNtetho yeOrali ngoMvulo.
 - b. Xelela aba bafundi amabakulungiselele uMvulo. (Jonga isicwangciso sesifundo soPT sangoMvulo)

Izandi nemofoloji: Ubizelo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Abadingeki
oovimba
bolwazi

1. **Zinzisa abafundi neencwadi zabo zokubhala, iipensile neerula.**
 - a. Xelela abafundi babhale isihloko, 'Ubizelo' baze babhale amanani u1–5 kumda wephepha.
 - b. Biza la magama mahlanu alandelayo ukuze abafundi bawabhale ecaleni kwamanani u1–5: bahlwayele, batshile, batyebile, batshabalele, baguqukile
 - c. Emva koko, xelela abafundi babhale phantsi isivakalisi osibizayo, besebenzisa iimpawu zobhalo ezichanelekileyo.
 - d. Biza esi sivakalisi silandelayo. Siphinde ngokucothayo, kabini ukuba kuyimfuneko: Abasebenzi bawutyalile umbona.
2. **Xelela abafundi basebenzise iipensile eziyimibala ukukorekisha umsebenzi wabo.**
 - a. Bhala la magama mahlanu nesivakalisi ebhodini.
 - b. Njengoko ubhala, biza igama ngalinye.
 - c. Kwisivakalisi, yalatha iimpawu zobhalo ezisetyenzisiweyo.
 - d. Xelela abafundi barhangqe iimpazamo zabo ngepensile enombala.
 - e. Xelela abafundi babhale kwakhona iimpazamo zabo ngokuchanekileyo.
3. **Qaphela imingeni kunye nenkqubela phambili yabafundi.**
4. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoLwesihlanu.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 54.
 - b. Funda itekisi ngokuvakalayo. Xelela abafundi balandele kwiincwadi zabo njengoko ufunda.
 - c. Yenza umzekelo wokugqibezela umsebenzi wengqiqo nokuqonda ebhodini.

Qaphela: Xelela abafundi ukuba baza kwenza le misebenzi namaqabane abo ngexesha lokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.

UkuFunda noTitshala: Yenza uFundo lwaMva

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha 73

1. **Lungiselela abafundi uFundo lwaMva.**
 - a. Khumbuza abafundi ngesihloko sebali: *UMzantsi Afrika womntu wonke*
 - b. Cacisa umsebenzi. Yithi: Namhlanje siza kuzoba ze sibhale ngeyona ndawo siyithandayo ebalini.
2. **Yenza umzekelo walo msebenzi njengoku kulandelayo:**
 - a. Cimela wenze ngathi uyacinga.
 - b. Vula amehlo akho uthi: Eyona ndawo ndiyithandayo kweli bali kuxa...
 - c. Zama ungakhethi indawo ecace kumntu wonke njengomzekelo wakho.
 - d. Zoba ngokukhawuleza umfanekiso ebhodini. Njengokuba uzoba cacisa le nto uyizobayo.
 - e. Yongeza isivakalisi esi1–2 malunga nomzobo wakho: Ndiyithandile...
3. **Yalela abafundi bagqibezele umsebenzi.**
 - a. Xelela abafundi bacimele baze bacinge ngeyona ndawo bayithandayo ebalini.
 - b. Yithi: Cinga ngolwakho uluvo, musa ukukopa umzekelo wam.
 - c. Okulandelayo, xelela abafundi bavule amehlo baze baxoxe ngeempendulo zabo neqabane.
 - d. Emva koko, yalela abafundi ukuba bazobe le ndawo yebali kwiincwadi zabo zokubhala.
 - e. Nceda abafundi bongeze isivakalisi esi1–2 kwimizobo yabo.
4. **Vumela abafundi babelane ngomsebenzi wabo.**
 - a. Nika abafundi imizuzu embalwa yokubonisa umsebenzi wabo kwiqabane.
 - b. Biza umfundi abelane ngomsebenzi wakhe neklasi.

Ukubhala: Utitshala wenza umzekelo wokuhlela, umfundi naye uyahlela

IXESHA:
20 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yeDBE
yemiSebenzi
2, kwiphepha
31–32

1. **Khumbuza abafundi ngomsebenzi wokubhala:** Konke malunga nomntu endinguye
2. **Yazisa uluhlu lwezinto ezifuna ukukhangelwa**
 - a. Yithi, namhlanje siza kuhlela umbhalo wethu sisebenzisa uluhlu lokuhlela:
 - Izivakalisi / imihlathi: Bhala imihlathi emibini enezivakalisi ezihlanu ubuncinane ngamnye, ngamnye unesihloko sawo.
 - GML: Iziphawuli zisetyenziswa ukuchaza abantu, iindawo nezinto.
3. **Yenza umzekelo wokuhlela.**
 - a. Bhala isivakalisi esinempazamo ebhodini.
 - b. Bonisa abafundi indlela yokuhlela impazamo.
4. **Yalela abafundi bafunde baze bahlele umbhalo wabo.**
 - a. Yithi, ngoku lixesha lokufunda nokuhlela umbhalo wakho.
 - b. Hambahamba egumbini uze uncede abafundi abatsala nzima bafunde ze bahlele umbhalo wabo.
5. **Nika umsebenzi wokubhala weNcwadi yemiSebenzi yeDBE.**
 - a. Njengoko abafundi begqiba ukuhlela, cacisa ukuba kufuneka basebenze kwincwadi yabo yemisebenzi yeDBE.
 - b. Yalela abafundi bagqibezele:
 - INcwadi yeDBE yemiSebenzi iphepha: 31–32
 - Ncokola neqabane ngebali ofuna ukulibhala. Wakugqiba bhala izimvo zakho kweli phepha.

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 9 no10

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 54.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 9 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 9 edesikeni yalo uze ubize iQela 10.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: Yazisa umxholo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Imifanekiso
nezixhobo
zokwenyani
zomboniso
womxholo

INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Lungisa umboniso womxholo:** Sifunda izinto ezintsha
2. **Buza umbuzo ovulekileyo ukuqalisa ulwazi lwemvelaphi lwabafundi.**
 - Yintoni ofunde indlela yokuyenza kutsha nje, okanye osafunda indlela yokuyenza?
 - Ngubani okanye yintoni ekunceda ufunde izinto ezintsha?
 - Yintoni ongathanda ukuyifunda kwixesha elizayo?
3. **Yenza imephu yengqondo usebenzisa imibuzo neempendulo zabafundi.**
4. **Yongeza ezakho iimpendulo kwimephu yengqondo ukwandisa ulwazi lwabafundi.**
5. **Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 56.**
6. **Xelela abafundi bakhombe kwindawo yokutyebisa ulwimi lomxholo.**
 - a. Funda ngokutyetyiswa kolwimi ngokuvakalayo.
 - b. Yalela abafundi bafunde kunye nawe, okanye bayiphinde emva kwakho: Inyathi ibuzwa kwabaphambili.
7. **Xoxa nabafundi ngokutyetyiswa kolwimi.**
 - a. Buza: Ungandixelesa ukuba kuthetha ukuthini oku? / Uyakwazi ukufumana impendulo?
 - b. Khuthaza abafundi babelane ngezimvo.
 - c. Cacisa intsingiselo okanye unike impendulo njengoku kulandelayo: Eli qhalo lithetha ukuba ulwazi lufunyanwa kubantu abanamava nabazi ngakumbi. Sifunda izinto ezintsha ngokubuza imibuzo kuba ukubuza akulahlekisi.

Izandi nemofoloji: NDIYENZA: Yazisa, cacisa uze ubonise

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Yazisa imofimi yeveki kubafundi: u**
2. **Cacisela abafundi ngolu hlobo:**
 - Le mofimi ibekwa ekuqaleni kwegama.
 - Ibonisa ukuba mnye umntu owenza into. Ibonisa 'yena' wenza isenzo.
 - Iba sekuqaleni kwalento/ umntu wenzayo (isenzi)
3. **Bhala umzekelo 1 ebhodini:**
 - Umama bacula kamnandi.
4. **Khomba uze ucacise apho iza kufakwa okanye itshintshwe khona imofimi.**
5. **Bhala kwakhona umzekelo 1 unotshintsho:**
 - Umama ucula kamnandi.
6. **Phinda ngomzekelo 2 ngolu hlobo:**
 - ULizo basela ubisi.
 - ULizo usela ubisi.
7. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoMvulo.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 58.
 - b. Biza abafundi ngabanye bakuncedise wenze umzekelo womsebenzi ngamnye.
 - c. Bonisa indlela yokugqibezela nawuphi na umsebenzi obhaliweyo ebhodini.

Qaphela: Xelela abafundi ukuba baza kwenza le misebenzi namaqabane abo ngexesha lokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele esi sivakalisi sibhalwe ngokudibanisa:**
 - *Uzandile wavuka kusasa kakhulu eza kufunda incwadi yakhe phandle.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonga ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncdo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxebele bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Yazisa ibali

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha
lentshayeelo
85

1. Yazisa ibali.

- Yithi: Kule veki siza kufunda ibali elisihloko sithi, *UZandile ufunda ukumeditheyitha.*
- Yithi: *Ngantsasa ithile, uZandile ukroba ngaphaya kocingo lwesitiya sakhe aze abone abamelwane besenza into engaqhelekanga. Bahleli phantsi emhlabeni, benza ingxolo esezantsi ehumzelayo! UZandile uyamangala ukuba benza ntoni aze abuze intombi yabo, uGeeta, okwaliqabane laseklasini likaZandile. UGeeta uyacacisa ukuba bayameditheyitha ukuze zithi qwenge iintloko bafumane ukuzola. UZandile uyakuzama oku, kodwa akumsebenzeli konke konke. Ingqondo yakhe igxalathelana iingcinga zomsebenzi wesikolo nezidlo ezinencasa! UGeeta ummemela kowabo, apho uMnu. Kapoor ababonisa bobabini indlela yokuphithanisa imilenze uze uphefumle ngokucotha, utsale umoya onzulu. Ingaba uZandile uza kuba nakho ukuqeqesha ingqondo yakhe exakekileyo ifumane ukuzola? Makhe sifunde ukuze sive ukuba uZandile uyafunda na ukwenza ingqondo ithi qwenge ze azole.*
- Buza: Ikhona into oyaziyo malunga noku?
- Bonisa ngokufutshane abafundi imifanekiso esebalini.

2. Yakha ulwazi lwemvelaphi lwabafundi.

- Yabelana uze ucacise iinkcukacha ezinikiweyo ngemvelaphi ebalini.
- Bonisa abafundi apho ibali liqhubeka khona usebenzisa imephu yeNgqokelela yamaBali.
- Buza: Ingaba unemibuzo malunga neli bali?

3. Cacisa indlela yobuchule bengqiqo nokuqonda.

- Yithi, kule veki siza kufunda indlela: Thatha izigqibo ezisekelwe kulwazi olunikiweyo.
- Cacisa le ndlela kubafundi.

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 1 no2

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 58.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 1 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 1 edesikeni yalo uze ubize iQela 2.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: Fundisa isigama

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Oonotsheluzi
besigama,
imifanekiso,
izixhobo

INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Khumbuza abafundi ngomxholo.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 56.
 - b. Funda okanye ubize indawo yokutyetyiswa kolwimi kwakhona.
 - c. Bonisa abafundi uluhlu lwesigama somxholo.
 - d. Cacisa ukuba la magama aza kusinceda siqonde kwaye sithethe ngomxholo.
 - e. Bafundele uluhlu lwamagama.
2. **Sebenzisa iYLYX ukufundisa isigama.**
 - a. Fundisa esi sigama silandelayo:
 - *ukumeditheytha: Ukuhlala uzole umilisele ingqondo ukuzinceda uzive unokuzola nokuphola.*
 - *zolile: Ukuziva unoxolo, ukhululekile, kwaye ungenaxhala okanye ukukhathazeka.*
 - *phazamisekile: Xa ingqondo isimka koko uzama ukuyimilisela kuko.*
 - *khululekile: Ukuziva ukhululekile kwaye uzolile.*
3. **Sebenzisa indlela yobuchule iYLYX elungele igama ngalinye:**

Y: Yalatha emfanekisweni okanye kwisixhobo sokwenyani
 L: Linganisa igama
 X: Xelela abafundi intsingiselo yegama
 Y: Yitsho igama kwisivakalisi

Izandi nemofoloji: SIYENZA: ziqhelaniseni kunye

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Khumbuza abafundi ngemofimi yeveki: u**
2. **Bhala umzekelo 1 ebhodini:**
 - Umntana bahamba notata.
3. **Biza umfundi akhombe aze acacise apho imofimi iza kufakwa okanye itshintshwe khona.**
4. **Biza umfundi wesibini abhale kwakhona umzekelo 1 unotshintsho:**
 - Umntwana uhamba notata.
5. **Biza umfundi wesithathu ukungqinisisa ukuba utshintsho luchanekile na.**
6. **Ukuba akunjalo, umfundi makeze ebhodini enze isilungiso.**
7. **Phinda ngomzekelo 2 ngolu hlobo:**
 - Umlambo bagcwele.
 - Umlambo ugcwele.
8. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoLwesibini.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 59.
 - b. Biza abafundi ngabanye bakuncedise wenze umzekelo womsebenzi ngamnye.
 - c. Bonisa indlela yokugqibezela nawuphi na umsebenzi obhaliweyo ebhodini.

Qaphela: Xelela abafundi ukuba baza kwenza le misebenzi namaqabane abo ngexesha lokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele esi sivakalisi sibhalwe ngokudibanisa:**
 - *Abamelwane bakhe, uMnu. noNkskg. Kapoor, babehlali engceni bevale amehlo.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonga ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncdo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxebele bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Yenza uFundo lwangaphambili

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha 87

1. **Hlalisela abafundi uFundo lwangaPhambili.**
 - a. Biza abafundi bahlale emethini okanye phantsi.
 - b. Hlala phambi kwabafundi neNgqokelela yamaBali.
 - c. Qinisekisa ukuba bonke abafundi bayayibona incwadi.
 - d. Khumbuza abafundi ngendlela yokuziphatha oyilindeleyo ngexesha lokuFunda noTitshala, umz. ukwakha isathanga; ukubeka izandla emathangeni, ukuphulaphula ngononophelo, ukuphendula xa ebuzwa, ukuphakamisa isandla ukubuza umbuzo.
2. **Yenza uFundo lwangaPhambili ngolu hlobo:**
 - a. Biza isihloko sebali: *UZandile ufunda ukumeditheyitha.*
 - b. Cacisa isakhono soqikelelo. Yithi: Xa sisenza uqikelelo, sisebenzisa isihloko kunye nemifanekiso ukuzama ukufumana ukuba ibali lingantoni na.
 - c. Bonisa abafundi imifanekiso kwiphepha ngalinye.
 - d. Buza: Ucinga ukuba kwenzeka ntoni apha?
 - e. Buza: Ucinga ukuba le mifanekiso inxulumana njani?

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 3 no4

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 59.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 3 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 3 edesikeni yalo uze ubize iQela 4.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: Fundisa isigama uze uxoxe ngomfanekiso womxholo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Oonotsheluza
besigama,
imifanekiso,
izixhobo

INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Sebenzisa iYLXY ukufundisa isigama.**
 - a. Fundisa esi sigama silandelayo:
 - *ukuphucuka: Ukuba ngcono entweni.*
 - *imiyalelo: Amanyathelo akuxelela indlela yokwenza okuthile.*
 - *iresipi: Uluhlu lwezithako namanyathelo okwenza ukutya.*
 - *oovimba: (izixhobo zokufunda): Izinto ezisinceda ukuba sifunde, ezinjengeencwadi, imifanekiso, okanye abantu abasifundisayo.*
 - b. Sebenzisa indlela yobuchule iYLXY elungele igama ngalinye.
2. **Yakha ulwazi lwemvelaphi lwabafundi.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 60.
 - b. Xelela abafundi ezi nkukacha zilandelayo malunga nomfanekiso:
 - Yintoni ofunde indlela yokuyenza kutsha nje, okanye osafunda indlela yokuyenza?
 - Ngubani okanye yintoni ekunceda ufunde izinto ezintsha?
 - Yintoni ongathanda ukuyifunda kwixesha elizayo?
3. **Xoxa ngomfanekiso.**
 - a. Sebenzisa umbuzo olandelayo ukuxoxa ngomfanekiso njengoku kulandelayo:
 - Buza umbuzo wokuqala.
 - Yalela abafundi baxoxe ngombuzo neqabane labo.
 - Biza abafundi ngabanye babelane ngeempendulo zabo.
 - Yakha ulwazi lwemvelaphi lwabafundi ngokulungisa ukungaqondi kwabo kunye nokwabelana ngolwazi olunxulumene nomxholo.
 - Phinda le nkqubo ngemibuzo yonke.
4. **Imibuzo:**
 - a. Zeziphi iindlela ezahlukeyo abafunda ngazo abantu kulo mfanekiso?
 - b. Ngubani onokusinceda sifunde into entsha?
 - c. Yintoni entsha osanda kuyifunda kutshanje?

Izandi nemofoloji: UYENZA: ziqhelanise kunye neqabane, emva koko usebenze wedwa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Zinzisa abafundi beneencwadi zabo zokubhala.**
2. **Khumbuza abafundi ngemofimi yeveki: u**
3. **Bhala umzekelo 1 ebhodini:**
 - Ubhuti bafike emini.
4. **Yalela abafundi ukuba bakhuphele umzekelo 1 ezincwadini zabo.**
5. **Okulandelayo, yalela abafundi basebenze neqabane benze oku kulandelayo:**
 - a. Khomba uze ucacise apho iza kufakwa okanye itshintshwe khona imofimi.
 - b. Bhala kwakhona umzekelo 1 unotshintsho.
6. **Funa ingqalelo yabafundi.**
7. **Jonga umzekelo 1 ebhodini, uze wenze oku kulandelayo:**
 - Khomba uze ucacise apho iza kufakwa okanye itshintshwe khona imofimi.
 - a. Bhala kwakhona umzekelo 1 unotshintsho:
 - Ubhuti baphethe iziqhamo.
8. **Xelela abafundi bajonge umsebenzi wabo baze benze izilungiso ukuba kuyimfuneko.**
9. **Phinda ngomzekelo 2, kodwa kweli lixa, umfundi makasebenze eyedwa:**
 - Ubhuti ufike emini.
 - Ubhuti uphethe iziqhamo.
10. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoLwesithathu.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 61.
 - b. Biza abafundi ngabanye bakuncedise wenze umzekelo womsebenzi ngamnye.
 - c. Bonisa indlela yokugqibezela nawuphi na umsebenzi obhaliweyo ebhodini.

Qaphela: Xelela abafundi ukuba baza kwenza le misebenzi namaqabane abo ngexesha lokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele esi sivakalisi sibhalwe ngokudibanisa:**
 - *"Benza ntoni?" wamangala uZandile.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonga ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncedo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxelele bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Yenza uFundo lokuQala

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha 87

1. Lungiselela abafundi uFundo lokuQala.

- Hlalisa abafundi emethini.
- Bakhumbuze ngendlela yokuziphatha elindelekileyo.
- Khumbuza abafundi ngesihloko sebali: *UZandile ufunda ukumeditheyitha*
- Yithi: *Ngantsasa ithile, uZandile ukroba ngaphaya kocingo lwesitiya sakhe aze abone abamelwane besenza into engaqhelekanga. Bahleli phantsi emhlabeni, benza ingxolo esezantsi ehumzelayo! UZandile uyamangala ukuba benza ntoni aze abuze intombi yabo, uGeeta, okwaliqabane laseklasini likaZandile. UGeeta uyacacisa ukuba bayameditheyitha ukuze zithi qwenge iintloko bafumane ukuzola. UZandile uyakuzama oku, kodwa akumsebenzeli konke konke. Inggondo yakhe igxalathelana iingcinga zomsebenzi wesikolo nezidlo ezinencasa! UGeeta ummemela kowabo, apho uMnu. Kapoor ababonisa bobabini indlela yokuphithanisa imilenze uze uphefumle ngokucotha, utsale umoya onzulu. Ingaba uZandile uza kuba nakho ukuqeqesha ingqondo yakhe exakekileyo ifumane ukuzola? Makhe sifunde ukuze sive ukuba uZandile uyafunda na ukwenza ingqondo ithi qwenge ze azole.*

2. Yenza uFundo lwangaPhambili ngolu hlobo:

- Funda iphepha ngalinye lebali ngokuvakalayo, ngotyibiliko nangokucacileyo.
- Bonisa abafundi imifanekiso.
- Apho kuyimfuneko, yima uze ucacisele abafundi.
- Yalatha isigama njengoko sibonakala.
- Ekupheleni kwebali, buza imibuzo yoFundo 1 ngolu hlobo:
 - Bhekisa Umbuzo 1 no2 kubafundi ngabanye.
 - Bhekisa Umbuzo 3 no4 kwiklasi yonke. Cela abafundi baxoxe ngombuzo neqabane.
 - Biza abafundi abambalwa babelane ngeempendulo.
- Khumbuza abafundi indlela yobuchule bengqiqo nokuqonda.
 - Yithi, kule veki sifunda indlela yoku: Thatha izigqibo ezisekelwe kulwazi olunikiweyo.
 - Buza abafundi: Singaqikelela sithini ngokufanekileyo ngoku esingakuchazelwanga ngumbhali? Ungaqikelela ntoni ngeengcinga / iimvakalelo zomlinganiswa?

Ukubhala: Yazisa uze uqhelanise iGML

IXESHA:
20 imizuzu

IZIXHOBO:
Abadingeki
oovimba
bolwazi

1. **Yazisa ukugxila kwiGML (imiGaqo neMimiselo yoLwimi).**
 - a. Yithi, kule veki siza kugxila ku Ukusebenzisa isihlanganisi u'ne / no' ukuhlanganisa izinto okanye izimvo ezimbini ezizalanayo.
 - b. Bhala isivakalisi ebhodini:
Ndiyakuthanda ukufunda iincwadi. Ndiyakuthanda ukubukela ibhanyabhanya. Ndiyakuthanda ukufunda iincwadi nokubukela ibhanyabhanya.
 - c. Cacisa umongo weGML: Isihlanganisi u'ne' sisetyenziswa ukuhlanganisa izinto okanye izimvo ezimbini ezizalanayo.
2. **Qhelanisa abafundi neGML.**
 - a. Bhala ebhodini: Ndiyakuthanda ukufunda ngezityalo. Ndiyakuthanda ukufunda ngezilwanyana.
 - b. Buza abafundi: Singamsebenzisa njani u'kwaye' ukuhlanganisa ezi zivakalisi zibini?
 - c. Xoxani ukufumana izimvo zabafundi:
Hlanganisa ezi zivakalisi usebenzise u'kwaye': Xa sinezivakalisi ezibini ezithetha ngeembono ezifanayo, singazihlanganisa sisebenzise isihlanganisi u'kwaye'. Singazihlanganisa ezi zivakalisi ngolu hlobo: Ndiyakuthanda ukufunda ngezityalo kwaye ndiyakuthanda ukufunda ngezilwanyana. Ngamanye amaxesha singasenza isivakalisi sibe sifutshane ngokususa amagama aphindaphindiweyo, ngolu hlobo: Ndiyakuthanda ukufunda ngezilwanyana nezityalo.
3. **Nika abafundi ixesha lokuziqhelanisa neGML ngokuzimeleyo.**
 - a. Bhala ebhodini:
 - URefiloe uthanda ukudlala nabahlobo bakhe. URefiloe uthanda ukudlala ibhola ekhatywayo.
 - Ndingamthemba umakhulu. Ndingamthemba udade wethu.
 - UThabang ubone iinkomo ngefestyle. Ubone iibhokhwe ngefestyle.
 - b. Cacisela abafundi:
 - Sebenzisa isihlanganisi u'kwaye/ kunye' ukudibanisa iiseti zezivakalisi.
 - limbono kufuneka zinxulumane.
 - Hlanganisa ezi zivakalisi usebenzise u'kwaye'.
 - Susa isingxi kwisivakalisi sokuqala.
 - Beka u'kwaye' phakathi kwezivakalisi ezibini.
 - Gcina isingxi esinye kuphela ekugqibeleni kwisivakalisi.
 - c. Nika abafundi imizuzu embalwa yokugqibezela umsebenzi.
4. **Khangela ukuqonda kwabafundi.**
 - a. Hlanganisa abafundi ndawonye.
 - b. Biza abafundi abahlukileyo babelane ngeempendulo zabo.
 - c. Yalatha: Isihlanganisi u'ne' sisetyenziswa ukuhlanganisa izinto okanye izimvo ezimbini ezizalanayo.

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 5 no6

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 61.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 5 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 5 edesikeni yalo uze ubize iQela 6.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Izandi nemofoloji: Umdlalo wokuKhumbula weMofimi

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Ekuqaleni kwekota, fundisa abafundi lo mdlalo. Cacisa ukuba uza kuwudlala rhoqo ngoLwesine.

Imiyalelo:

1. Hlalisa abafundi ngamaqela ezi4–6.
2. Nyula 'umlawuli womdlalo' kwiqela ngalinye – umntu oza kubamba iintambo kulo mdlalo.
3. Biza imofimi esele ifundisiwe, umz.: um
4. Umlawuli womdlalo uqala athi: Amagama asebenzisa um ngu: umlomo
5. Umdlalo uyaqhuba ubhekisa ngakwisandla sasekunene.
6. Umfundi olandelayo uthi: Amagama asebenzisa um ngu: umlomo kunye no: umntwana
7. Umfundi wesithathu uthi: Amagama asebenzisa um ngu: umlomo, umntwana kunye no: umthombo
8. Umdlalo uyaqhuba usuka kumfundi usiya komnye, de kungabikho magama anokunikwa.
9. Abafundi kufuneka badwelise onke amagama ngokulandelelana kwawo, okanye bayaphuma emdlalweni.
10. Umfundi wokugqibela phakathi nguye ophumelele loo mjikelo.
11. Lo mfundi uqala umjikelo olandelayo.
12. Xa iqela ligqibe umjikelo, kufuneka bahlale ngokuzolileyo izandla zabo zibekwe entloko balinde imofimi elandelayo.
13. **Xa onke amaqela elungile, nika imofimi elandelayo, umz.: u**
14. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoLwesine.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 62.
 - b. Funda itekisi ngokuvakalayo. Xelela abafundi balandele kwiincwadi zabo njengoko ufunda.
 - c. Funda itekisi kwakhona, ngeli lixa, abafundi mabangenelele bafunde nawe.
 - d. Yenza umzekelo wokugqibezela umsebenzi wengqiqo nokuqonda ebhodini.
 - e. Qaphela: Xelela abafundi ukuba baza kwenza le misebenzi namaqabane abo ngexesha lokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele esi sivakalisi sibhalwe ngokudibanisa:**
 - *Uzandile wabuya waza wathi gqolo ezama.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonga ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncedo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxelege bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Yenza uFundo lwesiBini

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha 87

1. **Lungiselela abafundi uFundo lwesiBini.**
 - a. Hlalisa abafundi emethini.
 - b. Bakhumbuze ngendlela yokuziphatha elindelekileyo.
 - c. Khumbuza abafundi ngesihloko sebali: *UZandile ufunda ukumeditheyitha*
 - d. Khumbuza abafundi indlela yobuchule bengqiqo nokuqonda.
 - Yithi, kule veki sifunda indlela yoku: Thatha izigqibo ezisekelwe kulwazi olunikiweyo.
 - Yithi, khumbula sithethile ngale nto izolo, xa ndikubuza: Singaqikelela sithini ngokufanekileyo ngoku esingakuchazelwanga ngumbhali? Ungaqikelela ntoni ngeengcinga / iimvakalelo zomlinganiswa?
2. **Yenza uFundo lwesiBini ngolu hlobo:**
 - a. Funda iphepha ngalinye lebali ngokuvakalayo, ngotyibiliko nangokucacileyo.
 - b. Bonisa abafundi umfanekiso.
 - c. Sebenzisa imizekelo ekwiphepha lentshayelelo ukwenza umzekelo wobuchule bengqiqo nokuqonda.
 - d. Ekupheleni kwebali, buza imibuzo yoFundo 2 ngolu hlobo:
 - Bhekisa Umbuzo 1 no2 kubafundi ngabanye.
 - Bhekisa Umbuzo 3 no4 kwiklasi yonke. Cela abafundi baxoxe ngombuzo neqabane.
 - Biza abafundi abambalwa babelane ngeempendulo.

Ukubhala: Utitshala wenza umzekelo wokucwangcisa

IXESHA:
20 imizuzu

IZIXHOBO:
Isakhelo
sokubhala

1. **Yazisa isihloko sokubhala.**
 - a. Yithi, kulo mjikelo siza kubhala: Ungeniso kwidayari ngokulinga into entsha.
2. **Cacisa impendulo yakho yomsebenzi wokubhala, uyithethe ngomlomo, phambi kokubhala. Sebenzisa isakhelo sokubhala.**
 - a. Yithi: Ndiza kubhala nge... okokuqala. Kungeniso kwidayari, sigqala ekubhaleni iingcinga neemvakalelo zethu, ngoko ndiza kubhala ngendlela endaziva ngayo...
3. **Yenza umzekelo wokucwangcisa umsebenzi wokubhala ebhodini.**
 - a. Zoba ngokukhawuleza umfanekiso obonakalisa: Zizobe uzama into entsha.
 - b. Sebenzisa imephu yengqondo ukucwangcisa ibali lakho:
 - Uzame ukufunda okanye ukwenza ngcono ntoni namhlanje?
 - Kutheni ubufunda ukufunda esi sakhono?
 - Waziva njani ekuqaleni? Kutheni wawuziva olo hlobo?
 - Yeyiphi indawo eye yakunzimela?
 - Zeziphi iimpazamo oye wazenza ngexesha ufunda?
 - Uye waziva njani xa usenza iimpazamo okanye utsala nzima?
 - Uncedwe ngubani, kwaye benze okanye bathethe ntoni?
 - Wenze ntoni ukuhlala uzama naxa bekunzima?
 - Wakwazi njani ukuba ngcono ngokuhamba kwexesha?
 - Uziva njani ngoku malunga noko ukwazi ukukwenza?
4. **Yenza abafundi ukuba bacinge.**
 - a. Yithi: Ngomso niza kucwangcisa umbhalo wenu. Yizani nezimvo zenu ngomso.

Isakhelo sokubhala:

Diye Dayari,
Ndizamile uku...
Ekuqaleni, ndaziva... kuba...
Ndatsala nzima nge...
Ndenza iimpazamo ezifana...
Ngexesha ndifumana ubunzima, nda...

Utitshala / umhlobo wam wandinceda / usapho lwam lwandinceda ngo...
Noxa bekunzima, ndaqhubeka ndizama kuba...
Kancinci, ndaqaphela...
Ndaziva... xa ndibona ukuba ndiba ngcono.
Ngoku ndinga... kwaye ndiziva...
Ivela
(Igama)

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 7 no8

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 62.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 7 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 7 edesikeni yalo uze ubize iQela 8.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: Xoxa ngebali eliFundwa noTitshala

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Isicwa-ngciso
sengxoxo:

Uluvo
oluphambili
kweli bali ibi...

Ndithande
umlinganiswa
u... kuba...

Ndifunde
ukuba...

Ndinga
ukuba ibiyinto
elungileyo
/ engalu-
nganga...
kuba...

1. **Lungiselela abafundi ingxoxo yamaqela.**
 - a. Cwangcisa abafundi ngokwamaqela amalungu ama4.
 - b. Nika iqela ngalinye 'uswazi okanye ilitye lokuthetha'.
 - c. Yithi: Ungathetha kuphela xa uphethe 'uswazi / ilitye lokuthetha'.
2. **Funda imibuzo yengxoxo.**
 - a. Khumbuza abafundi ibali elifundwa notitshala laloo veki.
 - b. Bhala isicwangciso sengxoxo ebhodini.
 - c. Funda uze ucacise umbuzo ngamnye isiqalisivakalisi).
 - d. Xelela abafundi ukuba ilungu ngalinye leqela malibe nethuba lokuphendula umbuzo.
 - e. Khuthaza abafundi bacinge ngeempendulo ezahlukeyo.
3. **Yalela abafundi baqale ingxoxo.**
 - a. Yalela abafundi abaphethe 'uswazi / ilitye lokuthetha' ukuba mabaqale.
 - b. Hambahamba unika inkxaso apho ifunekayo.
 - c. Kwimizuzu embalwa yokugqibela, biza iqela lizokwabelana ngeempendulo zalo.
4. **Ukulungisa abafundi**
 - a. Chonga 3–4 yabafundi abaza kwenza iNtetho yeOrali ngoMvulo.
 - b. Xelela aba bafundi amabakulungiselele uMvulo. (Jonga isicwangciso sesifundo soPT sangoMvulo)

Izandi nemofoloji: Ubizelo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Abadingeki
oovimba
bolwazi

1. **Zinzisa abafundi neencwadi zabo zokubhala, iipensile neerula.**
 - a. Xelela abafundi babhale isihloko, 'Ubizelo' baze babhale amanani u1–5 kumda wephepha.
 - b. Biza la magama mahlanu alandelayo ukuze abafundi bawabhale ecaleni kwamanani u1–5: uvukile, uhamba, uhleka, ukhwela, uthathe
 - c. Emva koko, xelela abafundi babhale phantsi isivakalisi osibizayo, besebenzisa iimpawu zobhalo ezichanelekileyo.
 - d. Biza esi sivakalisi silandelayo. Siphinde ngokucothayo, kabini ukuba kuyimfuneko: UVukile uthathe imali.
2. **Xelela abafundi basebenzise iipensile eziyimibala ukukorekisha umsebenzi wabo.**
 - a. Bhala la magama mahlanu nesivakalisi ebhodini.
 - b. Njengoko ubhala, biza igama ngalinye.
 - c. Kwisivakalisi, yalatha iimpawu zobhalo ezisetyenzisiweyo.
 - d. Xelela abafundi barhangqe iimpazamo zabo ngepensile enombala.
 - e. Xelela abafundi babhale kwakhona iimpazamo zabo ngokuchanekileyo.
3. **Qaphela imingeni kunye nenkqubela phambili yabafundi.**
4. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoLwesihlanu.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 64.
 - b. Funda itekisi ngokuvakalayo. Xelela abafundi balandele kwiincwadi zabo njengoko ufunda.
 - c. Yenza umzekelo wokugqibezela umsebenzi wengqiqo nokuqonda ebhodini.

Qaphela: Xelela abafundi ukuba baza kwenza le misebenzi namaqabane abo ngexesha lokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.

UkuFunda noTitshala: Yenza uFundo lwaMva

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha 87

1. **Lungiselela abafundi uFundo lwaMva.**
 - a. Khumbuza abafundi ngesihloko sebali: *UZandile ufunda ukumeditheyitha*
 - b. Cacisa umsebenzi. Yithi: Namhlanje siza kulinganisa ibali lethu singamaqela.
2. **Yenza umzekelo walo msebenzi njengoku kulandelayo:**
 - a. Yithi: Xa silinganisa ibali, kufuneka sizame ukuba:
 - Sikhumbule okwenziwa nokuthethwa ngumlinganiswa wethu
 - Sithethe kwaye silinganise njengomlinganiswa wethu
 - Sisebenzise amanye amagama afana nathethwe ngumlinganiswa wethu
 - b. Ngokufutshane bonisa abafundi indlela onokulinganisa ngayo omnye wabalinganiswa.
 - c. Zama ukungakhethi umlinganiswa oyintloko kumzekelo wakho.
3. **Yalela abafundi bagqibezele umsebenzi.**
 - a. Bala ukuba bangaphi abalinganiswa ebalini.
 - b. Yahlula abafundi babe ngamaqela alingana nelo nani. Umzekelo, ukuba abalinganiswa ba5 ebalini, yahlula iklasi ibe ngamaqela ama5.
 - c. Nika umfundi ngamnye umlinganiswa.
 - d. Hamba neklasi niye phandle okanye kwindawo ethe gabalala.
 - e. Xelela amaqela ukuba alinganise ibali. Kufuneka:
 - Bakhumbule okuthethwa nokwenziwa ngumlinganiswa wabo
 - Bathethe baze benze ngokomlinganiswa wabo
 - Basebenzise amanye kumagama asetyenziswe ngumlinganiswa wabo
 - f. Njengokuba abafundi belinganisa ibali, jikeleza phakathi kwabo unike inxaso apho ifuneka khona.
4. **Vumela abafundi babelane ngomsebenzi wabo.**
 - a. Nika abafundi imizuzu embalwa yokubonisa umsebenzi wabo kwelinye iqela.
 - b. Biza iqela labelane ngomsebenzi walo neklasi.

Ukubhala: Abafundi bayacwangcisa

IXESHA:
20 imizuzu

IZIXHOBO:
Isakhelo
sokubhala

1. **Khumbuza abafundi ngesihloko sokubhala.**
 - a. Yithi, kulo mjikelo siza kubhala: Ungeniso kwidayari ngokulinga into entsha.
2. **Yalela abafundi bacinge ngeempendulo zabo zesihloko sokubhala.**
 - a. Yithi, ngoku cinga ngendlela oza kuphendula ngayo isihloko sokubhala.
 - b. Yalela abafundi babelane ngezimvo zabo neqabane.
 - c. Biza abafundi abambalwa bazokwabelana ngeempendulo zabo neklasi.
3. **Yalela abafundi bacwangcise umbhalo wabo kwiincwadi zabo zokubhala.**
 - a. Yithi: Ngoku sebenzisa imephu yengqondo ukubhala phantsi izimvo zakho uze ucwangcisele umsebenzi wokubhala.
4. **Hambahamba eklasini uze uncedise ababhali ngabanye bacwangcise.**
 - a. Yithi: Ndixelele ngezimvo zakho.
 - b. Nceda abafundi abatsala nzima bagqibezele imephu zabo zengqondo.

Isakhelo sokubhala:

Diye Dayari,
Ndizamile uku...
Ekuqaleni, ndaziva... kuba...
Ndatsala nzima nge...
Ndenza iimpazamo ezifana...
Ngexesha ndifumana ubunzima, nda...

Utitshala / umhlobo wam wandinceda / usapho lwam lwandinceda ngo...
Noxa bekunzima, ndaqhubeka ndizama kuba...
Kancinci, ndaqaphela...
Ndaziva... xa ndibona ukuba ndiba ngcono.
Ngoku ndinga... kwaye ndiziva...
Ivela
(Igama)

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 9 no10

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 64.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 9 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inkxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 9 edesikeni yalo uze ubize iQela 10.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: INtetho yeOrali

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Abadingeki
oovimba
bolwazi

1. **Hlalisa abafundi bajonge abo bafunda nabo besenza intetho yabo yeorali.**
2. **Khumbuza abafundi ngalo msebenzi ulandelayo: Wabelana ngeendaba zakho**
 - a. Sichazele ukuba zingantoni iindaba zakho. Yithi:
 - Namhlanje ndiza kunichazela nge...
 - Emva koko, yabelana nabanye ngeendaba zakho.
 - Sichazele okwenzekileyo ngendlela echanekileyo yokulandelelana kweziganeko.
 - Sichazele amanqaku aphambili kwiindaba zakho.
 - Gqibezela ngokusichazela ukuba zikwenze waziva njani iindaba zakho.
3. **Khumbuza abafundi ngezi zakhono zokwenza intetho:**
 - a. Xa usabelana ngeendaba zakho, khumbula oku:
 - Sichazele ukuba zingantoni iindaba zakho
 - Sichazele ukuba kwenzeke nini
 - Sichazele ukuba kwehlele bani oku
 - Biza izivakalisi zakho ngokuchanekileyo ngokulandelelana kwazo
 - Biza kube kanye – ungayiphindi into oyithethileyo
 - Thetha ngelizwi elivakalayo nelicacileyo
4. **Biza abafundi abakhethiweyo ngabanye ngexesha ukwenza intetho yabo.**
 - a. Yakha ukuzithemba komfundi ngokumbulela ngentetho yakhe nangokumnika ingxelo eyakhayo.
 - b. Ekupheleni kwesifundo, nika iklasu ingxelo ebanzi ukuphucula intetho yabo. Umzekelo: Ndibe nobunzima ukuva abanye benu. Ncedani nizame ukugcina ilizwi lenu livakala –sifuna ukuva into oyithethayo.

Izandi nemofoloji:

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoMvulo.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 66.
 - b. Cacisela abafundi imisebenzi yesintaksi.
 - c. Bonisa umzekelo womsebenzi ngamnye ebhodini.
 - d. Yalela abafundi bagqibezele imisebenzi ezincwadini zabo zokubhala.

Qaphela: Xelela abafundi ukuba baza kwenza le misebenzi namaqabane abo ngexesha lokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele esi sivakalisi sibhalwe ngokudibanisa:**
 - *Ngabusuku buthile, uJeeta notata wakhe babejonge inyanga.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonga ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncdo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxebele bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Yazisa ibali

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha
lentshayeleso
99

1. Yazisa ibali.

- Yithi: Kule veki siza kufunda ibali elisihloko sithi, Ngubani uKatherine Jonhson?
- Yithi: Ngabusuku buthile bufudumeleyo, uGeeta ujonga phezulu inyanga eqaqambileyp aze aphuphe ngokubhabha emke ngesiphekepheke. Utata wakhe, uMnu. Kapoor uthi akawuthandi umbono kaGeeta wokuya emajukujukwini - ukhetha ukuba afunde izibalo. Emva koko, utata wakhe umbalisela ibali elingumangaliso eliyinyani likaKatherine Johnson, ingcali yezibalo ekrelekrele. UKatherine wayekuthanda ukubala yonke into waza waya edyunivesithi eneminyaka eli14 kuphela! Noxa abanye abantu bamphatha ngendlela engathandekiyo ngenxa yebala nesini sakhe, uKatherine zange wanikezela. Wasebenzaela abakwaNASA waza wasebenzisa izakhono zakhe zezibalo ukunceda oosomajukujuku bokuqala bahamba bekhuselekile ukuya emajukujukwini. Makhe sifunde sive ngakumbi ngeenzima awahlangana nazo uKatherine.
- Buza: Ikhona into oyaziyo malunga noku?
- Bonisa ngokufutshane abafundi imifanekiso esebalini.

2. Yakha ulwazi lwemvelaphi lwabafundi.

- Yabelana uze ucacise iinkcukacha ezinikiweyo ngemvelaphi ebalini.
- Bonisa abafundi apho ibali liqhubeka khona usebenzisa imephu yeNgqokelela yamaBali.
- Buza: Ingaba unemibuzo malunga neli bali?

3. Cacisa indlela yobuchule bengqiqo nokuqonda.

- Yithi, kule veki siza kufunda indlela: Thatha izigqibo ezisekelwe kulwazi olunikiweyo.
- Cacisa le ndlela kubafundi.

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 1 no2

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 66.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 1 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 1 edesikeni yalo uze ubize iQela 2.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: Fundisa isigama

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Oonotsheluzi
besigama,
imifanekiso,
izixhobo

INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Khumbuza abafundi ngomxholo.**
 - a. Yalala abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 56.
 - b. Funda okanye ubize indawo yokutyetyiswa kolwimi kwakhona.
 - c. Bonisa abafundi uluhlu lwesigama somxholo.
 - d. Cacisa ukuba la magama aza kusinceda siqonde kwaye sithethe ngomxholo.
 - e. Bafundele uluhlu lwamagama.
2. **Sebenzisa iYLXY ukufundisa isigama.**
 - a. Fundisa esi sigama silandelayo:
 - *usozibalo: Umntu osebenzisa izibalo ukusombulula iingxaki aze aphenyule imibuzo.*
 - *amandla atsalayo: Amandla atsalela izinto emhlabeni azinqande zingandandi emoyeni zimke.*
 - *ukukhetha: Ukuphatha umntu ngendlela engathandekiyo ngenxa yokuba enguye.*
 - *uhleli phantsi: Xa umntu eyeka ukusebenza kuba emdala kwaye egqibile emsebenzini wakhe.*
3. **Sebenzisa indlela yobuchule iYLXY elungele igama ngalinye:**

Y: Yalatha emfanekisweni okanye kwisixhobo sokwenyani
 L: Linganisa igama
 X: Xelela abafundi intsingiselo yegama
 Y: Yitsho igama kwisivakalisi

Izandi nemofoloji:

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Cela abafundi bavule iincwadi zabo zokubhala kwimisebenzi yesintaksi yangoMvulo.**
 - Bhala iimpendulo ezichanekileyo ebhodini uze ucacisele abafundi.
 - Xelela abafundi bajonge iincwadi zabo baze benze izilungiso ukuba kuyimfuneko.
2. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoLwesibini.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 67.
 - b. Yalela abafundi bagqibezele imisebenzi ezincwadini zabo zokubhala.

Qaphela: Xelela abafundi ukuba baza kwenza le misebenzi namaqabane abo ngexesha lokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele esi sivakalisi sibhalwe ngokudibanisa:**
 - *UKatherine Johnson wayengumfundi okrelekrele.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonga ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncedo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxelele bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Yenza uFundo lwangaphambili

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha 101

1. **Hlalisela abafundi uFundo lwangaPhambili.**
 - a. Biza abafundi bahlale emethini okanye phantsi.
 - b. Hlala phambi kwabafundi neNgqokelela yamaBali.
 - c. Qinisekisa ukuba bonke abafundi bayayibona incwadi.
 - d. Khumbuza abafundi ngendlela yokuziphatha oyilindeleyo ngexesha lokuFunda noTitshala, umz. ukwakha isathanga; ukubeka izandla emathangeni, ukuphulaphula ngononophelo, ukuphendula xa ebuzwa, ukuphakamisa isandla ukubuza umbuzo.
2. **Yenza uFundo lwangaPhambili ngolu hlobo:**
 - a. Biza isihloko sebali: *Ngubani uKatherine Jonhson?*
 - b. Cacisa isakhono soqikelelo. Yithi: Xa sisenza uqikelelo, sisebenzisa isihloko kunye nemifanekiso ukuzama ukufumana ukuba ibali lingantoni na.
 - c. Bonisa abafundi imifanekiso kwiphepha ngalinye.
 - d. Buza: Ucinga ukuba kwenzeka ntoni apha?
 - e. Buza: Ucinga ukuba le mifanekiso inxulumana njani?

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 3 no4

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 67.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 3 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inkxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 3 edesikeni yalo uze ubize iQela 4.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: Ukubalisa amabali ngobuchule

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Lungiselela abafundi ukubalisa amabali ngobuchule.**
 - a. Cwangcisa abafundi ngokwamaqela amalungu ama4.
 - b. Xelela abafundi bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 68.
2. **Khokela abafundi bajonge umfanekiso.**
 - a. Buza: Ubona ntoni emfanekisweni?
3. **Xelela abafundi ukuba mabaqwebe ibali elifutshane malunga nomfanekiso.**
4. **Xelela abafundi indlela yokwakha ibali labo. Yithi:**
 - a. Nika umlinganiswa ngamnye ebalini lakho igama.
 - b. Xela apho ibali liqhubeka khona.
 - c. Ibali lakho malibe nesiqalo, isiqu kunye nesiphelo.
 - d. Lo mfanekiso ubonisa kuphela inxalenye yebali.
 - Lo mfanekiso usenokubonisa isiqalo sebali lakho.
 - Lo mfanekiso usenokubonisa isiqu sebali lakho.
 - Lo mfanekiso usenokubonisa isiphelo sebali lakho.
 - e. Ungaqala ibali lakho ngokuthi:
 - “Ucinga ukuba singayenza?” ____ wabuza...
 - Yayikokokuqala...
 - Usuku esasilinga ngalo ukwakha irokethi lwaluzele yimimangaliso...
5. **Yalela abafundi bagqibezele umsebenzi.**
 - a. Nika abafundi imizuzu embalwa bacinge ngebali labo bethe cwaka.
 - b. Emva koko, yalela abafundi batshintshiselane ukubalisa ibali labo kwiqela labo. Ungasebenzisa uswazi / ilitye lokuthetha ukwenza oku.
 - c. Njengoko abafundi bethetha, hambahamba uze uphulaphule.
6. **Gqibezela isifundo ngolu hlobo:**
 - a. Biza umfundi abe mnye abelane ngebali lakhe neklasi okanye buza 1–2 yabafundi imibuzo ngamabali eqela labo.
 - Buza: Belingantoni ibali likaX?
 - Buza: Yintoni oyithandileyo ngebali likaX?
 - b. Nika iklasi ingxelo ebanzi ukuphucula amabali abo. Umzekelo: Ngamanye amaxesha, ekuqaleni kwebali sixela apho ibali liqhubeka khona kwaye ngoobani na abalinganiswa. Kwixesha elizayo, zamani ukufaka olu lwazi emabalini enu.

Izandi nemofoloji:

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Cela abafundi bavule iincwadi zabo zokubhala kwimisebenzi yesintaksi yangoLwesibini.**
 - Bhala iimpendulo ezichanekileyo ebhodini uze ucacisele abafundi.
 - Xelela abafundi bajonge iincwadi zabo baze benze izilungiso ukuba kuyimfuneko.
2. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoLwesithathu.**
 - Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 69.
 - Yalela abafundi bagqibezele imisebenzi ezincwadini zabo zokubhala.

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele esi sivakalisi sibhalwe ngokudibanisa:**
 - *Uyeeta wayengazange ayicinge eyokuya kwisikolo semfundo ephakamileyo.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonga ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncedo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxelele bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Yenza uFundo lokuQala

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha 101

1. Lungiselela abafundi uFundo lokuQala.

- Hlalisa abafundi emethini.
- Bakhumbuze ngendlela yokuziphatha elindelekileyo.
- Khumbuza abafundi ngesihloko sebali: *Ngubani uKatherine Jonhson?*
- Yithi: *Ngabusuku* buthile bufudumeleyo, uGeeta ujonga phezulu inyanga eqaqambileyo aze aphuphe ngokubhabha emke ngesiphekepheke. Utata wakhe, uMnu. Kapoor uthi akawuthandi umbono kaGeeta wokuya emajukujukwini – ukhetha ukuba afunde izibalo. Emva koko, utata wakhe umbalisela ibali elingumangaliso eliyinyani likaKatherine Johnson, ingcali yezibalo ekrelekrele. UKatherine wayekuthanda ukubala yonke into waza waya edyunivesithi eneminyaka eli14 kuphela! Noxa abanye abantu bamphatha ngendlela engathandekiyo ngenxa yebala nesini sakhe, uKatherine zange wanikezela. Wasebenzaela abakwaNASA waza wasebenzisa izakhono zakhe zezibalo ukunceda oosomajukujuku bokuqala bahamba bekhuselekile ukuya emajukujukwini. Makhe sifunde sive ngakumbi ngeenzima awahlangana nazo uKatherine.
- Buza: Ikhona into oyaziyo malunga noku?

2. Yenza uFundo lwangaPhambili ngolu hlobo:

- Funda iphepha ngalinye lebali ngokuvakalayo, ngotyibiliko nangokucacileyo.
- Bonisa abafundi imifanekiso.
- Apho kuyimfuneko, yima uze ucacisele abafundi.
- Yalatha isigama njengoko sibonakala.
- Ekupheleni kwebali, buza imibuzo yoFundo 1 ngolu hlobo:
 - Bhekisa Umbuzo 1 no2 kubafundi ngabanye.
 - Bhekisa Umbuzo 3 kwiklasi yonke. Cela abafundi baxoxe ngombuzo neqabane.
 - Biza abafundi abambalwa babelane ngeempendulo.
- Khumbuza abafundi indlela yobuchule bengqiqo nokuqonda.
 - Yithi, kule veki sifunda indlela yoku: Thatha izigqibo ezisekelwe kulwazi olunikiweyo.
 - Buza abafundi: Singaqikelela sithini ngokufanekileyo ngoku esingakuchazelwanga ngumbhali? Ungaqikelela ntoni ngeengcinga / iimvakalelo zomlinganiswa?

Ukubhala: UTitshala wenza umzekelo wokuyila

IXESHA:
20 imizuzu

IZIXHOBO:
Isakhelo
sokubhala

1. **Yazisa kwakhona isihloko sokubhala neemfuno.**
 - a. Yithi, kulo mjikelo siza kubhala: Ungeniso kwidayari ngokulinga into entsha.
 - b. Cacisa iimfuno zomsebenzi:
 - Uhlobo loncwadi: Ungeniso kwidayari
 - Izivakalisi / imihlathi: Bhala ungeniso kwidayari ubuncinane ibe zizivakalisi ezi10.
 - GML: Isihlanganisi u'ne' sisetyenziswa ukuhlanganisa izinto okanye izimvo ezimbini ezizalanayo.
2. **Yenza umzekelo womsebenzi ebhodini.**
 - a. Khumbuza abafundi ngezimvo zakho kwimephu yakho yengqondo.
 - b. Bonisa abafundi indlela yokugqibezela isakhelo sokubhala usebenzisa isicwangciso sakho.
3. **Yalela abafundi baqalise ukubhala kwiincwadi zabo zokubhala.**
 - a. Yithi: ngoku sebenzisa isicwangciso sakho ukuzalisa isikhokelo sokubhala.
4. **Hambahamba eklasini uze uncede abafundi ngabanye baqalise ukubhala.**
 - a. Yithi: Masijonge kwimephu yakho yengqondo size siyisebenzisele ukuqalisa ukubhala.
 - b. Ncedisa abafundi abatsala nzima basebenzise isikhokelo sokubhala.

Isakhelo sokubhala:

Diye Dayari,
Ndizamile uku...
Ekuqaleni, ndaziva... kuba...
Ndatsala nzima nge...
Ndenza iimpazamo ezifana...
Ngexesha ndifumana ubunzima, nda...

Utitshala / umhlobo wam wandinceda / usapho lwam lwandinceda ngo...
Noxa bekunzima, ndaqhubeka ndizama kuba...
Kancinci, ndaqaphela...
Ndaziva... xa ndibona ukuba ndiba ngcono.
Ngoku ndinga... kwaye ndiziva...
Ivela
(Igama)

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 5 no6

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 69.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 5 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 5 edesikeni yalo uze ubize iQela 6.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Izandi nemofoloji:

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Cela abafundi bavule iincwadi zabo zokubhala kwimisebenzi yesintaksi yangoLwethathu.**
 - Bhala iimpendulo ezichanekileyo ebhodini uze ucacisele abafundi.
 - Xelela abafundi bajonge iincwadi zabo baze benze izilungiso ukuba kuyimfuneko.
2. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoLwesine.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 70.
 - b. Funda itekisi ngokuvakalayo. Xelela abafundi balandele kwiincwadi zabo njengoko ufunda.
 - c. Funda itekisi kwakhona, ngeli lixa, abafundi mabangenelele bafunde nawe.
 - d. Yenza umzekelo wokugqibezela umsebenzi wengqiqo nokuqonda ebhodini.

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele esi sivakalisi sibhalwe ngokudibanisa:**
 - *UKatherine wancedisa ukucwangcisa inkqubo yokuntingela okokuqala enyangeni.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonga ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncdo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxelele bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Yenza uFundo lwesiBini

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha 101

1. **Lungiselela abafundi uFundo lwesiBini.**
 - a. Hlalisa abafundi emethini.
 - b. Bakhumbuze ngendlela yokuziphatha elindelekileyo.
 - c. Khumbuza abafundi ngesihloko sebali: *Ngubani uKatherine Jonhson?*
 - d. Khumbuza abafundi indlela yobuchule bengqiqo nokuqonda.
 - Yithi, kule veki sifunda indlela yoku: Thatha izigqibo ezisekelwe kulwazi olunikiweyo.
 - Yithi, khumbula sithethile ngale nto izolo, xa ndikubuza: Ngamanye amaxesha sidinga ukuthabatha ezethu izigqibo ngokuqhubekayo ebalini. Ucinga ntoni ngesigqibo / ngesenzo somlinganiswa?
2. **Yenza uFundo lwesiBini ngolu hlobo:**
 - a. Funda iphepha ngalinye lebali ngokuvakalayo, ngotyibiliko nangokucacileyo.
 - b. Bonisa abafundi umfanekiso.
 - c. Sebenzisa imizekelo ekwiphepha lentshayelelo ukwenza umzekelo wobuchule bengqiqo nokuqonda.
 - d. Ekupheleni kwebali, buza imibuzo yoFundo 2 ngolu hlobo:
 - Bhakisa Umbuzo 1 no2 kubafundi ngabanye.
 - Bhakisa Umbuzo 3 kwiklasi yonke. Cela abafundi baxoxe ngombuzo neqabane.
 - Biza abafundi abambalwa babelane ngeempendulo.

Ukubhala: Abafundi benza uyilo

IXESHA:
20 imizuzu

IZIXHOBO:
Isakhelo
sokubhala

1. **Khumbuza abafundi ngeemfuno zomsebenzi wokubhala.**
 - a. Yithi, namhlanje siza kugqibezela umsebenzi wokubhala: Ungeniso kwidayari ngokulinga into entsha.
2. **Yalela abafundi baqhubeke nokubhala kwiincwadi zabo zokubhala.**
3. **Yahlula.**
 - a. Hambahamba egumbini uze uncede abafundi abatsala nzima bagqibezele isakhelo sokubhala.
 - b. Nika abafundi abaphambili ngolwazi umyalelo owongezelelweyo: Yongeza esinye isivakalisi kumbhalo wakho.
4. **Nika umsebenzi wasekhaya njengoko kufuneka.**
 - a. Cacisa ukuba abafundi kufuneka bagqibezele uyilo lwabo njengomsebenzi wasekhaya ukuba abakawugqibi.

Isakhelo sokubhala:

Diye Dayari,
Ndizamile uku...
Ekuqaleni, ndaziva... kuba...
Ndatsala nzima nge...
Ndenza iimpazamo ezifana...
Ngexesha ndifumana ubunzima, nda...

Utitshala / umhlobo wam wandinceda / usapho lwam lwandinceda ngo...
Noxa bekunzima, ndaqhubeka ndizama kuba...
Kancinci, ndaqaphela...
Ndaziva... xa ndibona ukuba ndiba ngcono.
Ngoku ndinga... kwaye ndiziva...
Ivela
(Igama)

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 7 no8

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 70.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 7 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 7 edesikeni yalo uze ubize iQela 8.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: Xoxa ngebali eliFundwa noTitshala

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Isicwa-ngciso
sengxoxo:

Uluvo
oluphambili
kweli bali ibi...

Ndithande
umlinganiswa
u... kuba...

Ndifunde
ukuba...

Ndinga
ukuba ibiyinto
elungileyo
/ engalu-
nganga...
kuba...

1. **Lungiselela abafundi ingxoxo yamaqela.**
 - a. Cwangcisa abafundi ngokwamaqela amalungu ama4.
 - b. Nika iqela ngalinye 'uswazi okanye ilitye lokuthetha'.
 - c. Yithi: Ungathetha kuphela xa uphethe 'uswazi / ilitye lokuthetha'.
2. **Funda imibuzo yengxoxo.**
 - a. Khumbuza abafundi ibali elifundwa notitshala laloo veki.
 - b. Bhala isicwangciso sengxoxo ebhodini.
 - c. Funda uze ucacise umbuzo ngamnye isiqalisivakalisi).
 - d. Xelela abafundi ukuba ilungu ngalinye leqela malibe nethuba lokuphendula umbuzo.
 - e. Khuthaza abafundi bacinge ngeempendulo ezahlukeyo.
3. **Yalela abafundi baqale ingxoxo.**
 - a. Yalela abafundi abaphethe 'uswazi / ilitye lokuthetha' ukuba mabaqale.
 - b. Hambahamba unika inkxaso apho ifunekayo.
 - c. Kwimizuzu embalwa yokugqibela, biza iqela lizokwabelana ngeempendulo zalo.
4. **Ukulungisa abafundi**
 - a. Chonga 3–4 yabafundi abaza kwenza iNtetho yeOrali ngoMvulo.
 - b. Xelela aba bafundi amabakulungiselele uMvulo. (Jonga isicwangciso sesifundo soPT sangoMvulo)

Izandi nemofoloji: Ubizelo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Abadingeki
oovimba
bolwazi

1. **Zinzisa abafundi neencwadi zabo zokubhala, iipensile neerula.**
 - a. Xelela abafundi babhale isihloko, 'Ubizelo' baze babhale amanani u1–5 kumda wephepha.
 - b. Biza la magama mahlanu alandelayo ukuze abafundi bawabhale ecaleni kwamanani u1–5: umbhobho, umthandazo, umshumayeli, umfundisi, umsasazi
 - c. Emva koko, xelela abafundi babhale phantsi isivakalisi osibizayo, besebenzisa iimpawu zobhalo ezichanelekileyo.
 - d. Biza esi sivakalisi silandelayo. Siphinde ngokucothayo, kabini ukuba kuyimfuneko: Umsasazi uthetha kamnadi kunomathotholo.
2. **Xelela abafundi basebenzise iipensile eziyimibala ukukorekisha umsebenzi wabo.**
 - a. Bhala la magama mahlanu nesivakalisi ebhodini.
 - b. Njengoko ubhala, biza igama ngalinye.
 - c. Kwisivakalisi, yalatha iimpawu zobhalo ezisetyenzisiweyo.
 - d. Xelela abafundi barhangqe iimpazamo zabo ngepensile enombala.
 - e. Xelela abafundi babhale kwakhona iimpazamo zabo ngokuchanekileyo.
3. **Qaphela imingeni kunye nenkqubela phambili yabafundi.**
4. **Qhelanisa abafundi nemisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yangoLwesihlanu.**
 - a. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 72.
 - b. Funda itekisi ngokuvakalayo. Xelela abafundi balandele kwiincwadi zabo njengoko ufunda.
 - c. Yenza umzekelo wokugqibezela umsebenzi wengqiqo nokuqonda ebhodini.

Qaphela: Xelela abafundi ukuba baza kwenza le misebenzi namaqabane abo ngexesha lokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.

UkuFunda noTitshala: Yenza uFundo lwaMva

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
INGqokelela
yamaBali,
iphepha 101

1. **Lungiselela abafundi uFundo lwaMva.**
 - a. Khumbuza abafundi ngesihloko sebali: *Ngubani uKatherine Jonhson?*
 - b. Cacisa umsebenzi. Yithi: Namhlanje siza kubhala uvavanyo lweNgqiqo nokuQonda ngebali.
2. **Yenza umzekelo walo msebenzi njengoku kulandelayo:**
 - a. Imibuzo yakho mayibhalwe ebhodini.
 - b. Funda umbuzo ngamnye ngokuvakalayo.
 - c. Cacisa uhlobo lwempendulo efunwa ngumbuzo ngamnye.
 - d. Umzekelo: Wayenxibe ntoni uAnna? Impendulo kufuneka isichazele ngeempahla zika-Anna.
 - e. Umzekelo: Ucinga ukuba wayefanele ukwenzantoni uAnna? Impendulo ayikho kwitekisi – abafundi kufuneka bazicingele izimvo zabo.
 - f. Bonisa abafundi ukuba ngezantsi kombuzo ngamnye kukho isiqalisivakalisi. Bacacisele ukuba kufuneka basisebenzise sibancede ekubhaleni impendulo yabo.
3. **Yalela abafundi bagqibezele umsebenzi.**
 - a. Xelela abafundi bavule iincwadi zabo zokubhala babhale umhla nesihloko: INgqiqo nokuQonda.
 - b. Xelela abafundi basebenzise 'iziqalisivakalisi' ezingezantsi kombuzo ngamnye baze babhale impendulo ezincwadini zabo.
 - c. Yalela abafundi basebenzise ulwazi lwabo lwezandi xa bebhala amagama abangawaziyo. Mabalibize igama ngokucotha baze babhale izandi abazivayo.

Ingqiqo nokuqonda ebhalwayo

1. **Kwakutheni ukuze uGeeta afune ukuya enyangeni?**
UGeeta wayefuna uku...
2. **Yintoni eyodwa awayeyibala uKatherina ngexesha wayesemncinci?**
Into eyodwa awayeyibala uKatherine yi...
3. **Wayeneminyaka emingaphi uKatherine ukuqala kwakhe esikolweni semfundo ephakamileyo?**
UKatherine waqala kwisikolo semfundo ephakamileyo ene...
4. **Zeziphi izinto ezimbini awathi wajongana nocalucalulo ngazo uKatherine?**
UKatherine wacalucalulwa kuba waye... e...
5. **Ngubani owaqhula uGeeta ngezibalo?**
___ waqhula uGeeta ngezibalo.

Ukubhala: Utitshala wenza umzekelo wokuhlela, umfundi naye uyahlela

IXESHA:
20 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yemiSebenzi
yeDBE
yemiSebenzi
2, kwiphepha
28

1. **Khumbuza abafundi ngomsebenzi wokubhala:** Ungeniso kwidayari ngokulinga into entsha.
2. **Yazisa uluhlu lwezinto ezifuna ukukhangelwa**
 - a. Yithi, namhlanje siza kuhlela umbhalo wethu sisebenzisa uluhlu lokuhlela:
 - Izivakalisi / imihlathi: Bhala ungeniso kwidayari ubuncinane ibe zizivakalisi ezi10.
 - GML: Isihlanganisi u'ne' sisetyenziswa ukuhlanganisa izinto okanye izimvo ezimbini ezizalanayo.
3. **Yenza umzekelo wokuhlela.**
 - a. Bhala isivakalisi esinempazamo ebhodini.
 - b. Bonisa abafundi indlela yokuhlela impazamo.
4. **Yalela abafundi bafunde baze bahlele umbhalo wabo.**
 - a. Yithi, ngoku lixesha lokufunda nokuhlela umbhalo wakho.
 - b. Hambahamba egumbini uze uncede abafundi abatsala nzima bafunde ze bahlele umbhalo wabo.
5. **Nika umsebenzi wokubhala weNcwadi yemiSebenzi yeDBE.**
 - a. Njengoko abafundi begqiba ukuhlela, cacisa ukuba kufuneka basebenze kwincwadi yabo yemisebenzi yeDBE.
 - b. Yalela abafundi bagqibezele:
 - KwiNcwadi yemiSebenzi yeDBE iphepha: 28
 - Gqibezela umsebenzi 'Masibhale'. Zenze uDan. Bhala ungeniso kwidayari ngokwenzeke ngexesha wawuye kwisekasi.

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Sebenza namaQela 9 no10

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

Iincwadi
zokuFunda
ngokwa-
Manqanaba
(ezingani-
kezwanga
yiNHLRP)

1. **Lungiselela abafundi ukuFunda ngokwamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Qinisekisa abafundi bayalazi iqela labo lokufunda.
 - b. Hlalisa abafundi ngababini neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo, iincwadi zokubhala neepensile.
 - c. Yalela abafundi ukuba bavule iiNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo kwiphepha 72.
2. **Hlola imisebenzi yeNcwadi yokuFunda enguNdoqo yosuku nabafundi.**
Khumbuza abafundi amabakwenze ukugqibezela umsebenzi ngamnye.
3. **Bizela iQela 9 kwindawo yakho yokuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala.**
 - a. Hlalisa iqela neeNcwadi zokuFunda ezinguNdoqo zabo.
 - b. Biza abafundi ngabanye bafunde izandi.
 - c. Biza abafundi ngabanye bagqibezele imisebenzi yokudikhowuda.
 - d. Biza umfundi ngamnye afunde amagama okanye isicatshulwa seveki edlulileyo.
 - e. Qaphela abafundi abadinga inxaso.
 - f. Qaphela izandi ezidinga ukuhlenganiswa.
4. **Ukusebenzisa iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba**
 - a. Nika iqela iincwadi zokufunda ezifumanekayo. (ezamaBanga / ezamaNqanaba)
 - b. Phulaphula umfundi ngamnye efunda encwadini ngokuvakalayo.
 - c. Ukuba kungqamene nomgaqonkqubo wesikolo, nika abafundi iiNcwadi zokuFunda ngokwamaNqanaba bagoduke nazo.
5. **Buyisela iQela 9 edesikeni yalo uze ubize iQela 10.**

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: Dlala imidlalo yesigama: Linganisa okanye Zoba

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshokhwe
nebhodi

1. **Yenza uluhlu lwawo onke amagama esigama azizenzi okanye izibizo.**
2. **Xelela abafundi uza kuhlaziya amagama esigama abawafunde kule Kota.**
3. **Nika abafundi le miyalelo ilandelayo:**
 - a. Siza kudlala u'Linganisa okanye Zoba'.
 - b. Ndiza kukhetha umfundi 'oza kwenza'.
 - c. Lo mfundi uza ngaphambili eklasini ndize ndisebeze endlebeni yakhe igama.
 - d. Lo mfundi kufuneka alinganise igama OKANYE azobe umfanekiso wegama ebhodini.
 - e. Abanye eklasini mabaphakamise izandla zabo ze baqikelele igama.
 - f. Lo mfundi 'uzokwenza' ubiza umfundi aphenndule.
 - g. Umntu ophenndule ngokuchanekileyo nguye oza kwenza. Uza ngaphambili ndize kusebeza igama kuye endlebeni.
4. **Biza umfundi wokuqala azokwenza uqale umdlalo.**

Izandi nemofoloji: Bhala iitekisi ezinokudikhowudwa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Abadingeki
oovimba
bolwazi

1. Bhala ebhodini iifonimi ezi8 ezifundwe okanye ezihlaziye ngabafundi.
2. Cacisela abafundi ukuba baza kudlala umdlalo wezandi bazonwabise.
3. Bacacisele ukuba baza kubhala amagama, izivakalisi kanti ingalilo nebali besebenzisa ezo zandi KUPHELA.
4. Yenza isivakalisi esinye esifutshane njengomzekelo usibhale ebhodini (Okanye ubhale amagama ukuba awunakho ukubhala isivakalisi.)
5. Cela abafundi bajonge ukuba amagama okanye isivakalisi sakho sichanekile na:
 - a. Ingaba siqala ngonobumba omkhulu?
 - b. Ingaba siphela ngesingxi, uphawu lombuzo okanye uphawu lokhuzo?
 - c. Ingaba usebenzise kuphela iifonimi ezi8 ezisebhodini?
6. Okulandelayo, nika abafundi imizuzu embalwa babhale amagama okanye isi/izivakalisi sabo/zabo.
7. Xelela abafundi batshintshiselane ngeencwadi omnye ajonge umsebenzi womnye.
8. Biza abafundi abanawona magama maninzi okanye ezona zivakalisi zininzi zichanekileyo, bafunde umsebenzi wabo ngokuvakalayo.
9. Njengokuba befunda, bhala amagama okanye izivakalisi ebhodini.
10. Jongisisa uqiniseke ukuba basebenzise ezi fonimi zi8 kuphela.
11. Ncoma bonke abafundi ngemizamo yabo.

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele ezi zivakalisi zibhalwe ngokudibanisa:**
 - *Ndisebenzisa izandi nokuzidibanisa ukufunda amagama.*
 - *Ndiziva ____ ngokufunda.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonga ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncdo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxebele bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Yenza umzekelo wendlela yokupapasha umbhalo wakho

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Umzekelo
kaTitshala:
umsebenzi
wokubhala

Sebenzisa eli xesha ukuze abafundi bapapashe baze banikezele nokunikezela umbhalo wabo.

Kuyaqhutywa kususelwa kwisifundo esidlulileyo.

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Yenza uVavanyo lokuFunda ngokuVakalayo ngoTyibiliko

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
iNcwadi yokuFunda enguNdoqo
iNcwadana yoHlobo

1. **Zinzisa abafundi neeNcwadi zabo zokuFunda ezinguNdoqo.**
 - a. Xelela abafundi bavule iiNcwadi zabo zokuFunda ezinguNdoqo kwiphepha lokuqala.
 - b. Xelela abafundi ukuba umntu makasebenze neqabane lakhe.
 - c. Xelela abafundi bajonge ukuba bayakwazi na ukuzifunda zonke izandi.
 - d. Xelela abafundi banikane amathuba okufunda kwakhona onke amagama neetekisi.
2. **Biza abafundi ngabanye ukuzokwenza iimvavanyo lokuFunda ngokuVakalayo ngoTyibiliko.**
 - a. Sebenzisa iimvavanyo zoFVT ezifakwe kwiNcwadana yoHlobo.
 - b. Landela imiyalelo yovavanyo lokuFVT ekwiNcwadana yoHlobo.
 - c. Rekhoda iziphumo zomfundi ngamnye.
 - d. Sebenzisa ezi ziphumo ukuhlengahlengisa amaqela akho emigangatho elinganayo.
 - e. Kwakhona, sebenzisa ezi ziphumo ukuqaphela imiba yokulungisa kwikota elandelayo.

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo ezizezika-Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: iNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi unceda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: Dlala imidlalo yesigama: Linganisa okanye Zoba

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshokhwe
nebhodi

1. **Yenza uluhlu lwawo onke amagama esigama azizenzi okanye izibizo.**
2. **Xelela abafundi uza kuhlaziya amagama esigama abawafunde kule Kota.**
3. **Nika abafundi le miyalelo ilandelayo:**
 - a. Siza kudlala u'Linganisa okanye Zoba'.
 - b. Ndiza kukhetha umfundi 'oza kwenza'.
 - c. Lo mfundi uza ngaphambili eklasini ndize ndisebeze endlebeni yakhe igama.
 - d. Lo mfundi kufuneka alinganise igama OKANYE azobe umfanekiso wegama ebhodini.
 - e. Abanye eklasini mabaphakamise izandla zabo ze baqikelele igama.
 - f. Lo mfundi 'uzokwenza' ubiza umfundi aphenndule.
 - g. Umntu ophenndule ngokuchanekileyo nguyi oza kwenza. Uza ngaphambili ndize kusebeza igama kuye endlebeni.
4. **Biza umfundi wokuqala azokwenza uqale umdlalo.**

Izandi nemofoloji: Bhala iitekisi ezinokudikhowudwa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Abadingeki
oovimba
bolwazi

1. Bhala ebhodini iifonimi ezi9 ezifundwe okanye ezihlaziye ngabafundi.
2. Cacisela abafundi ukuba baza kudlala umdlalo wezandi bazonwabise.
3. Bacacisele ukuba baza kubhala amagama, izivakalisi kanti ingalilo nebali besebenzisa ezo zandi KUPHELA.
4. Yenza isivakalisi esinye esifutshane njengomzekelo usibhale ebhodini (Okanye ubhale amagama ukuba awunakho ukubhala isivakalisi.)
5. Cela abafundi bajonge ukuba amagama okanye isivakalisi sakho sichanekile na:
 - a. Ingaba siqala ngonobumba omkhulu?
 - b. Ingaba siphela ngesingxi, uphawu lombuzo okanye uphawu lokhuzo?
 - c. Ingaba ebhodini usebenzise ezi fonimi zi9 kuphela?
6. Okulandelayo, nika abafundi imizuzu embalwa babhale amagama okanye isi/izivakalisi sabo/zabo.
7. Xelela abafundi batshintshiselane ngeencwadi omnye ajonge umsebenzi womnye.
8. Biza abafundi abanawona magama maninzi okanye ezona zivakalisi zininzi zichanekileyo, bafunde umsebenzi wabo ngokuvakalayo.
9. Njengokuba befunda, bhala amagama okanye izivakalisi ebhodini.
10. Jongisisa uqiniseke ukuba basebenzise ezi fonimi zi9 kuphela.
11. Ncoma bonke abafundi ngemizamo yabo.

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele ezi zivakalisi zibhalwe ngokudibanisa:**
 - *Ndisebenzisa izandi nokuzidibanisa ukufunda amagama.*
 - *Ndiziva _____ ngokufunda.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonga ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncdo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxebele bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Abafundi bacamngca baze bakhethe

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
lincwadi
zabafundi
zokubhala
Amaphepha
anguA4
azihambelayo

Sebenzisa eli xesha ukuze abafundi bapapashe baze banikezele nokunikezela umbhalo wabo.

Kuyaqhutywa kususelwa kwisifundo esidlulileyo.

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Yenza uVavanyo lokuFunda ngokuVakalayo ngoTyibiliko

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
iNcwadi yokuFunda enguNdoqo

iNcwadana yoHlobo

1. **Zinzisa abafundi neeNcwadi zabo zokuFunda ezinguNdoqo.**
 - a. Xelela abafundi bavule iiNcwadi zabo zokuFunda ezinguNdoqo kwiphepha lokuqala.
 - b. Xelela abafundi ukuba umntu makasebenze neqabane lakhe.
 - c. Xelela abafundi bajonge ukuba bayakwazi na ukuzifunda zonke izandi.
 - d. Xelela abafundi banikane amathuba okufunda kwakhona onke amagama neetekisi.
2. **Biza abafundi ngabanye ukuzokwenza iimvavanyo lokuFunda ngokuVakalayo ngoTyibiliko.**
 - a. Sebenzisa iimvavanyo zoFVT ezifakwe kwiNcwadana yoHlobo.
 - b. Landela imiyalelo yovavanyo lokuFVT ekwiNcwadana yoHlobo.
 - c. Rekhoda iziphumo zomfundi ngamnye.
 - d. Sebenzisa ezi ziphumo ukuhlengahlengisa amaqela akho emigangatho elinganayo.
 - e. Kwakhona, sebenzisa ezi ziphumo ukuqaphela imiba yokulungisa kwikota elandelayo.

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo ezizezika-Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: iNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi unceda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: Dlala imidlalo yesigama: Linganisa okanye Zoba

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshokhwe
nebhodi

1. **Yenza uluhlu lwawo onke amagama esigama azizenzi okanye izibizo.**
2. **Xelela abafundi uza kuhlaziya amagama esigama abawafunde kule Kota.**
3. **Nika abafundi le miyalelo ilandelayo:**
 - a. Siza kudlala u'Linganisa okanye Zoba'.
 - b. Ndiza kukhetha umfundi 'oza kwenza'.
 - c. Lo mfundi uza ngaphambili eklasini ndize ndisebeze endlebeni yakhe igama.
 - d. Lo mfundi kufuneka alinganise igama OKANYE azobe umfanekiso wegama ebhodini.
 - e. Abanye eklasini mabaphakamise izandla zabo ze baqikelele igama.
 - f. Lo mfundi 'uzokwenza' ubiza umfundi aphenndule.
 - g. Umntu ophenndule ngokuchanekileyo nguye oza kwenza. Uza ngaphambili ndize kusebeza igama kuye endlebeni.
4. **Biza umfundi wokuqala azokwenza uqale umdlalo.**

Izandi nemofoloji: Bhala iitekisi ezinokudikhowudwa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Abadingeki
oovimba
bolwazi

1. Bhala ebhodini iifonimi ezi10 ezifundwe okanye ezihlaziye ngabafundi.
2. Cacisela abafundi ukuba baza kudlala umdlalo wezandi bazonwabise.
3. Bacacisele ukuba baza kubhala amagama, izivakalisi kanti ingalilo nebali besebenzisa ezo zandi KUPHELA.
4. Yenza isivakalisi esinye esifutshane njengomzekelo usibhale ebhodini (Okanye ubhale amagama ukuba awunakho ukubhala isivakalisi.)
5. Cela abafundi bajonge ukuba amagama okanye isivakalisi sakho sichanekile na:
 - a. Ingaba siqala ngonobumba omkhulu?
 - b. Ingaba siphela ngesingxi, uphawu lombuzo okanye uphawu lokhuzo?
 - c. Ingaba usebenzise kuphela iifonimi ezi10 ezisebhodini?
6. Okulandelayo, nika abafundi imizuzu embalwa babhale amagama okanye isi/izivakalisi sabo/zabo.
7. Xelela abafundi batshintshiselane ngeencwadi omnye ajonge umsebenzi womnye.
8. Biza abafundi abanawona magama maninzi okanye ezona zivakalisi zininzi zichanekileyo, bafunde umsebenzi wabo ngokuvakalayo.
9. Njengokuba befunda, bhala amagama okanye izivakalisi ebhodini.
10. Jongisisa uqiniseke ukuba basebenzise ezi fonimi zi10 kuphela.
11. Ncoma bonke abafundi ngemizamo yabo.

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele ezi zivakalisi zibhalwe ngokudibanisa:**
 - *Ndisebenzisa izandi nokuzidibanisa ukufunda amagama.*
 - *Ndiziva _____ ngokufunda.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonga ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncdo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxebele bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Abafundi bapapasha umsebenzi wabo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
lincwadi
zabafundi
zokubhala
Amaphepha
anguA4
azihambelayo

Sebenzisa eli xesha ukuze abafundi bapapashe baze banikezele nokunikezela umbhalo wabo.

Kuyaqhutywa kususelwa kwisifundo esidlulileyo.

Ukubhala: Abafundi bapapasha umsebenzi wabo

IXESHA:
20 imizuzu

IZIXHOBO:
lincwadi
zabafundi
zokubhala

Amaphepha
anguA4
azihambelayo

Sebenzisa eli xesha ukuze abafundi bapapashe baze banikezele nokunikezela umbhalo wabo.

Kuyaqhutywa kususelwa kwisifundo esidlulileyo.

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Yenza uVavanyo lokuFunda ngokuVakalayo ngoTyibiliko

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

INcwadana
yoHlolo

1. **Zinzisa abafundi neeNcwadi zabo zokuFunda ezinguNdoqo.**
 - a. Xelela abafundi bavule iiNcwadi zabo zokuFunda ezinguNdoqo kwiphepha lokuqala.
 - b. Xelela abafundi ukuba umntu makasebenze neqabane lakhe.
 - c. Xelela abafundi bajonge ukuba bayakwazi na ukuzifunda zonke izandi.
 - d. Xelela abafundi banikane amathuba okufunda kwakhona onke amagama neetekisi.
2. **Biza abafundi ngabanye ukuzokwenza iimvavanyo lokuFunda ngokuVakalayo ngoTyibiliko.**
 - a. Sebenzisa iimvavanyo zoFVT ezifakwe kwiNcwadana yoHlolo.
 - b. Landela imiyalelo yovavanyo lokuFVT ekwiNcwadana yoHlolo.
 - c. Rekhoda iziphumo zomfundi ngamnye.
 - d. Sebenzisa ezi ziphumo ukuhlengahlengisa amaqela akho emigangatho elinganayo.
 - e. Kwakhona, sebenzisa ezi ziphumo ukuqaphela imiba yokulungisa kwikota elandelayo.

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Izandi nemofoloji: Bhala iitekisi ezinokudikhowudwa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Abadingeki
oovimba
bolwazi

1. Bhala ebhodini iifonimi ezi11 ezifundwe okanye ezihlaziye ngabafundi.
2. Cacisela abafundi ukuba baza kudlala umdlalo wezandi bazonwabise.
3. Bacacisele ukuba baza kubhala amagama, izivakalisi kanti ingalilo nebali besebenzisa ezo zandi KUPHELA.
4. Yenza isivakalisi esinye esifutshane njengomzekelo usibhale ebhodini (Okanye ubhale amagama ukuba awunakho ukubhala isivakalisi.)
5. Cela abafundi bajonge ukuba amagama okanye isivakalisi sakho sichanekile na:
 - a. Ingaba siqala ngonobumba omkhulu?
 - b. Ingaba siphela ngesingxi, uphawu lombuzo okanye uphawu lokhuzo?
 - c. Ingaba usebenzise kuphela iifonimi ezi11 ezisebhodini?
6. Okulandelayo, nika abafundi imizuzu embalwa babhale amagama okanye isi/izivakalisi sabo/zabo.
7. Xelela abafundi batshintshiselane ngeencwadi omnye ajonge umsebenzi womnye.
8. Biza abafundi abanawona magama maninzi okanye ezona zivakalisi zininzi zichanekileyo, bafunde umsebenzi wabo ngokuvakalayo.
9. Njengokuba befunda, bhala amagama okanye izivakalisi ebhodini.
10. Jongisisa uqiniseke ukuba basebenzise ezi fonimi zi11 kuphela.
11. Ncoma bonke abafundi ngemizamo yabo.

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele ezi zivakalisi zibhalwe ngokudibanisa:**
 - *Ndisebenzisa izandi nokuzidibanisa ukufunda amagama.*
 - *Ndiziva ____ ngokufunda.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonga ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncdo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxebele bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Yenza umzekelo wendlela yokwenza intetho ngomsebenzi wakho

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Imibhalo
yabafundi
epapa-
shiweyo

Sebenzisa eli xesha ukuze abafundi bapapashe baze banikezele nokunikezela umbhalo wabo.

Kuqhubeka isifundo sangaphambili.

Ukubhala: Yenza umzekelo wendlela yokwenza intetho ngomsebenzi wakho

IXESHA:
20 imizuzu

IZIXHOBO:
Imibhalo
yabafundi
epapa-
shiweyo

Sebenzisa eli xesha ukuze abafundi bapapashe baze banikezele nokunikezela umbhalo wabo.

Kuqhubeka isifundo sangaphambili.

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Yenza uVavanyo lokuFunda ngokuVakalayo ngoTyibiliko

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo
INcwadana
yoHlolo

1. **Zinzisa abafundi neeNcwadi zabo zokuFunda ezinguNdoqo.**
 - a. Xelela abafundi bavule iiNcwadi zabo zokuFunda ezinguNdoqo kwiphepha lokuqala.
 - b. Xelela abafundi ukuba umntu makasebenze neqabane lakhe.
 - c. Xelela abafundi bajonge ukuba bayakwazi na ukuzifunda zonke izandi.
 - d. Xelela abafundi banikane amathuba okufunda kwakhona onke amagama neetekisi.
2. **Biza abafundi ngabanye ukuzokwenza iimvavanyo lokuFunda ngokuVakalayo ngoTyibiliko.**
 - a. Sebenzisa iimvavanyo zoFVT ezifakwe kwiNcwadana yoHlolo.
 - b. Landela imiyalelo yovavanyo lokuFVT ekwiNcwadana yoHlolo.
 - c. Rekhoda iziphumo zomfundi ngamnye.
 - d. Sebenzisa ezi ziphumo ukuhlengahlengisa amaqela akho emigangatho elinganayo.
 - e. Kwakhona, sebenzisa ezi ziphumo ukuqaphela imiba yokulungisa kwikota elandelayo.

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: Dlala imidlalo yesigama: Linganisa okanye Zoba

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshokhwe
nebhodi

1. **Yenza uluhlu lwawo onke amagama esigama azizenzi okanye izibizo.**
2. **Xelela abafundi uza kuhlaziya amagama esigama abawafunde kule Kota.**
3. **Nika abafundi le miyalelo ilandelayo:**
 - a. Siza kudlala u'Linganisa okanye Zoba'.
 - b. Ndiza kukhetha umfundi 'oza kwenza'.
 - c. Lo mfundi uza ngaphambili eklasini ndize ndisebeze endlebeni yakhe igama.
 - d. Lo mfundi kufuneka alinganise igama OKANYE azobe umfanekiso wegama ebhodini.
 - e. Abanye eklasini mabaphakamise izandla zabo ze baqikelele igama.
 - f. Lo mfundi 'uzokwenza' ubiza umfundi aphenndule.
 - g. Umntu ophenndule ngokuchanekileyo nguye oza kwenza. Uza ngaphambili ndize kusebeza igama kuye endlebeni.
4. **Biza umfundi wokuqala azokwenza uqale umdlalo.**

Izandi nemofoloji: Yakha uze uxhome amagama

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Intlama
yokudlala,
udongwe
lokudlala,
iziciko
zebhotile,
iwulu, ipasta,
njl.njl.

1. Yiya kwindawo evulekileyo.
2. Bonisa abafundi indawo yabo yokusebenzela.
3. Bonisa abafundi indawo yabo yokuxhoma.
4. Bahlule abafundi babe ngamaqela ama2-4.
5. Hambisa izixhobo ezikhoyo kwiqela ngalinye.
6. Xelela iqela ngalinye ukuba malicinge ngegama abanokulibhala.
7. Okulandelayo, xelela amaqela asebenzise izixhobo ukwakha elo gama.
8. Akugqiba ukwakha igama amaqela, mabalixhome kwindawo yokuxhoma.
9. Bavumele abafundi bahambahambe bafunde amagama omntu wonke.
10. Babulele abafundi ubacele baqoqoshe.

UkuFunda noTitshala: Abafundi benza intetho ngomsebenzi wabo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Imibhalo
yabafundi
epapa-
shiweyo

Sebenzisa eli xesha ukuze abafundi bapapashe baze banikezele nokunikezela umbhalo wabo.

1. **Yazisa kwakhona ukunikezela kubafundi.**
 - a. Yithi: Khumbulani ukuba namhlanje siza kunikezela imibhalo yethu epapashiweyo.
 - b. Yithi: Xa sinikezela imibhalo yethu, sabelana ngayo nabanye. Sichaza umzobo wethu sifunde umbhalo wethu. Sithetha ngokuvakalayo nangokucacileyo ukuze kuve wonke umntu.
 - c. Yithi: Sakugqiba ukuthetha, singahambamba egumbini sibonise wonke umntu umzobo wethu.
 - d. Yithi: Xa abanye besenza unikezela, siphulaphula ngenyameko. Sisoloko sibonisa ububele siqhwabe bakugqiba.
2. **Biza abafundi bazokunikezela phambi kweklasi.**
 - a. Biza abafundi ngabanye beze ngaphambili ukuzokwenza intetho.
 - b. Banike imizuzu e1–2 bachaze imizobo yabo baze bafunde imibhalo yabo.
 - c. Bakugqiba, mabahambahambe babonise imizobo yabo.
 - d. Ngethuba abafundi benikezela, qinisekisa ukuba ikhosi iphulaphule ngenyameko. Bakhumbuze ukuqhwabela umfundi ngamnye onikezelayo.

Ukubhala: Abafundi bayaqhuba nokunikezela imibhalo yabo

IXESHA:
20 imizuzu

IZIXHOBO:
Isakhelo
sokubhala:
Ileyibhile:
Igama

Sebenzisa eli xesha ukuze abafundi bapapashe baze banikezele nokunikezela umbhalo wabo.

1. **Qhuba ubiza abafundi bazokunikezela phambi kweklasi.**
 - a. Biza abafundi ngabanye beze ngaphambili ukuzokwenza intetho.
 - b. Banike imizuzu e1–2 bachaze imizobo yabo baze bafunde imibhalo yabo.
 - c. Bakugqiba, mabahambahambe babonise imizobo yabo.
2. **Ngethuba abafundi benikezela, qinisekisa ukuba ikhosi iphulaphule ngenyameko. Bakhumbuze ukuqhwabela umfundi ngamnye onikezelayo.**
3. **Xhoma encwadini yekhosi okanye ebhodini yezaziso yonke imisebenzi yabafundi epapashiweyo.**

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Yenza uVavanyo lokuFunda ngokuVakalayo ngoTyibiliko

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
iNcwadi yokuFunda enguNdoqo
iNcwadana yoHlobo

1. **Zinzisa abafundi neeNcwadi zabo zokuFunda ezinguNdoqo.**
 - a. Xelela abafundi bavule iiNcwadi zabo zokuFunda ezinguNdoqo kwiphepha lokuqala.
 - b. Xelela abafundi ukuba umntu makasebenze neqabane lakhe.
 - c. Xelela abafundi bajonge ukuba bayakwazi na ukuzifunda zonke izandi.
 - d. Xelela abafundi banikane amathuba okufunda kwakhona onke amagama neetekisi.
2. **Biza abafundi ngabanye ukuzokwenza iimvavanyo lokuFunda ngokuVakalayo ngoTyibiliko.**
 - a. Sebenzisa iimvavanyo zoFVT ezifakwe kwiNcwadana yoHlobo.
 - b. Landela imiyalelo yovavanyo lokuFVT ekwiNcwadana yoHlobo.
 - c. Rekhoda iziphumo zomfundi ngamnye.
 - d. Sebenzisa ezi ziphumo ukuhlengahlengisa amaqela akho emigangatho elinganayo.
 - e. Kwakhona, sebenzisa ezi ziphumo ukuqaphela imiba yokulungisa kwikota elandelayo.

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo ezizezika-Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: iiNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi unceda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: Dlala imidlalo yesigama: Isibizo okanye isenzi?

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Abadingeki
oovimba
bolwazi

1. **Yenza uluhlu lwawo onke amagama esigama azizenzi okanye izibizo.**
2. **Xelela abafundi ukuba izibizo ngamagama athiyayo zize izenzi zibe ngamagama enzayo.**
3. **Nika abafundi le miyalelo ilandelayo:**
 - a. Siza kudlala u'isibizo okanye isenzi'.
 - b. Ndiza kubiza igama.
 - c. Ukuba sisibizo, kufuneka uphakamise umnwe omnye.
 - d. Ukuba sisenzi phakamisa iminwe emibini.
 - e. Niya kuthi, nisebenze ngababini nenze isivakalisi ngelo gama nibonise intsingiselo yalo.
 - f. Ndiza kubiza izibini ezahlukileyo zinike izivakalisi zazo.
4. **Biza igama lokuqala uqale umdlalo.**

Izandi nemofoloji: Yakha uze uxhome amagama

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Intlama
yokudlala,
udongwe
lokudlala,
iziciko
zebhote,
iwulu, ipasta,
njl.njl.

1. Yiya kwindawo evulekileyo.
2. Bonisa abafundi indawo yabo yokusebenzela.
3. Bonisa abafundi indawo yabo yokuxhoma.
4. Bahlule abafundi babe ngamaqela ama2-4.
5. Hambisa izixhobo ezikhoyo kwiqela ngalinye.
6. Xelela iqela ngalinye ukuba malicinge ngegama abanokulibhala.
7. Okulandelayo, xelela amaqela asebenzise izixhobo ukwakha elo gama.
8. Akugqiba ukwakha igama amaqela, mabalixhome kwindawo yokuxhoma.
9. Bavumele abafundi bahambahambe bafunde amagama omntu wonke.
10. Babulele abafundi ubacele baqoqoshe.

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele ezi zivakalisi zibhalwe ngokudibanisa:**
 - *Ndisebenzisa izandi nokuzidibanisa ukufunda amagama.*
 - *Ndiziva ____ ngokufunda.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonga ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncdo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxebele bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Abafundi bayaqhuba nokunikezela imibhalo yabo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Imibhalo
yabafundi
epapa-
shiweyo

Sebenzisa eli xesha ukuze abafundi bapapashe baze banikezele nokunikezela umbhalo wabo.

1. **Qhuba ubiza abafundi bazokunikezela phambi kweklasi.**
 - a. Biza abafundi ngabanye beze ngaphambili ukuzokwenza intetho.
 - b. Banike imizuzu e1-2 bachaze imizobo yabo baze bafunde imibhalo yabo.
 - c. Bakugqiba, mabahambahambe babonise imizobo yabo.
2. **Ngethuba abafundi benikezela, qinisekisa ukuba ikhosi iphulaphule ngenyameko. Bakhumbuze ukuqhwabela umfundi ngamnye onikezelayo.**
3. **Xhoma encwadini yekhosi okanye ebhodini yezaziso yonke imisebenzi yabafundi epapashiweyo.**

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Yenza uVavanyo lokuFunda ngokuVakalayo ngoTyibiliko

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi yokuFunda enguNdoqo
INcwadana yoHlobo

1. **Zinzisa abafundi neeNcwadi zabo zokuFunda ezinguNdoqo.**
 - a. Xelela abafundi bavule iiNcwadi zabo zokuFunda ezinguNdoqo kwiphepha lokuqala.
 - b. Xelela abafundi ukuba umntu makasebenze neqabane lakhe.
 - c. Xelela abafundi bajonge ukuba bayakwazi na ukuzifunda zonke izandi.
 - d. Xelela abafundi banikane amathuba okufunda kwakhona onke amagama neetekisi.
2. **Biza abafundi ngabanye ukuzokwenza iimvavanyo lokuFunda ngokuVakalayo ngoTyibiliko.**
 - a. Sebenzisa iimvavanyo zoFVT ezifakwe kwiNcwadana yoHlobo.
 - b. Landela imiyalelo yovavanyo lokuFVT ekwiNcwadana yoHlobo.
 - c. Rekhoda iziphumo zomfundi ngamnye.
 - d. Sebenzisa ezi ziphumo ukuhlengahlengisa amaqela akho emigangatho elinganayo.
 - e. Kwakhona, sebenzisa ezi ziphumo ukuqaphela imiba yokulungisa kwikota elandelayo.

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo ezizezika-Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi unceda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: Dlala imidlalo yesigama: Isibizo okanye isenzi?

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Abadingeki
oovimba
bolwazi

1. **Yenza uluhlu lwawo onke amagama esigama azizenzi okanye izibizo.**
2. **Xelela abafundi ukuba izibizo ngamagama athiyayo zize izenzi zibe ngamagama enzayo.**
3. **Nika abafundi le miyalelo ilandelayo:**
 - a. Siza kudlala u'isibizo okanye isenzi'.
 - b. Ndiza kubiza igama.
 - c. Ukuba sisibizo, kufuneka uphakamise umnwe omnye.
 - d. Ukuba sisenzi phakamisa iminwe emibini.
 - e. Niya kuthi, nisebenze ngababini nenze isivakalisi ngelo gama nibonise intsingiselo yalo.
 - f. Ndiza kubiza izibini ezahlukeyo zinike izivakalisi zazo.
4. **Biza igama lokuqala uqale umdlalo.**

Izandi nemofoloji: Yakha uze uxhome amagama

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Intlama
yokudlala,
udongwe
lokudlala,
iziciko
zebhote,
iwulu, ipasta,
njl.njl.

1. Yiya kwindawo evulekileyo.
2. Bonisa abafundi indawo yabo yokusebenzela.
3. Bonisa abafundi indawo yabo yokuxhoma.
4. Bahlule abafundi babe ngamaqela ama2-4.
5. Hambisa izixhobo ezikhoyo kwiqela ngalinye.
6. Xelela iqela ngalinye ukuba malicinge ngegama abanokulibhala.
7. Okulandelayo, xelela amaqela asebenzise izixhobo ukwakha elo gama.
8. Akugqiba ukwakha igama amaqela, mabalixhome kwindawo yokuxhoma.
9. Bavumele abafundi bahambahambe bafunde amagama omntu wonke.
10. Babulele abafundi ubacele baqoqoshe.

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele ezi zivakalisi zibhalwe ngokudibanisa:**
 - *Ndisebenzisa izandi nokuzidibanisa ukufunda amagama.*
 - *Ndiziva ____ ngokufunda.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonge ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncedo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxebele bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Abafundi bayaqhuba nokunikezela imibhalo yabo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Imibhalo
yabafundi
epapa-
shiweyo

Sebenzisa eli xesha ukuze abafundi bapapashe baze banikezele nokunikezela umbhalo wabo.

1. **Qhuba ubiza abafundi bazokunikezela phambi kweklasi.**
 - a. Biza abafundi ngabanye beze ngaphambili ukuzokwenza intetho.
 - b. Banike imizuzu e1-2 bachaze imizobo yabo baze bafunde imibhalo yabo.
 - c. Bakugqiba, mabahambahambe babonise imizobo yabo.
2. **Ngethuba abafundi benikezela, qinisekisa ukuba ikhosi iphulaphule ngenyameko. Bakhumbuze ukuqhwabela umfundi ngamnye onikezelayo.**
3. **Xhoma encwadini yekhosi okanye ebhodini yezaziso yonke imisebenzi yabafundi epapashiweyo.**

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Yenza uVavanyo lokuFunda ngokuVakalayo ngoTyibiliko

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
iNcwadi yokuFunda enguNdoqo
iNcwadana yoHlobo

1. **Zinzisa abafundi neeNcwadi zabo zokuFunda ezinguNdoqo.**
 - a. Xelela abafundi bavule iiNcwadi zabo zokuFunda ezinguNdoqo kwiphepha lokuqala.
 - b. Xelela abafundi ukuba umntu makasebenze neqabane lakhe.
 - c. Xelela abafundi bajonge ukuba bayakwazi na ukuzifunda zonke izandi.
 - d. Xelela abafundi banikane amathuba okufunda kwakhona onke amagama neetekisi.
2. **Biza abafundi ngabanye ukuzokwenza iimvavanyo lokuFunda ngokuVakalayo ngoTyibiliko.**
 - a. Sebenzisa iimvavanyo zoFVT ezifakwe kwiNcwadana yoHlobo.
 - b. Landela imiyalelo yovavanyo lokuFVT ekwiNcwadana yoHlobo.
 - c. Rekhoda iziphumo zomfundi ngamnye.
 - d. Sebenzisa ezi ziphumo ukuhlengahlengisa amaqela akho emigangatho elinganayo.
 - e. Kwakhona, sebenzisa ezi ziphumo ukuqaphela imiba yokulungisa kwikota elandelayo.

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo ezizezika-Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: iNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi unceda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: Dlala imidlalo yesigama: Isibizo okanye isenzi?

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Oonotsheluzi
besigama,
imifanekiso,
izixhobo

1. **Yenza uluhlu lwawo onke amagama esigama azizenzi okanye izibizo.**
2. **Xelela abafundi ukuba izibizo ngamagama athiyayo zize izenzi zibe ngamagama enzayo.**
3. **Nika abafundi le miyalelo ilandelayo:**
 - a. Siza kudlala u'isibizo okanye isenzi'.
 - b. Ndiza kubiza igama.
 - c. Ukuba sisibizo, kufuneka uphakamise umnwe omnye.
 - d. Ukuba sisenzi phakamisa iminwe emibini.
 - e. Niya kuthi, nisebenze ngababini nenze isivakalisi ngelo gama nibonise intsingiselo yalo.
 - f. Ndiza kubiza izibini ezahlukeyo zinike izivakalisi zazo.
4. **Biza igama lokuqala uqale umdlalo.**

Izandi nemofoloji: Yakha uze uxhome amagama

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Intlama
yokudlala,
udongwe
lokudlala,
iziciko
zebhoto,
iwulu, ipasta,
njl.njl.

1. Yiya kwindawo evulekileyo.
2. Bonisa abafundi indawo yabo yokusebenzela.
3. Bonisa abafundi indawo yabo yokuxhoma.
4. Bahlule abafundi babe ngamaqela ama2-4.
5. Hambisa izixhobo ezikhoyo kwiqela ngalinye.
6. Xelela iqela ngalinye ukuba malicinge ngegama abanokulibhala.
7. Okulandelayo, xelela amaqela asebenzise izixhobo ukwakha elo gama.
8. Akugqiba ukwakha igama amaqela, mabalixhome kwindawo yokuxhoma.
9. Bavumele abafundi bahambahambe bafunde amagama omntu wonke.
10. Babulele abafundi ubacele baqoqoshe.

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele ezi zivakalisi zibhalwe ngokudibanisa:**
 - *Ndisebenzisa izandi nokuzidibanisa ukufunda amagama.*
 - *Ndiziva ____ ngokufunda.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonge ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncdo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxebele bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Abafundi bayaqhuba nokunikezela imibhalo yabo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Imibhalo
yabafundi
epapa-
shiweyo

Sebenzisa eli xesha ukuze abafundi bapapashe baze banikezele nokunikezela umbhalo wabo.

1. **Qhuba ubiza abafundi bazokunikezela phambi kweklasi.**
 - a. Biza abafundi ngabanye beze ngaphambili ukuzokwenza intetho.
 - b. Banike imizuzu e1-2 bachaze imizobo yabo baze bafunde imibhalo yabo.
 - c. Bakugqiba, mabahambahambe babonise imizobo yabo.
2. **Ngethuba abafundi benikezela, qinisekisa ukuba ikhosi iphulaphule ngenyameko. Bakhumbuze ukuqhwabela umfundi ngamnye onikezelayo.**
3. **Xhoma encwadini yekhosi okanye ebhodini yezaziso yonke imisebenzi yabafundi epapashiweyo.**

Ukubhala: Abafundi bayaqhuba nokunikezela imibhalo yabo

IXESHA:
20 imizuzu

IZIXHOBO:
Imibhalo
yabafundi
epapa-
shiweyo

Sebenzisa eli xesha ukuze abafundi bapapashe baze banikezele nokunikezela umbhalo wabo.

1. **Qhuba ubiza abafundi bazokunikezela phambi kweklasi.**
 - a. Biza abafundi ngabanye beze ngaphambili ukuzokwenza intetho.
 - b. Banike imizuzu e1–2 bachaze imizobo yabo baze bafunde imibhalo yabo.
 - c. Bakugqiba, mabahambahambe babonise imizobo yabo.
2. **Ngethuba abafundi benikezela, qinisekisa ukuba iklasi iphulaphule ngenyameko. Bakhumbuze ukuqhwabela umfundi ngamnye onikezelayo.**
3. **Xhoma encwadini yeklasi okanye ebhodini yezaziso yonke imisebenzi yabafundi epapashiweyo.**

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Yenza uVavanyo lokuFunda ngokuVakalayo ngoTyibiliko

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo
INcwadana
yoHlolo

1. **Zinzisa abafundi neeNcwadi zabo zokuFunda ezinguNdoqo.**
 - a. Xelela abafundi bavule iiNcwadi zabo zokuFunda ezinguNdoqo kwiphepha lokuqala.
 - b. Xelela abafundi ukuba umntu makasebenze neqabane lakhe.
 - c. Xelela abafundi bajonge ukuba bayakwazi na ukuzifunda zonke izandi.
 - d. Xelela abafundi banikane amathuba okufunda kwakhona onke amagama neetekisi.
2. **Biza abafundi ngabanye ukuzokwenza iimvavanyo lokuFunda ngokuVakalayo ngoTyibiliko.**
 - a. Sebenzisa iimvavanyo zoFVT ezifakwe kwiNcwadana yoHlolo.
 - b. Landela imiyalelo yovavanyo lokuFVT ekwiNcwadana yoHlolo.
 - c. Rekhoda iziphumo zomfundi ngamnye.
 - d. Sebenzisa ezi ziphumo ukuhlengahlengisa amaqela akho emigangatho elinganayo.
 - e. Kwakhona, sebenzisa ezi ziphumo ukuqaphela imiba yokulungisa kwikota elandelayo.

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo
ezizezika-
Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: liNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi uncenda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Izandi nemofoloji: Yakha uze uxhome amagama

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Intlama
yokudlala,
udongwe
lokudlala,
iziciko
zebhotile,
iwulu, ipasta,
njl.njl.

1. Yiya kwindawo evulekileyo.
2. Bonisa abafundi indawo yabo yokusebenzela.
3. Bonisa abafundi indawo yabo yokuxhoma.
4. Bahlule abafundi babe ngamaqela ama2-4.
5. Hambisa izixhobo ezikhoyo kwiqela ngalinye.
6. Xelela iqela ngalinye ukuba malicinge ngegama abanokulibhala.
7. Okulandelayo, xelela amaqela asebenzise izixhobo ukwakha elo gama.
8. Akugqiba ukwakha igama amaqela, mabalixhome kwindawo yokuxhoma.
9. Bavumele abafundi bahambahambe bafunde amagama omntu wonke.
10. Babulele abafundi ubacele baqoqoshe.

Ukubhala ngesandla: Qhelanisa ukubhala ngesandla ngokudibanisa

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Itshati
yokubhala
ngesandla

1. **Lungiselela abafundi ukubhala ngesandla.**
 - a. Yithi: Masifudumeze iminwe yethu ngokwenza ngathi sidlala ipiyano.
 - b. Jonga uze ulungise indlela yokuhlala yabafundi kunye nendlela yokubamba ipensile.
2. **Bonisa indlela yokubhala uze ugqibezele ezi zivakalisi zibhalwe ngokudibanisa:**
 - *Ndisebenzisa izandi nokuzidibanisa ukufunda amagama.*
 - *Ndiziva ____ ngokufunda.*
 - a. Njengoko ubhala, cacisa indawo apho uqala khona, icala oya ngakulo kunye nezikhewu phakathi kwamagama.
 - b. Yalela abafundi babhale esi sivakalisi / ezi zivakalisi kwiincwadi zabo zokubhala.
 - c. Hambahamba ujonga ukubunjwa konobumba ngumfundi ngamnye: ukubunjwa konobumba, ubungakanani bonobumba kunye nezikhewu.
 - d. Xhasa abafundi abadinga uncdo.
3. **Yenza abafundi baqonde ngesantya sokubhala kunye nokuchaneka.**
 - a. Xa uninzi lwabafundi lugqibile, yithi, 'yima'.
 - b. Xelela abafundi baqaphele umgama abaselebewuhambile.
 - c. Ukuba abagqibanga, baxebele bazame ukubhala ngokukhawuleza ngengomso.
 - d. Kananjalo yenza abafundi bathelekise imibhalo yabo kowakho ebhodini.
 - e. Bacele baqaphele ukuba ziingaphi na iimpazamo abazenzileyo.

UkuFunda noTitshala: Abafundi bayaqhuba nokunikezela imibhalo yabo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Imibhalo
yabafundi
epapa-
shiweyo

Sebenzisa eli xesha ukuze abafundi bapapashe baze banikezele nokunikezela umbhalo wabo.

1. **Qhuba ubiza abafundi bazokunikezela phambi kweklasi.**
 - a. Biza abafundi ngabanye beze ngaphambili ukuzokwenza intetho.
 - b. Banike imizuzu e1–2 bachaze imizobo yabo baze bafunde imibhalo yabo.
 - c. Bakugqiba, mabahambahambe babonise imizobo yabo.
2. **Ngethuba abafundi benikezela, qinisekisa ukuba iklasi iphulaphule ngenyameko. Bakhumbuze ukuqhwabela umfundi ngamnye onikezelayo.**
3. **Xhoma encwadini yeklasi okanye ebhodini yezaziso yonke imisebenzi yabafundi epapashiweyo.**

Ukubhala: Abafundi bayaqhuba nokunikezela imibhalo yabo

IXESHA:
20 imizuzu

IZIXHOBO:
Imibhalo
yabafundi
epapa-
shiweyo

Sebenzisa eli xesha ukuze abafundi bapapashe baze banikezele nokunikezela umbhalo wabo.

1. **Qhuba ubiza abafundi bazokunikezela phambi kweklasi.**
 - a. Biza abafundi ngabanye beze ngaphambili ukuzokwenza intetho.
 - b. Banike imizuzu e1–2 bachaze imizobo yabo baze bafunde imibhalo yabo.
 - c. Bakugqiba, mabahambahambe babonise imizobo yabo.
2. **Ngethuba abafundi benikezela, qinisekisa ukuba iklasi iphulaphule ngenyameko. Bakhumbuze ukuqhwabela umfundi ngamnye onikezelayo.**
3. **Xhoma encwadini yeklasi okanye ebhodini yezaziso yonke imisebenzi yabafundi epapashiweyo.**

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Yenza uVavanyo lokuFunda ngokuVakalayo ngoTyibiliko

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
INcwadi yokuFunda enguNdoqo
INcwadana yoHlobo

1. **Zinzisa abafundi neeNcwadi zabo zokuFunda ezinguNdoqo.**
 - a. Xelela abafundi bavule iiNcwadi zabo zokuFunda ezinguNdoqo kwiphepha lokuqala.
 - b. Xelela abafundi ukuba umntu makasebenze neqabane lakhe.
 - c. Xelela abafundi bajonge ukuba bayakwazi na ukuzifunda zonke izandi.
 - d. Xelela abafundi banikane amathuba okufunda kwakhona onke amagama neetekisi.
2. **Biza abafundi ngabanye ukuzokwenza iimvavanyo lokuFunda ngokuVakalayo ngoTyibiliko.**
 - a. Sebenzisa iimvavanyo zoFVT ezifakwe kwiNcwadana yoHlobo.
 - b. Landela imiyalelo yovavanyo lokuFVT ekwiNcwadana yoHlobo.
 - c. Rekhoda iziphumo zomfundi ngamnye.
 - d. Sebenzisa ezi ziphumo ukuhlengahlengisa amaqela akho emigangatho elinganayo.
 - e. Kwakhona, sebenzisa ezi ziphumo ukuqaphela imiba yokulungisa kwikota elandelayo.

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo ezizezika-Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: iiNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi unceda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

Ukuphulaphula nokuthetha: Dlala imidlalo yesigama: Isibizo okanye isenzi?

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Oonotsheluza
besigama,
imifanekiso,
izixhobo

INcwadi
yokuFunda
enguNdoqo

1. **Yenza uluhlu lwawo onke amagama esigama azizenzi okanye izibizo.**
2. **Xelela abafundi ukuba izibizo ngamagama athiyayo zize izenzi zibe ngamagama enzayo.**
3. **Nika abafundi le miyalelo ilandelayo:**
 - a. Siza kudlala u'isibizo okanye isenzi'.
 - b. Ndiza kubiza igama.
 - c. Ukuba sisibizo, kufuneka uphakamise umnwe omnye.
 - d. Ukuba sisenzi phakamisa iminwe emibini.
 - e. Niya kuthi, nisebenze ngababini nenze isivakalisi ngelo gama nibonise intsingiselo yalo.
 - f. Ndiza kubiza izibini ezahlukeyo zinike izivakalisi zazo.
4. **Biza igama lokuqala uqale umdlalo.**

Izandi nemofoloji: Yakha uze uxhome amagama

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Intlama
yokudlala,
udongwe
lokudlala,
iziciko
zebhoto,
iwulu, ipasta,
njl.njl.

1. Yiya kwindawo evulekileyo.
2. Bonisa abafundi indawo yabo yokusebenzela.
3. Bonisa abafundi indawo yabo yokuxhoma.
4. Bahlule abafundi babe ngamaqela ama2-4.
5. Hambisa izixhobo ezikhoyo kwiqela ngalinye.
6. Xelela iqela ngalinye ukuba malicinge ngegama abanokulibhala.
7. Okulandelayo, xelela amaqela asebenzise izixhobo ukwakha elo gama.
8. Akugqiba ukwakha igama amaqela, mabalixhome kwindawo yokuxhoma.
9. Bavumele abafundi bahambahambe bafunde amagama omntu wonke.
10. Babulele abafundi ubacele baqoqoshe.

UkuFunda noTitshala: Abafundi bayaqhuba nokunikezela imibhalo yabo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Imibhalo
yabafundi
epapa-
shiweyo

Sebenzisa eli xesha ukuze abafundi bapapashe baze banikezele nokunikezela umbhalo wabo.

1. **Qhuba ubiza abafundi bazokunikezela phambi kweklasi.**
 - a. Biza abafundi ngabanye beze ngaphambili ukuzokwenza intetho.
 - b. Banike imizuzu e1–2 bachaze imizobo yabo baze bafunde imibhalo yabo.
 - c. Bakugqiba, mabahambahambe babonise imizobo yabo.
2. **Ngethuba abafundi benikezela, qinisekisa ukuba iklasi iphulaphule ngenyameko. Bakhumbuze ukuqhwabela umfundi ngamnye onikezelayo.**
3. **Xhoma encwadini yeklasi okanye ebhodini yezaziso yonke imisebenzi yabafundi epapashiweyo.**

Ukubhala: Abafundi bayaqhuba nokunikezela imibhalo yabo

IXESHA:
20 imizuzu

IZIXHOBO:
Imibhalo
yabafundi
epapa-
shiweyo

Sebenzisa eli xesha ukuze abafundi bapapashe baze banikezele nokunikezela umbhalo wabo.

1. **Qhuba ubiza abafundi bazokunikezela phambi kweklasi.**
 - a. Biza abafundi ngabanye beze ngaphambili ukuzokwenza intetho.
 - b. Banike imizuzu e1–2 bachaze imizobo yabo baze bafunde imibhalo yabo.
 - c. Bakugqiba, mabahambahambe babonise imizobo yabo.
2. **Ngethuba abafundi benikezela, qinisekisa ukuba iklasi iphulaphule ngenyameko. Bakhumbuze ukuqhwabela umfundi ngamnye onikezelayo.**
3. **Xhoma encwadini yeklasi okanye ebhodini yezaziso yonke imisebenzi yabafundi epapashiweyo.**

UkuFunda ngamaQela aNcediswa nguTitshala: Yenza uVavanyo lokuFunda ngokuVakalayo ngoTyibiliko

IXESHA:
30 imizuzu

IZIXHOBO:
iNcwadi yokuFunda enguNdoqo
iNcwadana yoHlobo

1. **Zinzisa abafundi neeNcwadi zabo zokuFunda ezinguNdoqo.**
 - a. Xelela abafundi bavule iiNcwadi zabo zokuFunda ezinguNdoqo kwiphepha lokuqala.
 - b. Xelela abafundi ukuba umntu makasebenze neqabane lakhe.
 - c. Xelela abafundi bajonge ukuba bayakwazi na ukuzifunda zonke izandi.
 - d. Xelela abafundi banikane amathuba okufunda kwakhona onke amagama neetekisi.
2. **Biza abafundi ngabanye ukuzokwenza iimvavanyo lokuFunda ngokuVakalayo ngoTyibiliko.**
 - a. Sebenzisa iimvavanyo zoFVT ezifakwe kwiNcwadana yoHlobo.
 - b. Landela imiyalelo yovavanyo lokuFVT ekwiNcwadana yoHlobo.
 - c. Rekhoda iziphumo zomfundi ngamnye.
 - d. Sebenzisa ezi ziphumo ukuhlengahlengisa amaqela akho emigangatho elinganayo.
 - e. Kwakhona, sebenzisa ezi ziphumo ukuqaphela imiba yokulungisa kwikota elandelayo.

Ekupheleni kosuku: Funda ngokuVakalayo

IXESHA:
15 imizuzu

IZIXHOBO:
Izixhobo ezizezika-Titshala

- Sebenzisa izixhobo zakho: iNcwadi eziNkulu, iNgqokelela yamaBali, neeNcwadi zamabali zonke zifanelekile.
- Sebenzisa eli xesha ukubonisa ukufunda ngotyibiliko nangemvakalelo.
- Lo msebenzi unceda abafundi bakhulise uthando lwamabali nokufunda.
- Wakha kwanesigama sabo, ulwazi lwangaphambili nenkumbulo yokusebenza. Zonke ezi zizakhono ezibalulekileyo zengqiqo nokuqonda.

